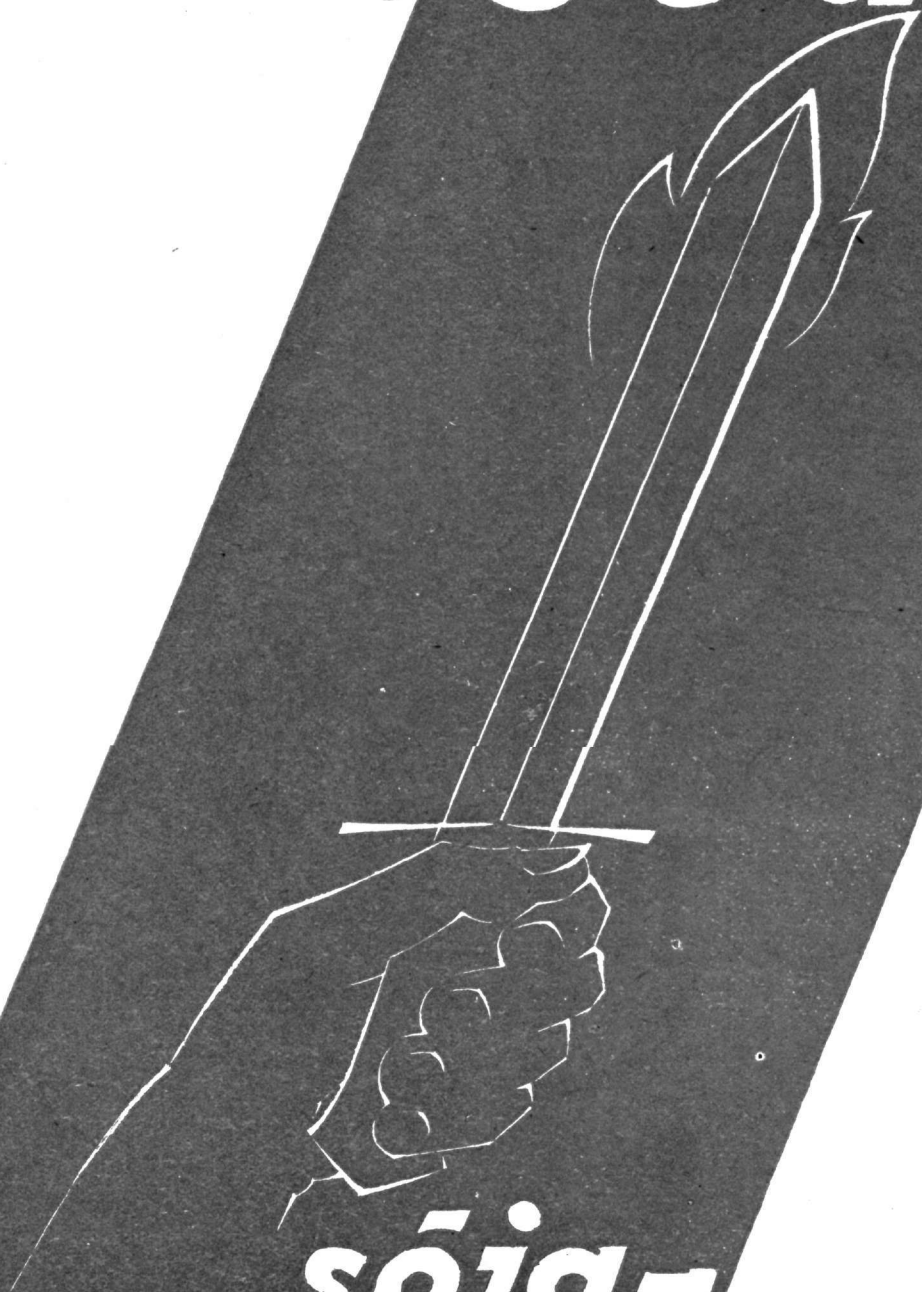

№ 9/10

SÕDUR

**sõja-
asjanduse
ajakiri.**

12. märts 1932

D. LUTTEN

**Tugevam ehitus, kergem käik,
nagusam kiri ja mõnusam käsi-
tamine on ameerika esimeseklassi
kirjutuse masinal.**

ROYAL

*Võrrelge selle
masina tööd!*

VENNAD

LOUN & SCHITIKOV,

TALLINN,

Niguliste tän. 18. Telef. 434-47.

Napsi- ja likööri- ja vabrik

O/ü. „EMLO”

Asut. 1920. a. Soovitab oma peenemaitsetisi Asut. 1920. a.

Konjake: **Vieux** Likööre: **Curaçao** Napse: **Vodka**
Old Brandy **Cherry Brandy** **Kümmel**
Très Vieux jt. **Crème d'Orange jt.** **Subrovka jt.**

Saadaval igas veinikaupluses ja restoranis kogu Eestis.

Tallinn, Pikk t. 17.
Telefon. 431-08.

Tartu ladu, Riia t. 22-a.
Telefon 13-65.
(Alnult engros müük.)

Ilmusid trükist Kaitsevägede staabi VI osakonna väljaandel:

Lahingueeskiri. Hind 85 senti.

Suurtükiväe-eeskiri I osa.

Kerge suurtükivägi. Hind 75 senti.

Pionerieeskiri I osa.

Välikindlustamine. Hind Kr. 1.25.

*Kindral J. Laidoner'i kõne**Desarmeerimise Konverentsil Genfis, 17. veebr. 1932. *)*

Vaidlused, mis leidsid viimastel päevadel siin aset, nagu teie kõik võite konstateerida, olid rikkad ideedelt ja ettepanekutelt ning äärmiselt huvitavad. Kõik kõnelejad käsitlesid seda rasket ja keerukat probleemi, mis meid köidab (haarab, occupe), otsekoheusega, julgusega ja reaalsusetundega, mis on hädavajalikud selleks, et need vaidlused võiksid anda neid reaalseid tulemusi, mida meie kõik soovime nii tungivalt ja mida meie rahvad ootavad pinevusega.

Mitmed konkreetsed ettepanekud on juba antud Konverentsi sekretariaati ja rida kasulikke ja huvitavaid mõtteavaldusi on toodud esile neilt arvurikkailt kõnelejalilt, kes võtsid sõna enne mind.

Kui mina omakorda asun sellele kõne toolile, siis mitte selleks, et teha teile sisuliselt uusi ettepanekuid.

Ma tulen siia kui ühe väikese maa esindaja, kes võitis oma vabaduse pärast pikka võitlust, kes otsustas vankumatult kaitsta seda uuesti võidetud vabadust kõigi oma jõududega ja kes, teisest küljest, ei mõtle tungida kallale kellelegi.

Minu maal ei oleks midagi võita, kui ta kistakse sõjakeerisse. Meie otse vastupidiselt oleme veendunud, et iga tõsine kokkupõrge, leidku ta aset kas või teiste riikide vahel, võib avaldada vaid kahjulikku mõju maailma majandusele ja järelikult ka meie omale.

Väljudes neist kaalutlusist, Eesti valitsus on alati teinud ja teeb ka tulevikus kõik, mis on tema võimuses, et tagada rahulikku koostööd, eeskätt oma naabritega.

Seepärast Eestil on ka õnnelikult korda läinud luua head vahekorrad kõigi oma naabritega. Ta näeks suurima rahuldustundega, kui on tagatud leplikkus ka teiste riikide vahel.

Kogu Eesti politika on juhitud eeltoodud mõtteist ja meil ei ole muud tahet kui töötada korras ja rahus.

Lubatagu mulle nüüd mõne sõnaga puudutada desarmeerimise probleemi ja küsimusi, mis on sellega otseselt ühenduses. Mul ei ole kavatsust pikemalt peatuda küsimustel, mis on leidnud põhjalikku valgustamist neilt silmapaistvailt kõnelejalilt, kes kõnelesid enne mind.

Meil kõigil kahtlemata avaneb võimalus pöörduda uuesti konkreetsete küsimuste põhjalikumale ja üksikasjalikumale käsitlemisele selle konverentsi komisjonide tööde kestel. Seepärast praegu ma piirdun vaid üksikute, minule hädavajalikkudena näivate märkustega.

Eesti delegatsioon arvab kõigepealt olevat vajaliku, selleks et see konverents läheks korda, tõmmata kindel piir ideaali vahel, mille poole meie kõik püüame, ja selle vahel, mis käesolevas olukorras praktiliselt on teostatav. Võib juba ette öelda, et see ei ole kerge ja et see nõuab palju head tahet kõigilt neilt delegatsioonidelt kes on tulnud siia kokku.

Probleem peab leidma käsitlemist laias vastastikkuse arusaamise vaimus.

See vastastikkune arusaamine on saavutatav seda kergemini, mida täielikum on tagatis, et esimesele kokkuleppele üldise desarmeerimise kohta, — isegi siis, kui ta ei ole enam kui vaid esimene samm ja ei anna täielikku rahuldust kellelegi — järgnevad teised abinõud, mis tähistavad ikka suuremat ja suuremat edu sellel teel, mille meie endale oleme rajanud.

*) Kõne on tõlgitud Société des Nations. Conférence pour la réduction et la limitation des armements. Compe Rendu Provisoire de la Douzième Séance Plénière Tenue à Genève, le Mercredi 17. fevr. 1932, à 10 heures (Salle du Conseil Général).

See on seisukoht, millel asub Eesti delegatsioon, konverentsi ettevalmistuse komisjonilt koostatud kokkuleppe kava kohta. On kindel, et selles kavas on tühjemeid, et ta pakub vaid osalisi lahendusi, kuid juba tõsiasi, et pannakse maksma teatav kokkuleppe relvastuse piiramise ja vähendamise kohta, märgib meelepidamisväärse tähtpäeva rahvusvahelise õiguse ja inimsoo ajaloos.

On õiglane ühtlasi tunnistada, et konverentsi ettevalmistuse komisjon ja Rahvasteliidu sekretariaat on teinud hiiglatöö, mille kasulikkus meie edaspidiste tööde jaoks ei ole ümberlükatav kelleltki.

On tehtud mitmed ettepanekud selleks, et parandada ja täiendada koostatud kavas toodud mõtteid.

Ka Eesti delegatsioonil on tuua esile mõningaid märkmeid siis, kui algavad vaielused konkreetsete küsimuste kohta. Ta on teisest küljest valmis kõige heatahtlikumalt ja ilma ühegi eelarvamuseeta võtma kaalumisele teistelt riigelt tehtavad ettepanekud.

Eesti delegatsioon on arvamusel, et need ettepanekud sisaldavad elemente, mille praktilise iseloomu kohta ei saa olla vaielust.

Kahtlemata kõigi nende ettepanekute kokkukõlastamisel seisab ees mõningaid raskusi.

Eesti delegatsioon tahab siiski loota, et see läheb korda, olles ühtlasi teadlik selle katse keerulisusest, mis ootab teda ja teisi delegatsioone siin.

Ühtlasi ei taha meie anduda liialdatud ja kasuta pessimismile, vaid ümberpöörduvalt tahame loota, et käesolev konverents võimaldab eraldada kõigist ettepanekuist need elemendid, millega võivad ühineda kõik ja et ta meid viib positiivsete tulemusteni.

Selles töös Eesti delegatsioon on valmis pakkuma oma otsekohest lojaalset kaastööd ja head tahet.

Mis puutub eriti ettepanekuisse ilmselt pealetungi iseloomu kandvate relvade valmistamise ja kasutamise keelu kohta, millised on tehtud mitmelt delegatsioonilt, siis Eesti loomulikult meeeldi ühineb sellekohase kokkuleppega, kui ta tehakse. Eitada nende kokkulepete tähtsust tähendaks mitte tunnustada selle mõtte väärtust. —

Eesti delegatsioon arvab siiski, et ühes eelloetletud võimalikkude kokkulepetega omab suurima tähtsuse sõda vältivate abinõude kõvendamine kõigi võimaluste piires.

See kõigepealt nõuab paremat rahvusvahelise ühiskonna organiseerimist ja peamiselt sundusliku vahekohtu arendamist selleks, et oleksid lahendatavad kõik riikide

vahel tekkida võivad tülid, mis iseloomu nad ka ei kannaks. —

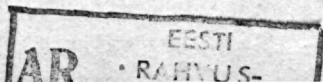
Mis puutub Eestisse, siis on ta alati ajanud seda politikat. Ta on tegelikult üks neist riigest, kes esimesena ratifitseeris Alalise Rahvusvahelise Kohtukoja fakultatiivse klauseli, ta on ühtlasi sõlminud paljude riigega vastastikkuse lepituse ja vahekohtu lepingud. Ta on lõpuks tunnistanud sundusliku vahekohtu üldakti.

Iga edu, mille saavutab sunduslik vahekohtu idee rahvusvahelisel läbikäimisel, on tervitatud minu maal kui uus samm parema korra poole riikidevahelisel läbikäimisel, kui suundumine parema rahvusvahelise ühiskondliku organisatsiooni poole, milline organisatsioon käesoleval ajal kahjuks omab veel hulk puudusi.

Kui sundusliku vahekohtu põhimõte on kord tunnustatud kõigilt riigelt, siis seega inimkond on astunud kahtlemata suure sammu edasi. Kallaletungija kindlaksmääramise probleem, mis meie päevil veel leiab väga mitmesugust tõlgitsemist, ei kujuta siis endast tõsisit raskust. Kahjuks see probleem pole veel lahendatud ja see on üks põhjustest, mis sünnitavad teatava rahutusetunde terves maailmas.

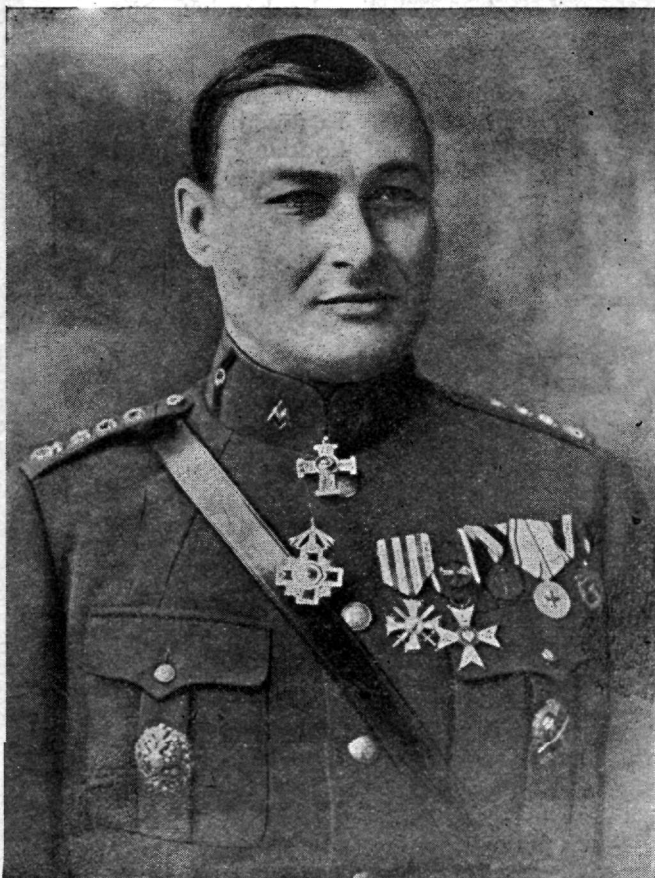
Peab siiski oletama, et Rahvasteliidu põhikiri loob riigele — Rahvasteliidu liikmetele sootult teissuguse olukorra, kui see oli enne Maailmasõda. Seepärast ei ole mitte täiesti õige väita, et rahvusvaheline ühiskond ei oma veel omi põhiseadusi. Need seadused on olemas, kuid meie kõik oleme valmis võtma neid kaalumisele ja leidma võimalusi neid täiendada selleks, et rahvusvahelist aktiivsete seaduste kujundada veel hõlpsamaks (aisé) ja mõjuvamaks. Selle kohta, nagu teie seda kõik teate, on tehtud rida väga huvitavaid ettepanekuid, mis väärivad kõige suuremat tähelepanu. Meie siiski ei arva, et maksavad seadused oleksid väga halvad. See on, nagu seda varemgi on väljendatud, peamiselt tahte puudus kasutada neid seadusi, millised näivad olevat kutsunud esile mõnikord vigu. Sellest peale, kus kaovad need kõhklused, sellest peale, kus maailm on kindel ja olemasolevad ning veel sõlmitatavad rahvusvahelised kokkulepped respektseeritakse ja kasutatakse tarbekorral kõigilt riigelt kõigi lepest üleastunud riikide vastu, kaob rahutus, mis praegu valitsemas kõigis maades, ning desarmeerimise probleem on kindlasti kergemini lahendatav.

Võib olla olen ma liig optimist ja on minu valitsusel liig palju usku Rahvasteliidusse, kuid meie arvame, et Rahvasteliidu põhikiri annab Nõukogule küllalt moraalselt ja materjalset jõudu selleks, et ta rahvusvahelise

Uued kindralid kaitseväes

Ülendatud 24. veebr. 1932.

Kindralmajor Rudolf Reimann
Sõjanõukogu alaline liige.

Kindralmajor Hans Kurvits
Piirivalve Valitsuse ülem.

konflikti korral astuks vahele küllalt kasulikult.

On raske mõeldav, et üks väikene riik Rahvasteliidu ja Pariisi pakti ajajärgul võiks provotseerida sõda. See on seda vähem tõenäolik, mida vähem väikeriigid, modern relvastuse äärmisest kallidusest sõltuvalt, võivad kujuneda tugevasti relvastatud riigeks.

Kuid isegi siis, kui on tegemist tugevama riigiga, on Rahvasteliidu Nõukogul meie arvates küllalt võimu, kui ta tahab kasutada tema päralt olevaid õigusi, väljendada käsuliku ja mõjuvat tegevust. Meil on vaid vaja heita pilku viimaste aastate sündmustele ja konstateerida, et igakord, kui Nõukogu on talitanud energiliselt, on temal läinud korda rahustada meeli ja et tema tegevus on alati leidnud heakskiitmist avaliku arvamuse poolt.

Seepärast ei ole mitte liialdatud öelda, et

Rahvasteliidu põhikiri võib olla tõsiseks tagatiseks rahvusvahelisele julgeolekule tingimusega, et kõik riigid — Rahvasteliidu liikmed vankumatult oleksid valmis teda respekteerima ja sundima respekteerima. Ettekanud kõnede ajal meie kuulsime üksikuid väljendusi, mis sellest seisukohast vaadatuna on väga tähenduserikkad.

Enne kui lõpetada, lubatagu mulle veel üks üldmärke.

Selleks, et uus kokkuvarisemise oht väheneks ning rahvastes tekiks suurem usaldus üksteise vastu, on vaja kõigis võimaluste piirides vähendada kõigepealt riikide vahel olevaid umbusalduse põhjusi. Meie arvame, et riikide isoleerimine, mis teataval määral loob majandusliku sõja, on üks tegureist, mis tõsiselt ähvardavad ajada nurja rahvaste omavahelisi kokkuleppeid. Kui säärane sei-

sukord kestab veel edasi ja süveneb, nagu seda tuleb karta, siis üldine poliitiline olukord kahtlemata ei jäta avaldamata sellele tõsist vastukaja.

On arusaadav, et üks riik üksikult ei või öelda ära neist oma rahvusliku majanduse kaitseabinõudest, mis ta õigustatult või mitte oli sunnitud võtma tarvitusele. On vaja et kõik riigid, kui nad õieti tahavad saada aru oma huvidest, oleksid valmis tooma ohvreid. See ei ole teisiti teostatav kui ühise aktsiooniga.

Vaatamata rahvusvaheliste majanduse

konverentside petlikkudele resultaatile, Rahvasteliit toimiks võib olla hästi, kui haaraks kinni esimesest soodsast juhusest, et lasta kaaluda tagasipööramise võimalust normaalsemale rahvusvahelise kaubanduse süsteemile.

Sõda nõuab suuri materjalseid ja moraaliseid jõupingutusi. Rahu organiseerimine ei nõua mitte vähemaid. Ta nõuab suuri ise loome ja suurt julgust. Loodame, et need, kes juhivad rahvaid, näitavad üles rahuaate teostamisel seda kõrget moraalselt väärtust ja julgust, mis see nõuab.

Eesti Vabariigi 14. aastapäeva pühitsemise kajastus naabrite sõjaajakirjanduses.

Läti sõjaväe päevaleht „Latvijas Kareivis“ pühendas Vabariigi 14. aastapäevale 24. veebr. 1932 omad veerud. On toodud hulk pilte meie riigi ja kaitseväe juhtidest. Huvitava artikli kõneall olevas numbris on kirjutatud „Latvijas Kareivise“ peatoimetaja kolonelleitnant A. Plensners, kes jagab oma lugejatega muljeid hiljutisest külaskäigust Tallinna sõprusesidemete loomiseks Eesti sõjaajakirjandusega ja lähemaks tutvumiseks Eesti kaitseväega. Kol. ltn. A. Plensners on pühendanud pikema ülevaate Kaitseväe Ühendatud Oppeasutistele, kus asutise juhtide lahkel vastutulekul oli külalisele võimaldatud põhjalikum tutvumine meie kaitseväe õppetöö keskusega.

*

Poola sõjaväe päevaleht „Polska Zbrojna“ Poola-Eesti sõpruse eesvõitlejana on pühendanud oma 24. veebruari 1932. a. numbril Eestile. Nimetatud numbris on kirjutatud artiklid: Poola-Eesti sõprusühingu auesimees Prof. Dr. Juljan Szymanski, peatoimetaja V. L. Evert, Minister Kindral Dr. Stefan Hubicki, Eesti saadik Poolas Minister K. Tofer, Kaitsevägede Staabi Ülem Kindral J. Tõrvand, Kolonelleitn. K. S. diplom Vladislav Rusin, Poola sõjaväe esindaja Balti riikides Kolonelleitn. K. S. diplom Andrzej Liebich, härra Jan Weinstein, Poola ajakirjanduse esindaja Eestis T. Kovalski, Kpt. Włodzimierz Vierzbicki, Poola Tallinna saatkonna 1. sekretär Jozef Volodkovicz. Toimetaja Jerzy Roszczycki, Eesti Poola Ühingu sekretär Eugen Maddison, „Polska Zbrojna“ toimetajaid ja Eesti kaitseväe ohvitseri. „Polska Zbrojna“ erinumber on ilusamaid avaldusi sellest sügavast vaimlisest kontak-

tist, mis loodud Poola ja Eesti vahel vabariikide möödunud eluaastatel mõlema rahva intelligentsi eeljõudude poolt...

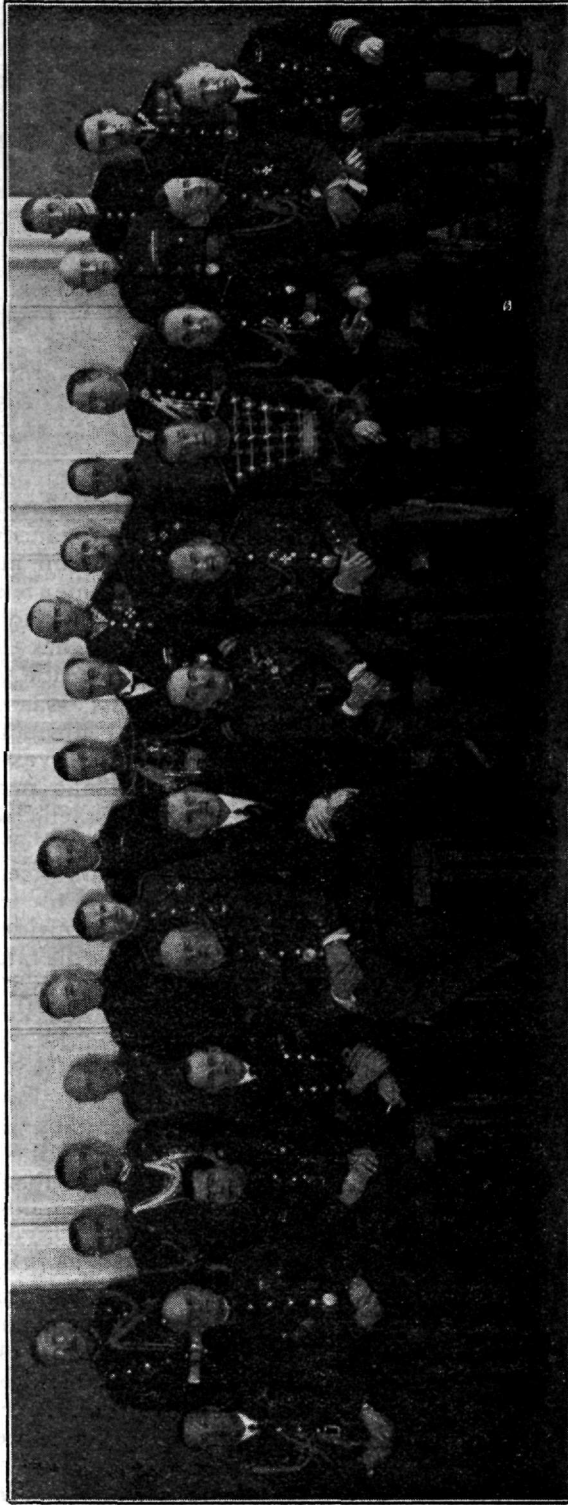
„Nad Bałtykiem“ nr. 1., veebr. 1932. Poola-Eesti Ühingu häälekandja. Ajakirja toimetajaks on Krahv Andrei Krasicki. Eesti 14. aastapäeva puhul on „Nad Bałtykiem“ ilmunud eesti erinumbrina. Ajakirjas on toodud rikkalikult pilte ja avaldatud palju päevakohaseid artikleid.

„Nad Bałtykiem“ Nr. 1 sisaldab:

1) Kindr. Dr. S. Hubicki, töö- ja hoolekandeministri, Poola-Eesti peanõukogu esimehe artikkel „Nelisteist“; 2) K. Tofer, Eesti Varssavi saadik — „Ühiseil teil“; 3) Wł. Rusin, dipl. kol., Küttide Ühingu Pea komandant, Poola-Eesti Ühingu Peanõukogu abiesimees — „Meie ja nemad“; 4) Prof. Dr. J. Szymański, Poola-Eesti Ühingu auesimees — „Elagu Eesti“; 5) W. L. Evert, Poola-Eesti Ühingu juhatuse esimees — „Teritatud sõna...“; 6) Kol. A. Liebich, Poola sõjaväe esindaja Eestis — „Kolm põlve“; 7) J. Weinstein — „Seitsme sajandi süntees“; 8) E. Maddison, Riigikogu peasekretär — „Eesti Põhiseadus ja oodatavad muudatused“; 9) Kindr. J. Tõrvand, Kindralstaabi Ülem — „Tuleb organiseerida usaldust, siis tuleb ka „rahu organiseerimine“ ja desarmeerimine“; 10) T. Kowalski — „Eesti poliitilised olud“; 11) Maj. E. Ein — „Vendluse teel“; 12) Kol. A. Balder — „Kaitseliit eile ja täna“; 13) Mag. W. Ernits'a poolt tõlgitud Eesti rahvushümn; 14) Kol. ltn. E. Ahman, „Sõduri“ toimetaja — Jakobstadti operatsioonist Eesti vabadusevõitluses. Eel osadelt loodud kontakt...; 15) Kap. W. Wierzbicki, Küttide ühingu ringkonna

Välissõjaväeesindajatele korraldatud vastuvõtt Tallinna Seltskondlikus majas

25. veebruaril 1932. aastal.

Pildil — istuvad (vasakult paremale): Major A. Vernik, kolonel A. Traksmann, RKKA esindaja komander Mazaloff, kontr-admiral H. Salza, sanitar-kindralmajor A. Lossman, Kaitseminister A. Kerem, Prantsuse sõjaväe esindaja kolonel Archen, Kaitseministri abi kindralmajor P. Lill, kindralmajor G. Jonson, kolonel H. Brede, kolonel J. Järver, mereväe-kapten V. Grenz. Seisavad: Briti sõjaväe esindaja major Firebrace, kapten R. Tõnurist, Läti sõjaväe esindaja kolonelleitnant Streipa, kolonel L. Jakobsen, P.-Ameerika Ühendriikide sõjaväe esindaja major Armeman, kolonelleitnant R. Maasing, Rootsi sõjaväe esindaja rotmister Juhlin-Dannfelt, leitnant G. Reinthal, Prantsuse mereväe esindaja mereväe-kapten Lahalle, Poola sõjaväe esindaja kolonelleitnant Liebich, kolonelleitnant E. Ahman, Soome sõjaväe esindaja kapten Ingelius, Leedu sõjaväe esindaja kolonel Jakutis, kolonelleitnant J. Maide, Rootsi sõjaväe esindaja abi leitnant Flodström, Poola sõjaväe esindaja abi kapten J. Kviecinski.

komandant — „Suure demokraatia sepikojas“ (Muljed Eestist); 16) J. Roszczycki — Poola-Eesti Ühingu juhatuses abiesimees — „Kuidas ma „avastasin“ Eesti“ (Rida mälestusi); 17) J. Wołodkowicz, Poola saatkonna I sekretär — „Mõned sõnad Eesti majanduseoludest“.

*

„Suomen Sotilas“ nr. 9—10. — 1932

on Eesti Vabariigi 14. aastapäeva puhul tähendanud Eestile ja kaitseväele südamlikke

ridu ja toonud pilte Vabadusesõjast ning meie kaitseväge rahuaja tööst.

*

Leedu sõjaväe ajakiri „Karys“ (Sõdur) nr. 8. — 1932. a. on Eesti Vabariigi 14. aastapäeva puhul avaldanud pikema ülevaate Eestist ja tema kaitseväest. „Karys“ on ära toonud end. Riigivanema Konstantin Päts'u, Kaitseministri A. Kerem'i, Kaitseväge Staabi Ülema Kindral J. Tõrvand'i pildid, samuti avaldanud mõned pildid, mis täbavalt iseloomustavad meie kaitseväge ja Tallinna.

E. A.

Ohvitseride määramisest ametikohtadele.

Asudes selgitama neid aluseid, mida meie uus ohvitseride teenistusekäigu seadlus ette näeb ohvitseride ametikohtadele määramises suhtes, seame kõige pealt enestele üles lähtekohad selle küsimuse vaatlemiseks ja püüame selgusele jõuda kahes järgmises peapunktis:

- Kas on küllalt kaitstud ametikoha huvid selles suhtes, et iga ametikoht saaks ülema, kes seisab ajanõuete kõrgusel ja on oma võimete poolest kohane seda ametkonda edukalt juhtima?
- Kas on küllaldaselt kaitstud ohvitserkonna huvid selles suhtes, et iga ohvitser omal ajal ja oma võimete kohaselt võiks teenistuses edasi liikuda?

Need kaks nõuet tahavad sagedasti teine teisele risti vastu käia, sest esimese nõude täppis täitmine riivab teise nõude huviseid. Samuti ka vastupidi.

Ja tõepoolest, arvestades ainult ametikoha huviseid, et tõesti vastavale ametikohale määrataks isik, kelle teadmised, töövõime ja muud isiklikud omadused võiksid anda töös maksimum efektiivsust, ei saa meie kinni pidada auastmetest. Meie peakõige säärasel korral täiesti loobuma igasugusest vanuse printsiibist. Tuleksid vaid organiseerida vastavalt katsed isiku võimete ja teadmiste kontrollimiseks vastavalt ametikoha ülesannete nõuetele. Ja kõige parema tagajärgedega katsed sooritanud isik oleks siis see õige töömees vastava koha peale määramiseks.

On aga selge, et säärane moodus eriti kaitseväes paika ei pea. Loobudes vanuse printsiibist, kannataks selle all ülemuse autoriteet. Sest autoriteedi mõju on väga tihedalt seotud vanuse printsiibiga. Kindla ja mõistliku distsipliini hoidmiseks on aga tar-

vilik ülemuse autoriteet. Samuti on see tarvilik alluvate edukaks juhtimiseks.

Toimides jälle täiesti vastupidiselt, s. o. pidades täpsalt kinni auastmetest ja vanuse printsiibist, sattume teisele kallakule, mille mõjul teenistuse huvid tunduvalt kannatavad. Sest pidades kinni matemaatilise täpsusega ohvitseride edasiliikumisel vanuse järjekorrast, saame kindlasti kaunis suure protsendi ülemaid, kes oma võimete poolest sugugi ei vasta nende ülesannete kõrgusele, mida nad peavad täitma. Ja kaitseväge kannataks selle all raskesti.

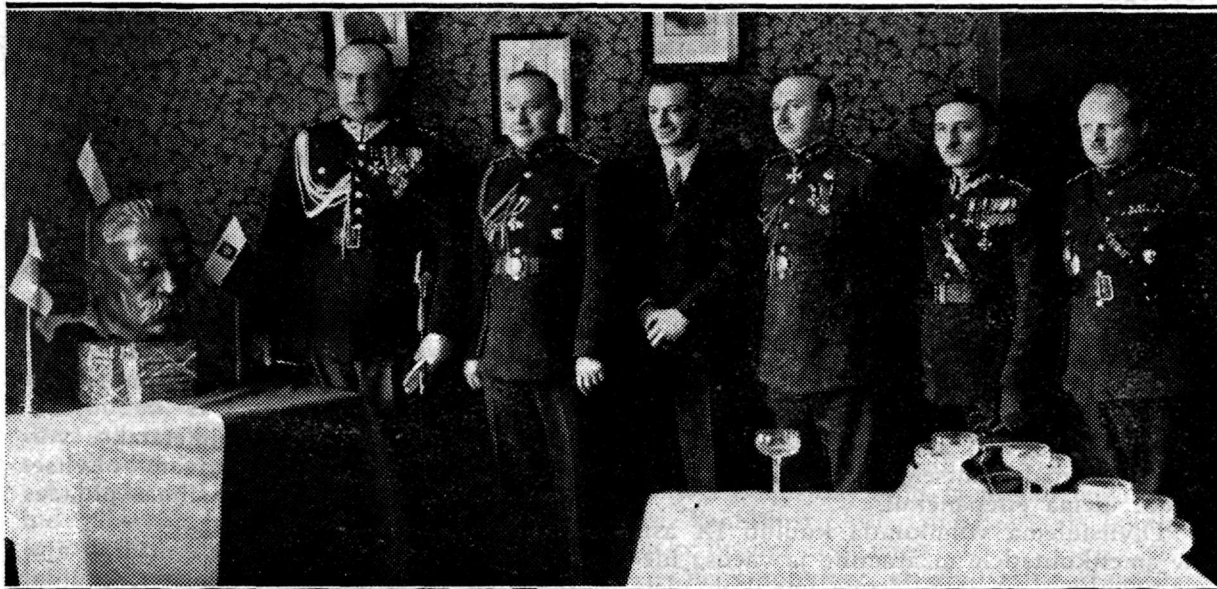
Nõnda näeme, et ei ole võimalik täpsalt kinni pidada ei ühest ega teisest moodusest, sest et nad käivad üksteisele otse risti vastu. Peame võimaluse piires püüdma neid, üks teise vastu olus olevaid nõudeid kokkuvõttes lastada ja käia kuldset kesktee, olgugi, et selle juures nii ühelt kui ka teiselt poolt tuleb teha tunduvalt järelandmisi. Kuid see kõik on asjale vaid kasuks.

Vaatame nüüd, kuidas neid küsimusi võimaldab lahendada meie uus ohvitseride teenistusekäigu seadlus. Meie puudutame esiteks lühidalt seadluses selleks ettenähtud norme ning siis asume nende kaalutlemisele eelpool ülesseatud vaatevinkli kohaselt.

Seadlus ütleb, et ohvitser määratakse ametikohale kas ülemaks, kohustetäitjaks või ajutiseks kohustetäitjaks. Ülemaks ja kohustetäitjaks võib ohvitseri määrata ainult vakantsile ametikohale, kuna ajutiseks kohustetäitjaks ohvitseri võib määrata nii vakantsile kui ka mittevakantsile ametikohale.

Ülemaks võib määrata alates IX astme ametikohalt, s. o. alates kompani ülemast, ja kõrgemale ainult vastava kandidaatide nimekirja järgi. Madalamatele ametikohtadele

Kingitus Poolast Kõrgemale Sõjakoolile.

26. veebr. s. a. Poola sõjaväe esindaja kol.-leitn. K. S. dipl. Liebich andis üle meie Kõrgemale Sõjakoolile Poola Kõrgema Sõjakooli kingituse Marssal J. Piłsudski pea pronksis. See kingitus oli mõeldud K. S. 10. aastapäevaks. Kuju on valmistatud poola majorilt-skulptorilt. Kolonel Liebich kingituse üleandmisel tähendas, et Marssal J. Piłsudski Poola sõjaväe loojana on selle kehastuseks tänapäeval, seega Marssali kuju on kõige kallim ja püham, mis neil on üldse kinkida.

Kõrgema Sõjakooli ülem kolonel H. Brede avaldas sügavaimat tänu väärtusliku mälestise eest.

Pildil: (Vasakul laua peal Eesti ja Poola lippude vahel kingitus). Vasakult paremale: Kol.-lt. Liebich, Kv. Üh, Oppeasut. Ülem kol. H. Brede, Poola saatkonna pressiataschee Kovalski, Riigivanema van. käsukudetäitja ohvitser kol. Jakobsen, Poola kaitseväe esindaja abi kapt. Kwiecinski, Kv. Ü. Ö. Ülema abi õppealal kol. A. Jaakson.

määramiseks ei ole nõutav kandidaatide nimemeri, vaid ainult vastav ettevalmistus.

Kandidaatide nimekirjad seatakse kokku iga aasta pärast ohvitseride atestatsiooni kin- nitamist. Kandidaatide nimekirjade kavad seab kokku atestatsioonides ettenähtud kin- nitaja ülema vääristuste põhjal Kaitsevägede staap. Seadlus lubab kandidaatide nime- kirja võtta ainult neid ohvitseri, kes vasta- vad järgmistele nõuetele:

- omavad ametikohale vastava etteval- mistuse;
- on teeninud tegelikult ülemana või kohustetäitjana vähemalt kolm aas- tat eelmisel madalamaastmelisel sama ala ametikohal;
- on lõpetanud edukalt vastava täien- dusekursuse, kui niisugune kursus oli korraldatud;
- omavad auastme, mis ei ole üle ühe astme madalam sellele ametikohale ettenähtud auastmest;
- on atesteeritud vähemalt heaks kahe viimase aasta eest ja on tunnustatud viimase atestatsiooniga vääriliseks sel- lele ametikohale.

Kaitsevägede staabi poolt kokkuseatud kandidaatide nimekirjade kavad kaalutakse läbi Kaitseminisri poolt selleks määratud ko-

misjonis. Komisjoni esimeheks on Kaitse- ministri abi. Liikmeteks on Kaitsevägede staabi ülem ja diviisiülemad. Komisjon võ- tab kandidaatide nimekirja Kaitsevägede staabi poolt kokkuseatud kavast tarvilise arvu väärilisemaid ohvitseri ja määrab üht- lasi ära nende järjekorra.

Kandidaatide nimekirja kinnitab Kaitse- minister. Ülemaks määramiseks esitatakse ohvitseri kandidaatide nimekirjas ettenä- htud järjekorras. Juhul, kui nimekirja järgi esimeses järjekorras olev ohvitser ei ole määramisega nõus, või kui ta on antud koh- tu või eeluurimise alla, esitatakse määrami- seks järgmine kandidaat.

Majanduslikule ametikohale esitatava kandidaadi ettepanekule on tarvilik juurde lisada selle väeosa ülema arvamine, kuhu kandidaati kavatsetakse määrata.

Juhul, kui ametikohale määraja esitatud ohvitseri ametikohale ei nimeta, motiveerib ta oma otsuse.

Ametikoha vabanemisest, kuhu ülemaks määramine sünnib kandidaatide nimekirja järgi, vastav väeosa ülem teatab viivitamata diviisiülemale, kes teate edasi saadab kaitse- vägede staapi. Kaitsevägede staap pöörab kohe kandidaatide nimekirjas oleva ameti- alale vastava järjekorralise kandidaadi poole

järempärimisega tema nõusoleku saamiseks ja kogub tema kohta tarvilikud muud andmed. Saades jaatavad vastused, antakse asjale käik. Kui määramine kuulub Kaitseministri või Vabariigi valitsuse võimkonda, valmistab Kaitsevägede staap kohe vastavad ettepanekud. Kuulub aga ametikohale nimetamine diviisiülema võimkonda, siis Kaitsevägede staap teatab määramisele kuuluva kandidaadi vastavale diivisijuhatusel. Säärasel juhul, kui ametikohale määratav kandidaat teenib teises väeosas, viiakse ta ühtlasi üle sinna väeosas, kuhu ta ülemaks nimetatakse.

Ülemaks määrab I—V astme ametikohtadele Vabariigi valitsus Kaitseministri ettepanekul.

VI, VII ja VIII astme ametikohtadele nimetab ülemad Kaitseminister Kaitsevägede staabi ülema ettepanekul.

Diviisiülema võimkonda kuulub IX astme ametikohtadele määramine ja väeosa ülema võimkonda X ja XI astme ametikohtadele nimetamine.

I—VIII astme ametikohtadele määramine avaldatakse käsukirjas kaitsevägedele; IX astme ametikohale määramine avaldatakse diviisiülema käsukirjas ja X—XI astme ametikohtadele määramine — väeosa ülema käsukirjas.

Kohustetäitjaks määratakse ohvitser ametikohtadele, kuhu määramine käib kandidaatide nimekirja järgi juhul, kui määratav ei ole võetud vastavasse kandidaatide nimekirja.

X ja XI astme ametikohtadele määratakse ohvitser kohustetäitjaks siis, kui tema ei oma ametikoha alale vastavat ettevalmistust.

Ohvitseride ametikohtadel teenivad kaitseväeametnikud määratakse kohustetäitjaks aga mitte ülemaks. Erandina võib määrata ülemaks ainult neid Vabadusesõja ajal kaitseväes teeninud kaitseväeametnikke, kes on atesteeritud vähemalt hästi kahe viimase aasta jooksul.

Kohustetäitjateks määratakse võimalust mööda need ohvitserid, kes on täitnud kõik eeltingimused kandidaatide nimekirja võtmiseks.

I—II astme ametikohtadele määrab kohustetäitjad Vabariigi valitsus Kaitseministri ettepanekul.

Kohustetäitjad III—VI astme ametikohtadele nimetab Kaitseminister diviisiülema ettepanekul.

VII—IX astme ametikohtadele nimetab kohustetäitjad diviisiülema vastava väeosa ülema ettepanekul.

X ja XI astme ametikohtadele kohuste-

täitja määramine kuulub väeosa ülema võimkonda.

Vabariigi valitsuse ja Kaitseministri poolt toimunud määramine avaldatakse Kaitseministri käsukirjas, diviisiülema määramine — diviisiülema käsukirjas ja väeosa ülema poolt tehtud määramine — väeosa ülema käsukirjas. Kohustetäitjaks määramisega vabastatakse ohvitser ühtlasi tema seniselt ametikohalt.

Ajutine kohustetäitja määratakse vabakantsel ametikohale ainult ajutiseks, see tähendab kuni vastava ülema või kohustetäitja määramiseni. Mitte vakantsel ametikohale, ülema või kohustetäitja ajutise ärasoleku ajaks, nimetatakse ikka ajutine kohustetäitja.

Ajutised kohustetäitjad nimetatakse võimalikult samas väeosas teenivate ohvitseride hulgast ülemuse valikul, silmas pidades teenistuse huvisid.

I ja II astme ametikohtadele määrab ajutised kohustetäitjad Kaitseminister, avaldades seda oma käsukirjas.

III—V astme ametikohtadele määrab ajutised kohustetäitjad diviisiülema oma käsukirjaga ja VI—XI astme ametikohtadele — väeosa ülem oma käsukirjaga.

Ohvitseridele, kes on määratud ajutiseks kohustetäitjaks, jääb alale tema endine ametikoht.

Nii kokkuvõetult need põhinormid, mida seadlus ette näeb ohvitseride kohtadele määramise suhtes. Katsume nüüd neid seadluse reegleid sõeludes selgitada, kuivõrt nad kaitsevad nii ametikohtade kui ka ohvitserkonna huvisid, ja kuivõrt on korda läinud neid, suuremalt jaolt teine teisele vastukäivaid nõudeid kokkukõlastada teenistuse huvides.

Nähtavasti on seadluse koostajad siin katsunud käia keskrada, mis ka arusaadav, sest kaldumine nii vasakule kui paremale poole tooks enesega tingimata kaasa teatavaid pahesid meie kaitseväe organismi.

Nende üks-teisele vastandite huvide kokkukõlastajaks on peamiselt seadluse ettenähtud kõrgematest väejuhtidest koosnev komisjon, kel ülesandeks kandidaatide nimekirja lõpulik viimistlemine. Tema olgu siiski vastutav selle eest, et iga ametikoht saab omale väärilise ülema ja et igale ohvitserile kindlustataks õigeaegne ja reeglipärane liikumine teenistuse redelil. Teistele siin vastutust veeretada ei saa. Kaitsevägede staap on ainult koha peale määramise tehniline läbiviija; temal tuleb käia kindlaks määratud rada.

Nõuded, et kandidaatide nimestikku võetakse ainult need isikud, kes omavad selle

ametikoha ametis ja erialale vastava ettevalmistuse, ja kes on teeninud tegelikult ülesmana või kohustetäitjana vähemalt kolm aastat eelmisel madalamaastmelisel sama ametis ja eriala ametikohal, kindlustavad ametikoha huvisid küllaldaselt selles suhtes, et sinna pääsevad ainult need isikud, kes omavad vastavad teadmised, oskused ja vilumuse. Sedasama kindlustab ka vastavate ülemate ettevalmistuskursuse lõpetamine, nagu kompani ülemate kandidaatidele kompani ülemate kursuse lõpetamine, pataljoni ülemate kandidaatidele pataljoni ülemate kursuse lõpetamine j.n.e. See nõue on aga maksev siis, kui niisugused kursused olid korraldatud küllaldaselt määral.

Nõuded, et kandidaatide nimekirja võib võtta ohvitseri, kes omavad auastme, mis ei ole üle ühe astme madalam sellele ametikohale vastavast auastmest ja kes on atesteeritud vähemalt heaks kahe viimase aasta eest ja on ühtlasi tunnustatud viimase atestatsiooni vääriliseks sellele ametikohale määramiseks, kaitsevad ohvitseride korpuse ühetasast liikumist teenistuses nende vanause ja võimete piirides.

Kandidaatide nimekirja lõpulikult koostaja komisjoni laialdased volitused, mis annavad talle võimalused võtta oma äranägemise järele kandidaatide nimekirja tarvilise arvu nõuetele vastavaid väärilisemaid ohvitseri ja ühtlasi ära määrata nende paigutamise järjekorra, millega aga kindlasti on seotud määramise järjekord, võimaldavad kaitseda küllaldaselt nii ametikohtade kui ka ohvitseride huvisid.

Kandidaatide nimekirja koostamine on üldse delikaatsemad küsimusi, kuna see nimekirja on kohtadele määramise alus. Tema saab oma alguse atestatsioonidest. Atestatsiooni kinnitaja ülem, arvestades atestatsiooni sisu kui ka teisi tegureid ja pidades kinni seadluses ettenähtud nõuetest, vääristab ohvitseri ametikohtadele, avades seega liikumise võimaluse teatavatele isikutele. Ilma säärase vääristusega ei ole võimalik võtta kedagi kandidaatide nimekirja. Seepärast tuleb lugeda atestatsiooni kinnitaja vääristust suureks ülesandeks, mis nõuab kõigekülgselt tõsist kaalumist. Siinsed väärtused võivad mõjutada ohvitseri kogu edaspidist käiku. Kui hea ohvitser jääb vastavale kohale vääristamata, ei satu tema kandidaatide nimekirja, kuna aga vääristatud rahuldavad ohvitserid võivad minna lõplikku kandidaatide nimekirja. Seepärast peab atesteerimist, kuid eriti aga atestatsiooni kinnitamise juures ametikohale vääristamist võetama õige tõsiselt ja tema

peale ei tohi vaadata kui ühe järjekorralise täitenumbri peale.

Kandidaatide nimekirja lõpulikult koostaja komisjon ei või isiklikult kõigekülgselt tunda kõiki neid, keda tema võtab kandidaatide nimekirja. Vanemad väejuhid võivad küll suuremalt osalt peaaegu kõigile komisjoni liikmetele enam vähem tuntud olla, kuid nooremate väejuhtide kohta, eriti aga kompani ülemate kandidaatide suhtes ei saa seda mitte oletada. Siin tuleb suuremalt osalt arvestada neid andmeid, mis leiduvad atestatsioonides.

Kuid atestatsioonid on peaaegu alati teataval määral mõjutatud atesteerijate ülemate iseloomu omadustest.

Seda tuleb komisjonil tõsiselt arvestada. Ta peab teadma, kuhu võib juurde lisada, või kus on tarvis vähendada. See raskendab märksa komisjoni tööd ja nõuab temalt erilisi kaalutlusi, kui tahetakse, et asjakäik oleks õigetes roobastes.

Oleks soovitav, et diviisiülemad atestatsiooni perioodil koha peal koos oma väeosa ülematega tõsiselt ja kõigekülgselt kaaluksid läbi, kellelele ohvitseridest tuleks anda seadluse piirides edasiliikumist. Et vähemalt diviisi piirides see ühetaoline oleks, kuna muidu väeosa ülemad võivad tõlgitada seda mitmetmoodi. Kuid sellejuures tuleks kõvasti kinni pidada ametikohtade huvide ja ohvitserkonna huvide kokkukõlastamise nõudest ja tegutseda keskelt läbi.

Arvestades kõike eelpooltoodud, näeme, et uus ohvitseride teenistusekäiguseadlus on püüdnud rajada kindla süsteemi ohvitseride määramise suhtes ametikohtadele. Kaitstes ühelt poolt ametikohtade huvisid ja teiselt poolt jälle ohvitserkonna huvisid, on katsutud võimaluse piirides neid nõudeid kokku kõlastada üldteenistuse huvides.

Palju oleneb muidugi ära seadluse tõlgitsemisest tema tegevlükü käsitlemise juures. Siin olgu peamiseks püüdeks katta neid lõhesid ja tasandada neid kõnarlusi, mis peituvad seadluses, minnes välja selle juures ainult teenistuse huvidest, jättes kõrvale kõik teised mõjutised. Ja kui nõnda teotseda, küllap siis ka ametikohtade huvid on kaitsitud ja ohvitserkond rahuldatud.

Vaotleja.

Rahusõpruse tagamõtteid.

Ed. Laaman.

„Katsuge vaimud läbi!..“
Pühakiri.

Desarmeerimiskonverentsi puhul tekib küsimus, millest see tuleb, et rahust, nimelt maailmarahust, nii palju kõneldakse, aga nii vähe tegelikult on saavutatud?

Üks peapõhjus on selles, et kõik need rahujutud pole kaugeltki otsekohesed, siirasmeelsed, ausad. Igal ühel on enamiste oma tagamõte, oma varjatud otstarb, millel aga rahu alalhoidmisega pahatihti pole vähe matki ühist.

Genfi rahujuttudes kuuleme nimetatavat kolme maailmarahu algtingimust: vahekohtu, julgeolekut ja desarmeerimist (relvastuste vähendamist). Kuid just nende kolme peale ei suudeta kuidagi kõike kokku sobitada. Kui üks on ühe poolt, siis on ta tingimata teise tingimuse vastu, sest tal on asjaga oma tagamõtteid.

Vahekohus on küll tunnustatud rahvusvaheliste tülide kõige õigemaks lahendusviisiks, kuid selle vastu on järsult Nõukogude Venemaa, sest et see käivat III internatsionaali põhimõtete vastu: enda ja kapitalistliku ilma vahel ei tunnustata mingit erapooletut kohtunikku. Seda vastuolu kahe ilma vahel pidavat otsustama mitte kohtunik, vaid jõud.

Julgeoleku all mõistetakse, et vahekohtu või rahvasteliidu taga peab ka võim seisma, kes viib täide nende otsuseid ja paneb jälle maksma rikutud õiguse. Säärase võimu andmist rahvasteliidu käsitusse takistab aga mitme üksnes põhimõttelik vastuseis rahvusvahelisele kohtule endale, nagu seda Nõukogude Venemaa poolt näeme, vaid ka ükskõiksus nende palju laiemate ringide poolt, kes põhimõtteliselt leiavad rahvusvahelise kohtu väga kiiduväärt asja olevat, kuid tegelikult ei raatsi teha omalt poolt kõrtki kõveraks, et anda sellele kohtule jõudu seljatoeks. Rahvaste ühistundest on teha kerge sõnu, kuni see midagi ei maksa; niipea aga kui selle nimel tuleb võtta enda peale kohustusi, siis öeldakse piibli sõnaga: „Olen mina oma venna hoidja?“

Ainuüksi desarmeerimist, ilma muude tingimusteta, nõuab Nõukogude Venemaa, kes põhimõtteliselt on vahekohtu vastu, sest et võrdne desarmeerimine tema elanikkude hulga ja pindala ulatuse juures temale soodustuse annaks ohturiikide kõrgema tehnika vastu. Maailmasõjas kaotanud riigid, kes ra-

hulepingutega sunnitud desarmeerima, nõuavad desarmeerimise all — relvastamises üheõiguslust võitjate riikidega; ka on neil raske tunnustada igas asjas vahekohut, sest et see sunniks neid tunnustama oma rahulepinguid, mida nemad aga tahaksid muuta.

Kokkuvõttes: Maailm ei leia üksmeelt desarmeerimise küsimuses seepärast, et ta ei ole üksmeel maksva rahvusvahelise korra alalhoidmise vajaduses. Aga sõjast on kõik rahvad alles tüdinenud; siit nii palju juttu rahust, ehk küll tagamõtteid on teised.

*

Püüust ülemaailmse rahu poole kõnelevad juba muistsed kiilkirjad. Ainult siis on rohkem loodetud panna maksma rahu valutamise teel — „ülemaailmse monarhia“ loomise kaudu.

Esimesed suuremad monarhiad, kes püüdsid vallutada kogu omaaegset kultuurilma, olid lähedas idas: Assiro-Babiloni ja Meeda-Pärsia ilmariigid. Nende võidurikad kuningad lugesid oma kõrgeimaks ülesandeks kõigi rahvaste vallutamisega panna maksma nende seas rahu ja korda. Neid ida riike omakorda vallutades rajas Makedonia Aleksander oma Kreeka ilmariigi ja viimase vallutas hiljem Rooma ilmariik, kelle juhtiva aate — „Rooma rahu“ (pax Romana) Vergilius jäädvustas oma lauludes.

„Ülemaailmse monarhia“ ideedest olid hilisemal ajal juhitud Kaarel Suur ja Napoleon. Samad mõtted esinesid ka uuema aja pangermanismi ja panslavismi õpetustes. Napoleon pärast oma katastroofi tunnistas, et ta olevat eksinud, kui lootnud panna maksma ülemaailmset rahu vägivalla abil. Ja pangermanismi ülimalt pingutust ning kokkulangemist elasime meie läbi Maailmasõjas.

Esimesed katsed rahu sobitada kokkuleppe teel on läinud välja usutunnistuste poolt. Muistses Kreekas tegutses tol ajal „Amphyctioonide nõukogu“, esialgu ainult kiriklik sinood Delphi Apollo templi hooldamiseks, hiljem aga ka alaline rahu sobitaja ja vahekohtunik üksikute Kreeka riikide vahel.

Üle rahvuse piiride ulatava igavese rahu aade tekib alles ühes ristiusuga. Esimesed ristiusu kogudused peavad patuks isegi sõjaväeteenistust. Kuigi hiljem ristiusk, Rooma riigi vallutades, muutub sõjakamaks ja keskajal otse kihutab rahvaid „ristisõda“

dele", saavutab ta siiski rahu alalhoidmiseks kristlaste vahel mõndagi. Kiriku pealekäämisel pannakse maksma XI sajandist n. n. „Jumala vaherahu“ („Tregua Dei“), mis keelab ära verevalamise kolmapäeva õhtust esmaspäeva hommikuni ja tähtsamatel pühadel ning nende eelpäevadel. Sellest kasvas hiljem välja „maarahu“ (Landfriede), mida „Saksa rahvusest Püha Rooma riik“ püüdis panna maksma oma alla kuuluvate vürstide ja linnade vahel. Kiriku kontsiilid olid samal ajal esimesteks rahvusvahelisteks konverentsideks, mis püüdsid lahendada ka riikide tülisid.

„Valgustatud absolutismi“ ajajärgu tulekul Prantsuse kuningas Henry IV ja temast 100 aastat hiljem — Saint Pierre kavatsesid luua sõdade ärahoidmiseks kõigi ristiusku riikide föderatsiooni. Viimase aated leidsid pooldamist paljudelt XVIII sajandi mõtte-tarkadelt, nagu Leibnitz, Rousseau, Herder j. t. See n. n. „valgustuse ajajärk“ annab üldse ka kõige suuremaid rahu aate jutluse-tajaid, keda me seni tunneme: inglane Bentham ja Saksa suurim mõttetark Immanuel Kant.

Sõdade ärahoidmiseks soovitas Bentham sisse seada Euroopa riikide saadikute alalist kongressi, millel oleks omaenda sõjavägi, kuna riikide sõjaväed tuleks vähendamisele. Seega on need Benthami aated teostatud või arutusel üle 100 aasta hiljem, meie päevil, Rahvasteliidus.

Kant luges igavest rahu seks kõlbliseks sihiks, kuhu poole peab püüdma inimsugu. Seks peab õiguslik kord, mis on sunduslik riigi kodanikkude vahel, hakkama maksma aegapidi ikka rohkem ka rahvusvahelistes suhetes. Kas igavene rahu on kunagi kättesaadav, seda ei saa mõistus meile mitte öelda, sest loomulik seisukord rahvaste ja inimeste vahel ei ole mitte rahu seisukord, vaid sõjaseisukord, kõige vähemalt alaline ähvardus sõjaga. Küll olevat aga igavene rahu mõeldav, kui seks on loodud vabade riikide föderatsioon, mis osutub nii tugevaks, et temaga kõik ühinevad.

*

Pärast Benthami ja Kanti ei ole enam XIX ja XX sajanditel suuremaid rahuapostleid. Benthami ja Kanti rahu aateid on küll levitanud 1848. aastast saadik patsifistlikud kongressid ja sajandi lõpul, 1899. ja 1907. aastusid Vene keisri Nikolai II algatusel kokku esimesed riikidevahelised rahu kongressid, kes panid aluse Haagi rahvusvahelisele kohtule. Kuid üldiselt on läinud rahu asi XIX sajandil nii teoorias kui ka praktikas halvasti.

Kui Suur Prantsuse revolutsioon kuulutas välja esimese vabariigi, siis deklareeris ta oma uute poliitiliste põhimõtete seas ka hukkamõistmise sõjale. Varsti aga kaldus vabariik täitsa vastupidisele põhimõttele: ta alustas revolutsioonilise propaganda sõdasid, et mõõgatera otsas levitada oma aateid üle kogu Euroopa. Neist kasvasid välja Napoleoni sõjad. Ja teine pool XIX sajandist täitub rahvuslike sõdadega, mis viimaks viisid Maailmasõjani.

Mispärast XIX sajand pole viinud edasi rahu asja, selle kohta avaldab sügavaid tähelepanekuid Itaalia kuulus ajaloolane Guglielmo Ferrero oma viimases teoses „Seikluste lõpp“. Ehk ta ise on küll veendunud demokraat, loeb ta meie ajast palju kõrgemaks ja õnnelikumaks ajajärguks — „valgustatud monarhiate“ aega XVIII sajandil. Relvastatud jõudude vähesuse, rahaliste ressurside piiratuse ja aukodeksi kitsenduste tõttu olnud siis sõda õiete vaid — omapärane sõjamäng tülitsevate monarhide vahel, mida peeti täitsa kindlate reeglite järgi ja millele alati seati täitsa kindel siht: kas maakonna võitmine, trooni pärimine, päranduse jaotamine või n. e. Kes mängu kaotas, pidi ausalt maksma. Kuid kubmki pool ei luba võitjahullustust ega võidetu hävitamist. Siis osati veel õigel ajal peatuda. Tolle aja sõdades ei mänginud veel osa rahvaste kired ega mingisuguse absoluutse õiguse otsimised. Siis nõuti alles, et sõtta mineja pidi lugema, et tema vastase argumendid selle jaoks on sama veenvad, nagu tema enda argumendid temale.

Prantsuse revolutsioon tegi kõigele sellele otsa peale. Algasid suurte üldise sundusliku sõjaväeteenistuse kohustuse alusel moodustatud vägede demokraatlikud sõjad — vastase hävitamiseks. Napoleon avastas selle praktika ja Clausevitz sõnastas Napoleoni praktika järgi oma teooriad, mida teostasid siis Bismarck ja Maailmasõda niisuguse põhjalikkusega, et päris rahu ei lähe korda panna maksma enam tänapäevanigi.

Ferrero arvates on Maailmasõjas tehtud just see viga, mille eest hoiatati XVIII sajandil: on rahuläbirääkimistesse segatud ka õigluse jaluleseadmise mõte. See eksitus, millest humaanne XVIII sajand oskas hoiduda, on aga nüüd teinud rahust ainult ajutise vaherahu, sest et võidetut nii kui nii kunagi ei saa veenda, et tema pool oli ülekoos.

Meie aja sõjal ei olevat enam mingit sihti ega lõppu, nagu tal ei ole ka kindlaid põhjusi. Kant seadis üheks rahvusvaheliseks reegliks, et ka sõjas ei tohi üks riik teise suhtes sääraseid vaenulisi tegusid endale lu-

bada, mis peavad tegema tuleviku rahu vastastikkuse usalduse võimataks, nagu seda on salatapjate ja mürgitajate palkamine, kapitulatsioonilepingute murdmine, riigiäraandmise ohutamine. Just viimase nõude vastu talitas Ludendorff, kui ta Venemaa mahamurdmiseks saatis sinna plombeeritud vagunis Lenini. Nüüdse aja sõja ainukeseks lõpusihiks on Ferrero järgi — hävitava revolutsiooni välja kutsumine võidetud maal, nagu see sündis Venemaal. Uuema aja sõda on sõna kõige otsemas mõttes — võitlus täieliku hävituse peale, mitte ainult tehnilises, vaid ka sotsiaalses ja kultuurilises mõttes. Kui Euroopa mitte jagu ei saa neist mehaanilistest jõududest, mida XIX sajand laskis lahti, siis ähvardavat teda uus keskaeg — täidetud keskaja metsikusega, kuid ilma keskaja usuta. Sõdade ärahoidmisel paneb Ferrero vähe lootusi Rahvasteliidule; rohkem loodab ta aga suurriikide — Inglise, Põhja-Ameerika, Prantsuse, Saksa liidust, kui see kord teostub. Tema mõju võiks sarnaneda Vene, Preisi, Austria omaaegsele „pühale liidule (alljanssile)“, kes Napoleoni sõdade järele kindlustas Euroopale üle 30 aasta kestnud rahu (1815—1848).

*

Et meil tuntakse väga vähe patsifistliku liikumise ajalugu, siis võib kuulda sagedasti, nagu oleks see sama, mis sotsialism. Kuna inimestel on veel meeles, kuidas 1917. aastal äärmised sotsialistid tegid kihutust: „Maha sõda, — elagu kodusõdal!“, siis arvatakse, et selles seisabki rahuliikumine. Seda enam, et meie sotsialismi pahempoolsed voolud püüavad varjata oma võitlust riigi kaitse vastu rahusõpruse lipuga.

Tõeliselt seisab revolutsiooniline sotsialism nii hästi teoorias, kui ka praktikas sama kaugel patsifismist, nagu selle suurtest apostlitestki — Benthamist ja Kantist. Kuna need oma õpetuses lähtuvad inimkonna kõlbluse loomulikust kokkukõlast, on Marxi järgi inimkonna ajaloo tuumaks — võitlus. Patsifismile oli Marx otsekohe vaenulik: „Rahvaste igavese vendluse õpetus, mis ei arvesta ajalugu ega üksikute rahvaste edenemisastet, ei ole muud kui tühi mõttelõngutus ja asjata sõnakõlin... Ilma vägi vallata, ilma raudse halastamatusega ei saa midagi — ei saa ka sotsialism panna maksma oma võimu.“ („Kirjanduslik pärandus“, III.).

Kuigi Marx õpetas, et töölisel ei ole isamaad, mõistis ta seega ainult, et töölisel tuleb kaaluda oma seisukohta rahvusvahelises tülis eraldi. Seepärast, kui 1870. a. puhkes Saksa-Prantsuse sõda, siis ei mõistnud Marx seda mitte hukka, vaid vastuoksa, lei-

dis selle olevat väga õigustatud, kui Saksa maa astus välja Prantsuse vastu. Kaks põhjust luges ta seal juures mõõduandvaks: esiteks luges ta Prantsusmaad kallaletungijaks, teiseks aga lootis ta Saksamaa võidust töölisliikumise tugevnenemist.

Neid ajaloolisi mälestusi esitab Marxi õpilane ja sotsiaaldemokraatia suurem teoreetik Karl Kautsky, („Wehrfrage und Sozialdemokratie“, Berlin 1928) näidates, et Marx ei olnud sugugi põhimõttelik sõja vastane. Ja veel teravamalt ütleb sedasama üks Marxi järglane enamlisest laagrist, nimelt kommunistliku internatsionaali endine esimees G. Sinovjev: „Marx ei kartnud sõda, ta ihkas sõda, sest sõjaga või sõja prespektiiviga kasvasid lootused revolutsioonile. Marxistlik sotsialism võib olla kõik, ainult mitte patsifism... Marxism vihkab põhimõtteliselt patsifismi, sest sotsialism on sõjaka revolutsiooniline proletariaadi õpetus — ainult kodanlus ohkab igavesest rahust.“ („Marxi ja Lenini õpetus sõjast“, 1930.).

Saksa sotsiaaldemokraatia vanem juht Bebel kinnitas a. 1904, et kui Saksamaa ise seisvast ähvardaks hädaoht, siis ka tema ise haaraks kätte püssi, hoolimata oma vanadusest.

Sotsialistliku internatsionaali kongressidel arutati küll sõjaohu ärahoidmise küsimust, kuid oma isamaa kaitsmise vastu kallaletungi korral ei olnud keski. Vaideldi ainult selle üle, kuidas rahvusvahelise tüli puhul leida, kes on kallaletungija ja kes kallaletungitav. Prantsuse sotsialistide juht Jaurés pani seks parima proovikivina ette vahekohtu nõudmise: riiki, kes on valmis andma oma tüliasja vahekohtusse, tuleb toetada, kuna seda, kes eelistab vahekohtule mõõka, tuleb pidada kallaletungijaks. Nii ei olnud see mitte ootamata juhus, kui Maailmasõja puhkemisel Euroopa sotsialistid pea terves koosseisus igauks toetasid oma riike.

Vast Maailmasõja kestes hakkas Lenin koondama äärmisi sotsialiste hüüdsõna alla: „Maha sõda, — elagu kodusõdal!“ Nagu see hüüdsõna ise näitab, kandis teda sugugi mitte rahupüüd — patsifism, vaid just vastuoksa — sõjahimu, kuid mitte riigi välisel, vaid sisemisel rindel. Ses mõttes olid Leninil juba enne Maailmasõda omad eelkäijad — Romaani maade „revolutsioonilised sotsialistid“ oma „antimilitarismi“ kihutusega, mis otsekohe oli sihitud kodusõja väljakutsumiseks. See vool oli Marxilt pärinud klassivõitluse õpetuse, kuid sellele juurelisandnud omaenda „otsekohe tegevuse“, võitlusetahte äratamise ja proletaarsete vägivalda ohutamise taktika. Selle voolu suurema teoretiku Georges Soreli teos „Réflexions sur

la violence" on ülemlaul sõjale ja vägivaldale. Sotsialismi ei või tema arvates ollagi ilma vägivalda ülistusega. Need sotsialistid, kes on loobunud vägivaldast, ei olevat tõelise kult üldse enam sotsialistid, vaid liberaalid.

Just niisama, nagu Nietzschegi, ootab Sorel inimsoo tervenemist ainult sõjast. Arg ja pehme humanitaarsus olevat kodanluse viinud langemisele, nagu Prantsuse aadeli enne revolutsiooni ja seda langemist tegevat ka parlamentaarsed sotsialistid kaasa. Ainult suur sõda või suurelatuslik proletaarne vägivald võib tervendada kodanlust, ki, kõnelemata proletariaadist endast, kes humaanse rahu ja inimarmastuse õpetustele peab vaatama kui oma kurjematele vaenlastele.

Ilma Soreli õpetust avalikult tunnustamata on enamlus käinud tema jälgedes. Rajades kõik oma lootused vägivaldale, on ta moodustanud endast sõjalise ja sõjaka ordu, kes alatasa valmistab end uuteks sõdadeks ning kelle suuremaks unistuseks on — uus Maailmasõda, mis temale jälle tagasi tooks 1918/19. a. möödalastud shansi: panna maksima verest tühjaks jooksnud Euroopa ahervartel oma võimu.

Eestis on omapärast patsifismi jutlustanud Tartu ülikooli dotsent, looduseteaduse doktor A. Audova. Oma 1926. a. ilmunud raamatus „Elu ja elukorraldus“ esineb ta Gandhi ja Tolstoi pooldajana. Vastuoksa Marxi ja Soreli õpetustele kinnitab ta seal, et „üksnes ebausku võib lugeda arvamist, nagu tooks vägivald kasu ja otsustaks kõik. Ajalugu ei tõesta säärast ebausku... Kurja vastu on võideldud ja võib nüüdki võidelda ilma vägivaldata (Mahatma Gandhi Indias!)“

Gandhi jälgedes käies läheb A. Audova oma India õpetajast veel kaugemalegi. Ta mitte üksnes jutlustab vegetariaanlust, vaid mõistab hukka isegi karjakasvatuse. Loomakasvatusel minna kaotsi palju sellest päikesenergiast, mida taimed kinni püüdnud. „Põllumees võib oma piima ja liha tootmisega vahet küll päris hästigi teenida... Ent kõik see pole üldine hüväng.“

Sõja kohta arvas siis A. Audova, et „sõda, kui eluvaenuline nähtus tunnustab elu korraldamatusest. Ta tunnustab, et inimesis on veel küllalt tugev metsik loom, kes kiskjana valmis hävitama, ja et praegusis riigesis ki pääseb see kiskja samuti lahti, nagu omal ajal suguharude vahel“.

1931. a. ilmus aga dr. A. Audovalt brošüür, kus tema vaated on teinud läbi mõnes asjas juba suure muutuse („Kas on vietsus ja tööpuudus paratamatud?“). Viie

aasta eest oli ta kõige tõega arvanud, et Euroopa Ühendriigid teostuksid, „kui kõik ajalehed ja ajakirjad hakkaksid kuude viisi sellest kirjutama, et ühinemine tarvilik, et ta kasulik“. Vististi ära nähes, et sellest naljakast retseptist midagi välja ei tule, on ta nüüd oma lootused veeretanud sotsialismile selle pahempoolseimas varjundis. Ta ei arva enam, et vägivaldus on ebausku, vaid vastuoksa, pooldab nüüd klassivõitlust ja kodusõda.

Enne kinnitas ta, et inimeses olevat veel küllalt tugev metsik loom. Nüüd aga seab ta vastuoksa: inimene pole oma loomult õel; ainult kapitalist olevat õel. Kas kapitalistil teine bioloogiline päritolu, seda ta kahjuks ei näita. Aga ka kõik sotsialistidki ei leia tema ees armu. „Säärased sotsialistid, kes Maailmasõja ajal läksid tapma vastastikku üksteist, pole sotsialismi ehk üldsuse kasude eest võitlejad.“ Nii siis jääb Euroopa sotsialistidest väga vähe üle, keda A. Audova loeks sotsialistiks. Marx, kui „sotsiaalisamaalane“ oleks mõistetud ilma kahtlemata hukka. „Inimsoo sõpradeks“ jääks kindlasti ainult Lenin ja Sinovjev oma „punase terroriga“. Aga kõige selle juures peab A. Audova ennast ikka veel suureks rahuapostliks.

Niisama, nagu Audova hiljuti uskus Tolstoisse ja Gandhisse, samuti usub ta nüüd sotsialismisse. Temale on küllalt, kui keski on õelnud, et sotsialism kaotavat ära sõjad. Millel see usk põhjeneb ja kas sellel on ka tegelikke aluseid, seda ei lähe ta enam küsima.

Dr. Audoval kui looduseteadlasel ei peaks olema teadmata, et teadus võib ainult seda öelda, mis ta on leidnud ja järeldanud kogemusest ja katsest. Dr. Audova ei tee aga siin kogemusega üldse tegemist. Tal ei näi see minema midagi korda, et oleme näinud sotsialistlikke riike juba üksteisega sõdimas ja üksteist alla heitmas, nagu sotsialistlik Venemaa tegi 1921. a. sotsialistliku Gruusiaga. Ega ole ka sotsialistliku Venemaa juhtidki muutunud omaenda vahelistes suheteski ingliteks: Lenini testamendis määratud pärija Trotski kõrvaldati võimuahne Stalini poolt „paleepöördega“ võimult ning aeti välja maalt, kuna hulk Trotski pooldajaid maha lasti või toimetati vanglasse ehk väljasaatmisele. Kui mingi ajaloopööraks võimaluse annaks, siis näeksime varsti kahe kommunistlike väe sõda üksteise vastu, üks Trotski, teine Stalini juhatusel. Dr. Audova aga heidaks liisku, kumb neist kommunisti alustagedest on see „õel kapitalist“.

Dr. A. Audova on mitte ainult võhik ühiskonna küsimustes, vaid ta on ka üle keskmise naiiv. Ka asjatundmatugi keskmise inimene ei läheks mitte uskuma, et Euroopa Ühendriikide teostumiseks on küllalt, kui kõik ajalehed ja ajakirjad hakkaksid kuude kaupa selle tarvilikkuse ja kasulikkuse üle kirjutama.

Kahjuks on aga Dr. Audova vaated iseloomulikud, tüübilised. Sest võhiklust ühiskonna küsimustes ja naiivsust ajaloo jõudude hindamisel on meil õige palju, ja kui veel arvesse võtta puberteedialist sentimentaalset meeleolutsemist, mis meie noorsoos sagedasti kutsub end idealismiks, tuleb ette atavistiliselt aga ka palju vanemateski igades, siis ongi seega kujutatud mõni meie omateada „patsifist“, kes üldsõnadest kaugetele ei saa ja igat teisitimõtlejat peab sõjakihutajaks.

Meie riigi eksponeeritud rahvusvaheline seisukord, meie vahemehe asend lääne ja ida ilma vahel teevad tarvilikuks, et meil

valitseks oma rahu ja julgeoleku reaalse tingimuste kohta suurem selgus. Meie oleme eluliselt huvitatud ilmarahust, seepärast ei saa meie ükskõikselt vaadata pealt, kui kasutades meie seltskonna võhiklust ja naiivsust püütakse temale teha omaseks rahu-evangeeliumi mantli all võõraid vägivaldla õpetusi.

Enam kui keski muu, peame meie pidama meeles, et esimene kaevikute liin, kus peame kaitsma oma rahu ja julgeolekut, asub meie rahva enda hinges. Seks pole küllalt puhtast südamest, nagu meil vahest arvatakse: meie ei himustavat ju kellegi võõra oma; meil ei olevat tüliõuna kellegi giga. Kui leidub tülitseja, siis leidub ka tüliõun.

On vaja ka selget pead, et näha ära, mis mõne rahujutluse tagamõte on. Sest ka Ludendorff tegi Venemaal 1917. aastal rahu propagandat ja Vene soldat uskus siis, et ta teenib rahu asja kõige paremini, kui täägi tõrjab maa sisse ja laseb jalga koju.

Modern sõjavägede iseloomustus. ¹⁾

Möödunud aasta sügisel prantsuse endine kindralstaabi ülem, kindral Debeney, pidas šveitsi ohvitseride kogude kutsel rea loenguid mitmes šveitsi garnisonis teemal: „Modern sõjavägede iseloomustus“. („Caractères des armées modernes“). Loengu avaldas täielikult šveitsi prantsuskeelne sõjaajakiri „Revue Militaire Suisse“. Kindral Debeney'lt modern sõjavägede kohta väljendatud mõtteid võib lugeda tüübilisteks praegusaja Prantsusmaa kohta. Oli ju kindral Debeney see, kes kindralstaabi ülemana (kuni 1929. a.) andis Prantsusmaa riigikaitsele ja sõjaväele need alused ja kuju, nagu seda näeme praegu. See sündis terve rea põhi-panevate seaduste maksmapanekuga.

Kuna prantsuse vaated modern sõjale ja sõjavägedele on mitmeti erinevad saksa vaadetest, eriti neist, mis mõni aeg tagasi avaldati kindral v. Seckti poolt, siis arvame, et kindral Debeney loengu tähtsamate seisukohtadega on huvitav tutvuneda ka meie „Sõduri“ lugejail, mispärast avaldame „Revue Militaire Suisse“ artikli vabas, kokkuvõtlikus tõlkes.

Toimetus.

Milles õieti on küsimuse põhituum.

Sõda, mis algab pärast pikemat rahu-aega, toob alati endaga kaasa ootamatusi ja üllatusi. Milline ka ei oleks nende inimeste ettenägelikkus, kelle ülesandelks on

riigi relvastatud jõudude ettevalmistus, ei tohi unustada, et nende uurimused on siiski rajatud ainult manöövritele ja katsetele poligonidel. Ometi loodud organisatsiooni väärtus, kuid eriti relvastuse mõju, ilmneb täiel määral ainult tegelikus lahingus. Seal relva tehnilised võimed kas vähenevad või laienevad, vastavalt sellele, kuidas ta mõjutab meeskonna moraal.²⁾

Teadmatus, millega on seotud normaalselt iga uue sõja algus, sunnib loomulikult inimese vaimu püüdma ette näha tulevikku, et kiskuda igavesti vaikivalt Sfinksilt homse päeva saladused. Ei maksa seepärast imestada, et tuleviku sõja kohta on kõikjal väljendatud nii palju hüpoteese ja tehtud nii rohkel arvul prohvetlikke ettekuulutusi.

Mõnede arvates uue konfliktide lahendust peab otsima kõigepealt õhus: inimmassid, kes ära hirmutatud massiliste pommitustega ja hävitustega, olevat valmis sundima oma valitsusi relvad maha panema ja alla andma igal tingimusel.

¹⁾ Revue Militaire Suisse detsembri 1931. ja jaanuari 1932. numbrid.

²⁾ Kõik töös leiduvad harvendused on tehtud artikli läbitöötaja A. T. poolt, et hõlbustada lugejaile tähtsamate mõtete leidmist.

Teiste arvates küsimuse lahendab mõni teadlane, kes oma laboratooriumi saladusest toob välja mürkaineid, külvates kõikjal surma ja hävitust.

Lõpuks, kolmandad, otsivad lahendust kuulsal Von der Goltzi mõtetes, kes oma tuntud töös „Relvastatud rahvas“ („Das Volk in Waffen“) näeb tulevikusõjast gassiminekut kutseliste sõjavägede juurde. „Tõuseb uus Aleksander, kes vähearvuliste, kuid eeskujulikult relvastatud vägede eesotsas pühib teelt amorfsed ja inertsed inimmassid, mille olemasolu on kaotanud igasugu loogilise mõtte.“

Kõik need fantaasiale rajatud lahendusviisid tulevikusõja suhtes võivad anda reaalselt kasu ainult ühel tingimusel, nimelt kui seda sõda siduda mõne kindla tähtajaga; vastasel korral iga uus poliitiline sündmus või leutis võib hävitada kõik need eeltingimused, millele oli rajatud üks või teine hüpotees. Kuid just seda tahataga — ei tea ju keski ette aimata! Ehk olgu siis, et leidub riike, kes uut sõda valmistavad ette kindla eesmärgiga teda alata täpsalt ettenähtud ajal. Mis puutub meisse, siis see hüpotees ei paista olevat võimalik, sest oleme kirjutanud alla Pariisi, Briand-Kellogi paktile. Järelikult kõik need inimeste ettekujutusele rajatud lahendused, oma rohkearvuliste hüpoteesidega, võivad küll olla huvitavaks uurimuseaineks, kuid nad ei saa olla reaalseks aluseks, millele võiks rajada nii modern sõjaväe organisatsiooni kui ta materjalset ettevalmistust, väljaarvatud muidugi juhtu, kus riik asub tulevikusõja ettevalmistamisele täpsa ajas ja ruumis piiratud eesmärgiga.

Kuid on olemas tulevikusõja suhtes teine lahendamise võimalus, rohkem „maapealne“ kuid ühtlasi enam positiivne. Ta seisab selles, et võetakse kriitilisele hindamisele möödunud sõja kogemused, eesmärgiga, neist tuua välja järeldusi, mis on vastuvaidlematud. Kui sellelt seisukohalt asume hindama neid nähteid, mis tulid ilmsiks möödunud sõja lahinguväljadel, siis näeme ühte nähet, mis domineerib kõik muu. See on: modern tehniliste teaduste määratu arengu kasutamine sõjatööstuses. Tagajärg oli kasutamisel oleva relvastuse ja võitlusvahendite täielik ümberkujundamine, tõstes modern sõjas esiplaanile materjalse faktori.

Rahua ajal suudetakse vaevalt luua endale täiesti reaalne ettekujutus selle kohta, milline tähtsus on relvastusel lahinguväljal.

Ometi selle ümber keerleb kõik muu. On ju, näiteks, organisatsiooni ülesandeks ainult relvade võimete täielise ärakasutamise võimaldamine, kuna manööver iseendast ei ole muud kui relvade mõju kombineerimine. Kuidas olekski võimalik rahua ajal reaalselt hinnata relvade tähtsust: katsed poligonidel, nii täpsad kui nad ka ei oleks, ei suuda ometi mitte väljendada ei nende surmavat ega moraalselt mõjutust. Samuti ei suudaks elavamgi ettekujutus luua endale konkreetset pilti kuulipildujate tule ja mürskude hulgumise mõjust võitleja närvidele. Alles kui algab sõda, ilmnevad relvastuse võimed täiel määral — veriselt ja valusalt — tõstes selle faktori esikohale kõigi teiste tegurite hulgas.

Relvastuse areng.

Juba 19. sajandil iga uus sõda tõi endaga kaasa uusi sõjatehnilisi saavutisi. Viimaste mõju, ühesuguse väljaõppe juures vägedes, kujunes otsustavaks sõjaedule. Itaalia sõjas 1859. a. selgus prantsuse suurtüki väärtus, Sadova all — Dreyse püss, lõpuks 1870. a. Krupi suurtükk hävitas prantsuse jalaväe, kuigi viimane oli varustatud Chassepot püssiga. See oli määratu tehniline areng 11 aasta jooksul. Ta jätkus pidevalt hiljemgi. Transvaalis avastati suitsuta püssirohu tähtsus, Mandžuurias ja Balkanitel — kuulipilduja, osalt raskesuurtükivägi. Sellele järgneb Maailmasõda. Ta kaasas käib kõigi tapariistade päris hirmuäratav areng. Tegelikult see on muidugi mürsk ja kuulimis tapavad. Kuid kõik teadused ja kogu maailma tööstus ühineb selleks, et nende mürskude ja kuulide tapmisvõimet tõsta maksimumini. Lennukaugus viiakse päris uskumata distantsideni, või nad riputatakse koguni märgi kohale õhku või pistetakse vee alla. Kuulid täidetakse ka tugevajõulisema lõhkeainega, ühenduses kalibrite suurenemisega või koguni lämmatavate ja mürgiste gaasidega ja vedelikudega. Lõpuks, ka kõige ilmsüütumad teadused, nagu optika ja akustika, rakendatakse tööle selleks, et otsida ja avastada maastiku voltides märke, mis peidetud suurima hoolega.

Praegusaja relvastus koosneb mitte enam lihtsaist võitlusvahendeist, nagu püss ja suurtükk, vaid ta koosseisu kuuluvad nüüd kõige keerukamad masinad, tõelised surmamasinad, mida teenivad terved ateljeed töölisi.

Meie vana, tuntud püssi, auväärt arkebuusi ja mušketi järeltuli ja kõrvale on

tõusnud kuulipilduja, mis võib minutis heita 400—600 kuuli kõige suurema täpsusega. 5000 kuulipilduja asemel Maailmasõja algul, omas prantsuse armee vahe- rahu allakirjutamisel neid tervelt 105.000, kerged ja rasked kokku.

Suurtükivägi tegi läbi põhjaliku arengu, mis väljendus kõigepealt kaliibrите mitmekesistumises, alates 37 mm ja lõpetades hiigla mastodontidega, mida võis liikuma pan- ga ainult lokomotiiv. Täiesti muutusid ka suurtükiväe laskemeetodid ja laskeabi- nõud, kus igasuguste aparaatide ja abinõu- de hulk on kujunenud otse luksuslikuks. Telefon, raadio, signaallinad, laskeplanše- tid, alidaadad, teodoliidid, nurgamõõtjad, baromeetrid j.n.e., j.n.e. on end asetanud keset patareisid, kuna samal ajal õhus keer- leb lennuk või ripendub vaatluspall ning kaugel ees vaatluspunktides kõige keeruka- mad optilised ja akustilised abinõud tuhni- vad läbi kogu maastiku saagi otsimise ees- märgiga.

Ja vana telegraafi liin, mille suhtes olime mitte väga ammu nii uhked, et võisi- me temaga ühendada meie staape — ta on hargnenud tuhandeiks telefoni traadikes- telks, mis hargnevad kuni esijooneni. Ärgem unustagem, et 1917. a. prantsuse armee iga rinde kilomeetrile omas 1000 km telefoni- liine. Ometi need liinid on omakorä ruumi andmas traadita telegraafide, mille levine- mine areneb suurte sammudega.

Põhjaliku muudatuse 20. sajandi sõja- vägedes tõi mootori kasutamisele võtmine Maailmasõjas. Auto kasutamine sõjaväes oli muidugi ette nähtud juba enne 1914. a., kuid siiski kõige minimaalsemal määral: ainult mõned kerged autod staapidele ja mõned veoautod kergemate materjalide veoks. Kuid paari-kolme aasta jooksul Maailmasõjas auto oli juba tunduvalt pik- kendanud raudtee-liine, või neid koguni asendanud, kujunedes meie strateegilise manöövri tähtsamaks faktoriks. Omades 6000 autot sõja algul, tõusis nende arv prantsuse sõjaväes sõja lõpul 90.000-le. Kuid mootor traktori, soomusauto ja lõ- puks tanki näol tungis koguni lahinguväl- jale, avastades siin uusi määratud võima- lusi, mille täielik kasutamine on veel reser- veeritud tulevikule.

Peale kõige selle mootoris leiutati jõu- allikas, mis oli võimas maapealt õhku tõusma. Kujunes lennuk, mille areng luure- ja võitlusvahendina on ettenä- gematu suur. Juba Maailmasõjas lennuk kandis surma väga kaugele rindest taha- poole, mille tagajärjel Mainz, Stuttgart,

Karlsruhe, London, Pariis olid alaliselt kal- laletungide ähvarduse all.

Lõpuks olgu tähendatud, et kõigi nende surmamasinate teenistusse on end raken- danud üks teaduseharu, mille kasutamine Maailmasõjas kujunes samuti suureks ül- latuseks. See on kee m i a. Keemia enne Maailmasõda oli andnud tulerehvadele lõh- keaine, mille omadusi parandati sõja jook- sul tunduvalt. Kuid täieliseks uudiseks sõ- javäljal kujunes sõjagaas. Kui võib veel loota jääda terveks mürsukildude va- hel, siis sõjagaas ei tunne „vahesid“: kaits- mata ta mõjul hävineb kindlasti.

Seega Maailmasõja esimese järeldusena näeme relvastuse ja võitlusva- hendite määratud arengut. Mo- dern surmamasinate ümber koonduvad võitlejad, kes neid teenivad.

Sõja potentsiaal.

Võis arvata, et sõja lõppedes jääb seisma ka relvastuse areng, nagu see tava- liselt on sündinud kõigi sõdade järgi. Oleks olnud kõigiti loomulik, et niipea kui sündmused ei sündinud enam inimvaimu tegelema surmamasinatega, ta siis iseen- dast pöördub oma tähelepanu rahuaja töödele.

Sõja lõpust on möödunud juba 18 aas- tat. Ometi üldine arvamine kõikjal on niisugune, et 1918. aasta sõjarelvastuse areng- us tähendas mitte lõppu, vaid ainult selle protsessi algust, mis jätkub rahuajalgi pä- ris skandaalse järjekindlusega.

Oleks veel kuidagi loomulik, et sõja- eriteadlased oma laboratooriumides jätka- vad uurimusi selleks, et tõsta kas või kahekordseks meie sõjaaegse kuulipilduja laskekiirust või ületada tunduvalt kurikuul- sa „Berta“ suurtüki laskekaugust.

Kuid kõige hullem on see, et modern sõjatehnika areng teostub täiesti avalikult, nii öelda kõigi silmade all. Auto lõpetas sõja, olles seotud teedega. Kuid praegu ta on juba valmis vabanema sellest kitsendu- sest. See on võimaldatud lüliliku valmistamisega. Traktor põllumajanduses on juba kujunemas üldtunnustatuks. Autod lülil- kuul — kas nad ei ole juba läbinud kõrbeid ja tunginud lumiste mägedeni. Inglesed oma koloniides kasutavad veekindlaid tan- ke. Kõikjal ei kõnelda muust, kui sõjavägede motoriseerimisest.

Lennuk on kiiresti kujunemas harili- kuks liikumisvahendiks. Mitte ainult met- tallist õhulaev pole uuesti ellu tõusnud, vaid

ka lennuk on näidanud end võimelisena transporteerima paljude sadade km peale inimesi suuremal arvul — kuni 200, nagu kõneeldakse. Areng lennuväe alal on meid viinud juba väga kaugele Maailmasõja lõpust. Kuid suurim muudatus on oodata veel ees, mille kallal töötatakse. See on lennuki vabastamine ta alandavast siduvusest aerodroomiga. Juba ta liugleb veepinnal. Kuid ühel ilusal päeval ta kindlasti võib vaikselt ja rahulikult laskuda ka igasse punkti maapinnal. Siis lennuk oleks tõesti kujunenud linnuks, kes võitnud õhu täielikult.

Mis puutub sõjagaasi, siis see võitlusvahend on sattunud ostrakismi alla, mis ta kasutamise tuleviku sõjas on ära keelanud. Jääb ainult soovida, et see keeld oleks mõjuvam kui kuulus Haagi konventsioon, sest keemiatööstus areneb iga päevaga, kiiremini kui kunagi varem.

Järelikult, modern sõjatehniline areng teostub mitte traditsioonilistes arsenalides, kuhu pilk on keelatud asjasse mitte pühendatuile, vaid vastupidi, kogu maailma avalikkuse ees. Jalutades väljadel võite näha lugematuid traktoreid, mis kord muudetakse soomusmasinaiks; sõites raadteel võite näha arvutuid suitsevaid korstnaid — tõötamas ainult rahuaajale, kuid mis kõige lühema aja jooksul võivad muutuda suurtükkide, kuulipildujate, mürskude ja sõjagaaside arsenalideks. Rahulikult näete liuglemas õhus Pariis—Berliini reisilennukit, kuid mis järgmisel päeval võib täituda lõhkeainega, külvates hukatust oma teekonnal. Kõigest sellest üks päevaselge õpis: **Modern tööstus on kogu riigi, kogu rahva muutnud määratuks arsenaliks.**

Mida suurem on rahva aktiveet ja produktioon rahuaajal, mida kiirem ta tööstuslik areng — seda võimsam on rahva sõjapotentsiaal. Lühidalt: rahuaaja tehnika on ka sõjatehnika, üks teisest on eraldamatu. Maailmasõda on seda algtõde näidanud päevaselgelt. Sõjamasinate areng ei jää seisma sõja lõppedes. Modern võitlusvahendid ei ole enam arsenalide eriala, vaid nad on üks osa riigi ja rahva tehnilisest varustusest rahuaajal, seega valmis teenima riigikaitset igal silmapilgul. Asjaolu, et tulevikusõjas kõigi rahvaste tööstus kohe sõja alul on valmis end rakendama sõjatööstuse teenistusse, annab uuele konfliktile päris hirmuäratava ilme. Maailmasõjas oli tarvilik peaaegu kolm aastat, et sõjatööstust panna käima täie hooga. Ainult 1917. a. lõpuks ta suutis täiel määral rahuldada armee nõudeid, valmistades mürske piiramatul arvul,

lennukeid tervete eskadrillide, tanke — pataljoni kaupa. Uues sõjas läheb tarvis ainult mõnda kuud, et sõjatööstuse toodang võiks tõusta maksimumini. Sellest hetkest ta astub tegevusse täie hooga ning ta mõju on kohutav. Milliseid üllatusi uute tehniliste abinõude näol ta meile valmistab — seda ei tea keski. Kuid üks on kindel: juba oma massilise mõjuga ta sunnib kõiki sõjavägesid kõige suurema hoolega valmistama ette sõja materjalset külge, mis modern sõjas ikka võimsamalt tõuseb esiplaanile.

Rahuaaja sõjaväed.

Relvastus ja inimene.

Kõneledes sõjavägedest, meie silme ette kerkib materjali kõrval teine faktor, see on inimene. Kas ta teotseb maa peal, õhus, veel või vee all — see on ometi mees kes võitleb. Mis on sündinud selle mehega modern sõjatehnika keerises? Esialgne vastus näib olevat: masin on asendamas inimest sõjas. Mõni osav sõdur kuulipilduja taga, tankidel või lennukel võib külvata surma, mille mõjuvus võib sarnleda tervetele kompanidele, pataljoniidele koguni. Elavjõud näib olevat kaotanud oma väärtuse, võit paistab kuuluvat kõige paremini valmistatud materjalile. 1914. a. prantsuse pataljoni koosseisu kuulus 1000 meest, sõja ajal see arv langes 700-le, kuna samal ajal ta kuulipildujate ja saaterelvade arv tõusis tunduvalt. Tulevikus modern tank ja lennuk teenitakse vaid kahelt mehelt. Kas ei oleks kasulikum ühe pataljoni asemel omada 350 tanki või lennukit! Kõik see näitab ühte, masin on tõesti võimaldanud vähendada elavjõude lahinguväljal.

Kuid küsime edasi: mis sai neist 300 mehest, mille võrra vähenesid meie pataljoniide koosseisud sõjaajal. Kas need inimesed pöördusid tagasi oma koju? Ei, sugugi mitte!

Olgu teada, et iga jalaväe automaaterelv vajab vähemalt 7 meest tagalas ta korrahoiduks, varustamiseks laskemoonaga j.n.e. Kuna pataljonis neid relvi on 40 ümber, siis ongi käes need 300 meest, kes küll lahkusid rindelt, kuid asusid tööle tagalas, võttes seega ikkagi osa sõjast. Iga modern tank, mida ainult 2 meest juhivad lahingus, vajab 46 mehekaastööd ta teenimiseks, korrahoiduks ja parandamiseks, kuna ühe lennuki parandajate, varustajate ja aerodroomi korrahoidjate arv tõuseb koguni 60 mehepeale. Seega modern sõjamasinad, sar-

naselt keskaja raudrüütlikele, kuid palju suuremal määral, vajavad terve inimeste armee lähemas ja kaugemas tagalas, armee, milleta need masinad ka osavaimate juhtide kätes jääksid paratamatult seisma lahinguväljadel. Praegusa aja relvastuse ei asenda seega kuidagi viisi inimest, vaid on põhjustanud ainult neid teeniva elav jõu järgustamise sügavuti.

Kerkib küsimus, kas see asjaolu ei sunni ühtlasi põhjalikult muutma **modern sõjavägede üldiseid vorme.**

Teatavasti see küsimus on aktuaalselt tõusnud päevakorrale: kas kutseline sõjavägi („l'armée de métier“), miilits või alaline rahvuslik sõjavägi („l'armée nationale“)? Kas rahuaegne sõjavägi moodustab ainult eelväe sellele suurele sõjaaegsele armeele, mis temale järgneb võitavaks, mis tähendab vajad reservistidega, et paisuda sõjaaegseks. Kõik need küsimused on leidnud elavat käsitlemist maailma sõjakirjanduses, seda enam, et just praegu enamik riike on sunnitud ilmuma Rahvasteliidu ette aru andma oma relvastatud jõukudest. Peab tähendama, et vastuste otsimisel neile küsimustele mitte alati pole olnud välja reaalsest lähtekohtadest. Kui modern sõja üldine iseloom kannab universaalselt ilmet, siis iga riigi geograafilised ja raassilised iseäraldused, ühenduses nende kohustustega, mis teda seovad rahvusvaheliselt, mõjutavad ometi tugevasti ta riigikaitse jõudude organisatsioonilisi norme ja iseloomu. Võtame näitena kas või kolm riiki: Inglismaa, Prantsusmaa ja Šveits.

Inglismaa kujutab endast saart; ta piirid on ainult merepiirid. Sealjuures ta omab määratud kolooniad. On loomulik, et Inglismaa usaldab oma piiride kaitse laevastikule, mille eest ta muuseas kannab kõige suuremat hoolt. Oma koloniaalriigi kaitseks ta peab üleval võimsa kutselise sõjaväe. Juhul, kui see riik peaks võtma osa sõjast mandril, ta loodab, et laevastik ja kutseline sõjavägi võimaldavad temale tarvilikku aega suure sõjaväe loomiseks.

Prantsusmaa omab nii manner- kui merepiire enam-vähem võrdsel määral. Ta koloniaalriik on suur. Prantsusmaa peab seega omama tõsiselt tugeva mereväe oma kallaste kaitsemiseks, pidama üleval kutselise armee oma koloniides ning ühtlasi omama oma mannerpiiride kaitsemiseks tugeva sõjaväe, mis oleks kiiresti valmis, s. o. rahvusliku armee. Need laialdased kohustused riigikaitse alal koormavad üle prantsuse eelarve, andes ühtlasi militaristliku välis-

ilme riigile, mis on sügavasti rahuarmastaja.

Šveitsi riigipiirid on ainult mannerpiirid, mille tõttu riik on täiesti vabanenud koloniaal ja mereväe muredest. Ometi on Šveitsi naabriteks mandril suurriigid, kes omavad tugevad sõjaväed. Ühtlasi Šveits on välja kuulutanud oma neutraliteedi, mis pärast ta piirdub vaid miilitsa sõjaväega, kes on valmis kaitsma seda neutraliteeti. Šveits teab, et rahvustunne ja rahvuslik kasvatus on sügavasti juurdunud ta parematesse poegadeisse, mis talle annab küllalt jõudu välja astuda, niipea kui neutraliteeti ähvardatakse rikkuda.

Sõjaaegsed sõjaväed.

Järelikult pole sugugi olulise tähtsusega uurida rahuaja sõjavägede üldiseid vorme, mis olenevad eriolukordadest. Kuna suurema tähtsuse omab sõjaaegsete armeede uurimine, sest just nende vormid muutuvad eeskätt koos relvastuse arenguga niivõrra, et see mõjutab kogu armee tegevusviise ja juhtimist.

Ka tegevusviiside ja juhtimise küsimused tulevikusõjas on kutsunud esile elavaid mõttevahetusi. Positsioonisõjale on asetatud vastu liikuv sõda või kogu armee ennustatud õhusõda maapealse tegevuse asemele. Sageli on mõistetud hukka kõik senised sõjaprintsiibid. Kõik need on suured sõnad.

Muidugi oleks asjatu püüda defineerida sõjaprintsiipe täpsalt. Nad on selleks liig üldist laadi, ulatudes üle aegade ja inimeste. Pealegi võin kinnitada, et ükski kindral, juhtides lahingut, pole veel kunagi endalt küsinud: „**millist printsiipi tuleks nüüd kasutada?**“ Ta püüab ainult teha seda, mida suudab ning kui edu on juba saavutatud, alles siis, aega olles, talle selgub printsiip, mille alusel teotses. Samal põhjusel mulle näib, et on täitsa asjatu teha ennustusi tulevikusõja vormide kohta. Samalaadilised otsingud olid väga moes enne 1914.a., kus kogu maailm kommenteeris kindral Bernhardi tuntud vormilt: „armee koondamise plaan sisaldab endas juba nende armeede manöövri, samuti nagu pilved mahutavad endasse äikese.“ See vormel oli väga ahvatlev. Kuid Maailmasõja kogemused on näitanud selgesti, et tal on tõsi-seid puudusi. Ta sidus nimelt käed valitsusel ning sundis diplomaatia otsustele, mis halvastas sõjategevuse enda. Need puudused ilmuvad päevaselgelt kindral Bernhardi kaasmaalase, tolleaegse Saksa valitsuse juhi

Bethmann-Holvegi kirjutistest, kus tähendatakse: „pealetungi kordaminek läänes sõjaliselt pidi endaga kaasa tooma Belgia vallutamise. Siin politilised ja sõjalised huvid seisid teravasti vastamisi. Ülekohus Belgia vastu oli ilmne, mispärast pidi tõsiselt kaaluma kõiki võimalikke tagajärgi (Peamiselt Inglismaa väljaastumist. A. T.). Tolleaegne Kindralstaabi Ülem kindral v. Moltke sai kõigest sellest väga hästi aru, kuid deklareeris siiski, et sõjalised kaalutlused selles küsimuses kannavad absoluutset iseloomu. Ma pidin alistuma neile vaadetele.“

Ilmtingimata pealetung esimesest sõjapäevast tulevikus on mõeldav ainult, kui mõne riigi politika valmistab end ette seesugusele kallaletungile. Pole kahtlust, et ka niisugune kallaletung sõjaliselt on pareeritav, eriti, kui sellele ollakse ette valmistatud rahuajal. Järelikult, selle asemel, et teoretiseerida küsimuste üle, kas modern sõjatehnika on hävitanud endised sõjaprintsiibid, ning kas uus sõda algab ilmtingimata agressiivsete tegevustega või mitte — on praktiliselt palju mõistlikum selgitada neid elemente sõjategevusest, mida modern sõjamaterjal on mõjutanud kõige rohkem, ühtlasi uurides, millises suunas on sündinud see mõjutamine. Arvame, et peamiseks elementideks siin on ühelt poolt väerind, kus neid materjale kasutatakse ning teiselt poolt ühendusedeed, mille kaudu teostub varustamine nende materjalidega.

a) Väerind.

Modern relvastus on andnud rindele määratu tulejõu. Ühtlasi nende relvade laskekaugus võimaldab teostada mõnedes punktides rindel väga tugevaid tuledekoondusi. Manöövri peamiseks eesmärgiks on saavutada nõutav tuledekoondus soovitava kohas ja ajal, rindel või tiival. Võimalust mööda püütakse saavutada ootamatust, valmistades ühtlasi ette edu kiiret arendamist. Kuid kõigi kombinatsioonide aluseks on ometi mõjuva tuledekoonduse organiseerimine. Selleks kasutatakse koos kõiki väeliike ja relvi, milline ka ei oleks nende iseloom, kaliiber, laskekaugus j.n.e.

Ühenduses sellega võib peaaegu üldistada, et ei ole enam mitmesuguseid väeliike, vaid neid on ainult üks: materjal. See on realism, mis unustatakse rahuajal, kuid,

mis oli päevaselge (kõigile sõjaajal¹⁾ — alates sõduriga ja lõpetades kindraliga. See oli peamiselt koguni sõdur, kes seda suurtükide, kuulipildujate, tankide ja lennukite koostööd lahinguväljal nõudis eriti valjusti. Ma ei kõnele siin mitte noortest sõduritest — ei, vaid meie kuulsatest, vanadest veteraanidest 1918. a., kelle kogemused võitlustes olid võrratud, ning kes tundsid põhjalikult modern sõja taktikat. (Siin ei tohi siiski unustada, et 1918. a. sõdurite massi kõigis riikides moodustasid kas liig noored või liig vanad aastakäigud, nõrgalt välja õpetatud ja sõjast tüdinenud — seega ka nõrgad moraalselt. A. T.)

Seega dogmaks, mis sõdurid koos juhtitega nõudsid Maailmasõja lahinguväljadel, oli väeliikide tegevuse liitumine üheks tervikuks. Arvan, et selle nõude peamiseks põhjuseks oli modern sõjatehnika, eriti relvastuse areng. Võib arvata, et ideeline areng selles suunas tulevikus ilmneb veelgi selgemini. Juba 19. sajandil relvastuse areng mõjutas tugevasti väeliikide sisemist organisatsiooni mille järelduseks oli kõige pealt diviisi kui kõigi väeliikide koondise tekkimine. Maailmasõjas diviis kasvas ja täienes tunduvalt veelgi eeskätt suurtükiväega, kuulipildujatega, saaterelvadega, inseneriväega j.n.e. **On ette näha, et see protsess veelgi areneb ning tulevikus kõigi väeliikide koostöö teostub juba rügemendi piirides.** (Sellele seisukohale on juba asunud N. Venes, kus jalaväe suurimaks üksuseks loetakse mitte enam rügement vaid pataljon. A. T.)

b) Ühendusedeed.

Modern relvad on rasked, kuid mis eriti tähtis, nad söövad kolosaalselt palju laskemoona. Tulevõimsus lahingus oleneb laskemoona hulgast rindel. Seega ühendusedeed, mille kaudu teostub laskemoona ja ka muu varustuse toomine rindele, omavad modern sõjaväljadel täiel määralt otsustava tähtsuse. Juhtide hea tahe teotseda kiiresti, peab alistuma neile nõuetele, mis esitavad olemasolevad ühendusedeed.

¹⁾ Siin peab siiski pidama silmas, et jutt on Maailmasõjast, s.o. positsioonisõjast ja Lääne rindel, kus igale rinde jooksvale kilomeetrile oli tõesti koondatud niisugune kvantum sõjamaterjale, eeskätt suurtükiväge ja laskemoona, et inimene selle mõjutusel tõesti tundis end hävitatuna moraalselt. On väga raske uskuda, et tulevikusõja esimestel päevadel suudetakse isegi lääneriikides saavutada samaväärseid materjalide koondisi. Veel ettevaatlikum peab olema selle küsimuse kaalumisel „meie oludes“. A. T.

Muidugi kõigil aegadel sõjaajaloos ühendused on etendanud tähtsat osa. Kuid endise ja praeguse vahel selles suhtes puudub igasugu analoogia.

Sõjamineisteriumi plaanide ja gravüüride, samuti sõjamuuseumides alalhoidunud piltide järgi, on võimalik saada päris täpsa ettekujutuse selle kohta, mis endast kujutas lahinguvälina, näit., Napoleoni ajal. Näeme esijoont, mis koosneb pataljoniidest, eskadronidest, suurtükkidest, kõik väga tihedasti kokku asetatud. Nende liinide kohal heljuvad tihedad traditsioonilised suitsupilvete rünnad. Tagapool, üsna lähedal, suurtükkide eelikud, mitmesugused vankrid, ambulantsid — juba võrdlemisi õredalt asetatud. Pildi tagaplaanil näeme harilikult valge lindina looklevat teed, mis teatavasti moodustas armee etapi teed. Sellel teel olid järgustatud sügavusse armee laod. Ta lõppes sisemaal mõne arsenaliga või hospitaliga. See oli kõik. Siin kõik on koondunud rindele, tagalas inimesi on hoopis vähe. Veel 1870. a. üldpilt pole palju muutunud. Väerind on kujunenud veidi sügavamaks, tagala veidi tihedamini täidetuks — see on kõik.

Kuid 1918. a., kuulsa „Prantsusmaa Lahingu“ (liitlaste lõpupealetung, A.T.) ajal, väerind kujutas endast täielist kõrbet, mõnede mustade punktikestega siin-seal, kus asus meeskondi ja relvade koondisi. Kuid sedamööda kuidas kaugeneti rindest, elu kujunes tihedamaks. Umbes 15 km rindest tagapool asusid lähemad laskemoona ja igasugu materjalide tagavarad, ambulantsid ja sidumispunktid — kõik oma meeskondadega; 40 km kaugusel — uus tagavarade, materjalide ja laskemoona hulkade vöö ühes hospitalidega, parandustöökojadega j.n.e. — kõik see veelgi elavamalt asustatud kui esimene vöö; veelkaugemal sisemaal — määratud vabrikud, hospitalid, töökojad j.n.e. Niisuguseks on kujunenud need mõnisada vankrit ja eelikut, mida nägime Austerlitsi lahinguväljal.

Kõigi nende vabrikute, töökojade, laudude ja hospitalide vahel nii öösi kui päeval liikusid edasi-tagasi lõpmatud rongide ja autode read, kuna samal ajal kõikjal tagalas kihvas elu ja töö, et rahuldada rinde nõudeid.

Endisel ajal osavasti manööverdav armee võis mõneks ajaks kaotada oma ühendused, ilma et see oleks veel tähendanud ta hävimist. Nüüd ühendusteede kaotamise tagajärjeks on armee kiire ja paratamatu surm. Kuid ühendusteede kaitsmine samal ajal on muutunud võrratult raskemaks. Suure tähtsuse kõigile riikidele on oman-

danud mereteed. Koguni Šveitsi maailmasõja ajal pidi endale organiseerima ühendusteed, mis lõppes ühes Vahemere sadamas. Ometi ta ei võtnud osagi lahingutegevusest. Samal ajal lennuvägi, kel praegu veel on siiski võita suuri raskusi, mis on ühenduses ilmastiiku mõjuga ja lennuki rippuvusega aerodroomist, areneb jõudsasti, et tulevikus teotseda peamiselt vastase ühendusteede ja varustuseorganite vastu.

Üldiselt peame tähendama, et modern sõjamaterjalide määratu areng nii strateegias kui taktikas on tunduvalt muutnud vägede juhtimise tingimusi. Lahinguväljal ta nõuab väeliikide ja relvade kõige tihedamat koostööd, samal ajal sõjaväljal — maajõudude, mere- ja õhujõudude kokkukõlastatud kasutamist. See väeliikide ja relvastuse rippuvus üks teisest on ilmselt selgunud ka riikidevahelise desarmeerimise küsimuse arutamisel Genfis, kus on asutud seisukohale, et oleks täiesti võimatu käsitleda neid küsimusi eraldatuna üksteisest.

Moraali küsimus.

Kõige ülaltooduga oleme faktide esiletoomisega püüdnud näidata, et modern sõjavägede iseloomulikumaks jooneks on sõjamaterjali määratu tähtsus neis vägedes. Meie nägime ühtlasi, et see asjaolu ei mõjuta veel mitte rahuaia sõjavägede üldiseid vorme, mis olenevad sootuti teistest tingimustest. Kuid ta mõjutab küll sõjaväe sisemist kihistust, järgustades vägede elavjõu sügavusse, sundides spetsialiseerima nii sõdurite kui juhtide ettevalmistust.

Sõjaaegses armees modern sõjatehnika on põhjalikult muutnud lahingute ja juhtimise iseloomu, sundides väeliike ikka tihedamale koostööle ning orienteerides nad järkjärgult täielise kokkusulamise suunas. Samal ajal sõjamaterjal on tõstnud esiplaanile ühendusteede küsimuse, millede tagamine nõuab maajõudude, mere- ja õhujõudude kokkukõlastatud kasutamist. Meie ei ole veel täiel määral teadlikud kõigis neis küsimustes, mis sel alal võivad esile kerkida tuleviku sõjas.

Kuid olgu sõjamaterjal nii mitmekesine kui tahtes — ta jääb ometi „surnuks“ asjaks senikaua, kuni teda ei asu kasutama inimesed. Kuidas peab inimene, võitleja suhtuma sellele määratule materjalsele arengule, mida konstateerisime eelpool? Vastus sellele küsimusele on lihtis. Ta peab alistuma uuele olukor-

rale, selleks et teda valitseda, võita seda täielikumalt.

Täienenud sõjatehnika nõuab mehelt õsavust nende käsitlemisel, tüüpide rohkus — suurenenud intelligentsi, relvade võimsuse tõus — enam külma verd ja surmapõlgtust lahingus kui kunagi varemalt. Sõjatõõstuse levimine sunnib ühtlasi ikka suuremal arvul kodanikke kaasa töötama riigikaitsele. Sellises olukorras iga kodanik, kõik rahvad peavad olema teadlikud neil lasuvais kohustustes, milledest kaks olgu siin alla kriipsutatud eriliselt:

Esiteks, on selge, et uus sõda kujuneb hoopis kohutavamaks vägivallaks kui seda oli Maailmasõda, mispärast on tarvilik kogu energia ja tähelepanu koondada sellele, et teda ära hoida.

Teiseks, peab olema teadlik selles, et kui uus sõda ometi vallale pääseb, siis ta kisub endaga kaasa mitte ainult sõjaväed, vaid kõik kodanikud eranditult. Ja need on siis kodaniku, kogu rahva moraalsed vöörused, mis peavad ohjeldama vastase sõjatehnika hävitava mõju, tõstes sealjuures mitmekordseks selle mõju oma vägedes. Kõige tugevamateks osutuvad need, kus ohvrimeelsuse ja isamaa armastuse tunded on vallutanud rahvaste südamed. Seal-

juures modern sõda rohkem kui kõik ta eelkäijad nõuab mehelt vabatahtlikult antud isiklikku ohvrimeelsust. See ohvrimeelsus väljendub mehe kohuse tundes, kes ööpimeduses või hävitava tule all, liikudes mürskudest üleskõndnud maastikul, jõuab temale määratud kohale, või selles, et võitleja, kelle kõrval on langenud ta parem sõber, astub sõnalausumata viimase asemele, teades ette, et teadagi, võib olla, ootab hävimine.

Üldiselt, modern lahing nõuab kõikjal individuaalselt ohvrimeelsust ning selle tagajärjel määratud jõupingutust igalt võitlejalt, igalt kodanikult isiklikult. Kõigi nende tundmatute ohvrimeelsus moodustab rahva kollektiivse moraalse vööruse, mis surematuna ilmnes juba Maailmasõjas.

Rahva moraalsed jõud valmistatakse ette rahuajal sellekohase kasvatusega ja väljajõppega. Kodaniku isiklik autunne ja arenenud sotsiaalne vastutustunne on tagatiseks, et ta omab ka sõjaliselt vajalikke moraalseid vöörusi. Mis puutub eriti Šveitsi, siis selle rahva suured ajaloolised traditsioonid on eriti kohased, et rahvas hoida alal võimsatena riigikaitsele tarvilikke moraalseid jõude, neid arendada ja edasi kanda igavikku.

A. T.

Sündmuste areng Kauges-Idas.

15. veebruariks Jaapani väed vallutasid Mandžuuria kõik tähtsamad linnad, raudteed ja strateegilised punktid. Jäi vaid puustahastamata Hiina vägedest Mandžuuria põhjapoolne osa ja piiriäärsed ribad. Mandžuuria loodepoolne nurk ei pakugi jaapanlastele erilist huvi, see on vaene, mägine ja hõreda rahvaga maa.

Jaapani sõjavägi oli teinud suure töö ja seda oli tarvis kiires korras juriidiliselt ja diplomaatiliselt kindlustada Jaapanile. Kogemusi selleks Jaapanil oli. Omal ajal valutatati küllalt libedasti Korea. Neid kogemusi näivad tarvitavat jaapanlased ka Mandžuuria suhtes. 18. veebruaril, Jaapani soovi kohaselt, tuli kokku „Mandžuuria rahvaste esindus“, kes kuulutas Mandžuuria iseseisvaks riigiks ja palus Jaapanit oma kaitsjaks. Uus riik loeb oma suuremateks vaenlasteks Hiinamaad ja Nõukogude-Venemaad. Uue riigi cluagseks presidendiks valiti endine

Hiina keiser Puji, kes viimasel ajal elas jaapanlaste pajukil. Uue riigi esimesed samad on jaapani-sõbralikud. Uus valitsus kasvatab astuda tolliliitu Jaapaniga. Uus valitsus palus, et Jaapan jätkaks esialgu oma sõjaväe Mandžuuriasse. Jaapani keiser oligi nii armuline ja määras alaliselt Mandžuuriasse kolm diviisi ja ühe segabrigaadi. Need väed asuvad alaliste garnisonidena Tsitsikari, Harbiini, Tsan-tšuni, Mukdeni, Kirini ja Kiutšou linnadesse. Neis linnades ehitatakse praegu Jaapani sõjaväele kasarmuid, aerodrome ja igasuguseid ladusid.

Mõne päeva pärast jõuab Mukdeni Rahvasteliidu komisjon, kes peab uurima Jaapani vägivaldat Mandžuurias. Nüüd leiab see sealt jaapanisõbraliku Mandžuuria valitsuse, kes võib rääkida ainult Hiina valitsuse vägivallast. Rahvasteliidul jääb ainult konstateerida fakti, et Jaapan on vabastanud Mandžuuria Hiina ikke alt ning leppida uue olukor-

raga. Muidugi teavad kõik, et Mandžuuriat ootab Korea saatus. Jaapan lubab Mandžuurial mängida mõned aastad iseseisvat riiki ja soodsal minutil muutub Mandžuuria Jaapani provintsi. See on väga kerge. Mandžuuria 25—30 miljonilisest rahvast on 90% kirjaoskamatud hiina, korea ja mandžu talupoegi, kel pole ei rahvustunnet ega riiklist arusaamist, kes soovivad vaid maad, tööd, süüa ja vähem maksusid ja kes austavad igat kindlat ja tugevat valitsust. Mandžuuria poliitika tegijad olid Hiina kindralid oma sõjavägedega, Hiina ametnikud, Jaapani kolonistid, muulased j. n. e. Selle väikese protsendiga saavad jaapanlased hakkama. Hiina sõjavägi ongi laiali aetud ja enamik Hiina ohvitseri on võetud Jaapani teenistusse ja neile on antud uues riigis kõrged kohad.

26. veebruaril Jaapani väed peale kahendalist puhkust algasid uuesti tegevust Mandžuurias. Selle eesmärk on: võtta lõpulikult oma alla Ida-Hiina raudteed, hävitada viimased Hiina vägede jätsed Mandžuurias ja seada sisse Jaapani sõjaväeline kontroll Mandžuuria piiridel.

27. veebruaril vallutas üks Jaapani brigaad Imjanpo linna, mis 150 km idapool Harbiini ja selle brigaadi esiosad liiguvad Pograniitšni jaama suunas (N.-Vene piirile). Teine Jaapani kolonn liigub Harbiinist põhjapool Hailuni linna, mis 150 km põhjapool Harbiini. Mandžuuria jaamas, N.-Vene piiril, seati sisse Jaapani sõjaväeline kontroll.

Ka lõuna Mandžuurias on märgata Jaapani vägede liikumist Zehe (Jeholi) provintsi ja Mongoolia piiridele. Jaapanlased seletavad ka siin seda liikumist sellega, et neil piiridel on palju Hiina vägede jätsed. Kuid see liikumine on Hiinale ja N.-Venele hädaohtlik, sest uus Mandžuuria riik pretendeerib Zehe provintsi ja ühe osa Mongoolia peale. Viimased Jaapani vägede liikumised Mandžuurias on teinud närviliseks N.-Venemaa, kes seni oli tagasihoidlik Jaapani suhtes.

Et Mandžuuriat Hiinast lõpulikult lahutada, vallutasid suurearvulised Jaapani desandid Tien-tšini raiooni. Sündmuste areng näitab, et Kauge-Ida suure näidendi „Mandžuuria vaatus“ näib jõudvat lõpule. Ehkki Jaapani vägede liikumine N.-Vene piiridele äritab viimast, ei julge N.-Vene siiski astuda välja Jaapani vastu.

Sündmuste teine vaatus Šanghai all on kujunenud teisiti, kui jaapanlased seda lootsid. Demonstratsioonist arenes verine lahing selle sõna täielises mõttes. Viimastel päevadel seisid 35.000—40.000 jaapanlast (9., 11. ja 12. diviisid) moodsate relvadega 100.000—120.000 hiinlase vastu. Hiinlased olid suutnud ko-

guda Šanghai alla oma kõige paremad väeosad (19. armee, Rahvuskaardiväe diviis, Kantoni diviis ja 61., 78., 87. ja 88. diviisid). Hiinlased Šanghai all on varustatud moodsate relvadega.

Jaapani väed suruvad juba 10 päeva visalt ja halastamatult hiinlasi. Seni hiinlased püsisid. Hiinlaste suured abilised on: 1) kahe miljoniline Šanghai suurlinn, mis Jaapani vaenuline ja mis imeb enesesse juba korrapdamise mõttes suure hulga Jaapani vägesid; 2) äärmiselt ebasoodne maastik hoogsaks tegevuseks. Igal sammul on jõed, järved, soolakad, sügavad kraavid j. n. e. Jaapani tankid, soomusautod, raske kahurvägi ja teised moodsad relvad ei suuda liikuda selles maastikus. Jaapani kallaletungi raskus lasub täiel määral jalaväe, kerge suurtükiväe ja lennukiväe õlgadel; 3) suurriigid sümpatiseerivad hiinlasi ja takistavad jaapanlaste tegevust. Mõned suurriigid avitavad isegi avalikult hiinlasi, muretsedes neile moodsat sõjavaruustust. Hiina vägedes on palju endiseid Saksa, Ameerika ja Inglise ohvitseri. Šanghai all tegutsevate Hiina vägede tehniline nõuandja on endine Saksa kindralstaabi kindral Wetzél. 25. veebruaril Jaapani lennumasinad sundisid maanduma ühe Hiina hävitaja, mis langes Jaapani vägede raiooni. See osutus moodsaks Ameerika hävitajaks, mille lennuriks oli Hiina ohvitseri mundrisse riietatud Ameerika lendurleitnant Robert Short, kes surma eel tunnistas, et tema eelmisel päeval olevat hävitanud ühe Jaapani lennumasina.

Jaapanlaste surve Šanghai all suureneb iga päevaga. Raske on oletada, et Hiina väed suudaksid kaua panna sellele vastu. Viimased teated ütlevadki, et Hiina väed taganevad. Lahing Šanghai all näitab, et suurest arvust, relvade hulgast ja ajutisest vaimustusest on vähe. Moodne lahing nõuab piinlikult väljaõpetatud, kindlalt organiseeritud, tugeva moraaliga ja moodsa varustusega väeosi, millele eesotsas seisavad kõrgeväertusega elukutselised ohvitserid ja tingimata omast rahvusest.

Jaapani valitsus teatas Hiina valitsusele, et kui viimane ei alistu Jaapanile, siis Jaapan on sunnitud alustama vaenulikku tegevust kogu Hiinamaa vastu. Jaapani suur laevastik dessantidega on selleks lahinguvalmis. Jaapan võib mõne nädala jooksul vallutada kõik Hiina tähtsamad sadamad ja linnad.

Jaapani tegevus Hiinas teeb muret suurriikidele, eriti Ameerikale, Inglismaale ja N.-Venemaale. Ameerika ja Inglismaa on kogunud Hiina vetesse palju sõjalaevu ja desantväeosi. Seni on see avaldanud vähe

mõju Jaapanile. Viimased teated räägivad, et Ameerika on otsustanud saata Vaiksele ookeanile oma suure laevastiku: 12 soomusristlejat, 17 ristlejat, 33 allveepaati, 81 miiniristlejat, 3 lennukite emalaeva ja 53 igasugust abilaeva, kokku 200 sõjalaeva. Raske on ennustada, kuidas see suur demonstratsioon avaldab mõju Jaapanile. Kuid see on siiski ainult demonstratsioon.

R. M.

Taktika alalt.

Taktikaline ülesanne nr. 1. *)

Suurtükiväe tegevus järelväs.

I. Tegevuse üldiseid põhimõtteid.

Järelväe suurtükivägi moodustatakse harilikult katteosade suurtükiväest (L. E. § 337).

Järelväe suurtükiväe ülesandeks on takistada ülimal määral oma tulga vastase edasitungi, ära kasutada selleks oma laskekaugust, liikuvust ja tarviduse korral ka märkide otsest tulistamist. Kui olukord seda nõuab, peab järelväe suurtükivägi valmis olema tooma ohvreid, jäädes kohale kuni viimise võimaluseni.

Järelväe suurtükiväkke määratakse harilikult kergeid patareisid ja mõnikord ka raskeid kaugelaste kahuripatareisid (L. E. § 337). Kergete patareide kasutamist soodustab nende liikuvus. Nad võivad kiiresti vahetada tulepositsioone, andes seega jalaväele kestvat tuletoetust. Kaugelaste kahuripatareide kasutamist soodustab nende suur laskekaugus, mis tõttu tuletoetuse kestvus on pikem.

Järelväe suurtükiväe suurus on suurel määral olenev tegevuse iseloomust ja olukorrast. Juhul, kui on tarvis vastast kinni pidada pikemat aega, siis järelväe tulejõu tõstmiseks on kasulik moodustada suuremaarvulisem suurtükivägi (L. E. § 138). Kuid suurtükiväe arvu suurendamine järelväs raskendab tunduvalt laskemoonaga varustamist. Seepärast osutub otstarbekohaseks mitte ülemäärane koormata järelväge torude arvuga, vaid kindlustada juurdeantavatele torudele laskemoonaga varustamine ja julgeolek. Mõnikord osutub kasulikuks isegi vähendada torude arvu patareis, jättes laskemoonakastide arvu endiseks, sest kas-

tides on laskemoona transporteerimine märksa kergem ja ei olene niivõrra teedevõrgust kui vankritel.

Normaalseks võiks lugeda, kui pataljoni suuruse järelväe käsutuses on kaks patareid. Peale tulejõu suurendamise hõlbustab see taandumismanöövri — ešelonierimise läbiviimist.

Järelväe suurtükivägi on järelväe juhi käsutuses. (L. E. § 337). Tarbekorral järelväe juht võib anda üksikuid rühmi või saatesuurtükke ka jalaväe vähemate üksuste (kompani) käsutusse. Saatesuurtükid teotsevad kõige lähemas ühenduses selle jalaväe üksusega, kelle käsutuses nad on. Harilikult nad täidavad ülesandeid kinnistelt positsioonidelt (L. E. II § 163).

Kõik järelväe patareid, üksikud rühmad ja saatesuurtükid peavad alati valmis olema väljasõitudeks lahtistele positsioonidele ja lähedamaa võitluseks tulepositsioonil, sest mõnikord on suurtükivägi sunnitud ise katma oma taandumist, selleks maha jättes võitte saates üksikuid suurtükke, kes tulistades otse sihtimisega, peavad kinni vas-
tase pealetungiva jalaväe.

Tsentraliseeritud juhtimine järelväe suurtükiväes on harva teostatav, sest järelväe taandumismanööver sünnib harilikult laial rindel kaudu tähtsamaid suundasid. Samuti takistab tsentraliseeritud juhtimist primitiivne side, sest tegevuse iseloom ei võimalda kõike tarvilikkude ühenduste loomist. Ainult tähtsamas suunas võib järelväe suurtükiväe juht korraldada ešelonierimist.

Tulejuhtimine sünnib peamiselt vaatlusega. Ainult ööseti antakse segavtuld tähtsamatele kohtadele kas kaardi või päeval cellaskmisega kindlaks tehtud andmete järgi. Kaugelaste kahuripatareide tegevuse edukus tõuseb märksa, kui on võimalik korraldada õhuvaatlust kaugemate märkide tulistamiseks.

*) Vt. „Södur“ nr. nr. 3/4 ja 5/6.

Tulejuhi tegevus on täiel määral ärarippuv jalaväe soovidest, kelle kasuks ta töötab. Seepärast tihe kontakt ja võimalikult lähedal asumine jalaväe eespoolsematele osadele on suurtükiväe tule eduka kasutamise pandiks.

Suurtükiväe tegevus järelväes oma iseloomult sarnaneb suurtükiväe tegevusele eelväes, s. o. kujuneb järkjärguliseks tulepositsiooni ja vaatlusepunktide vahetamiseks, selle vahega, et taandumisel kogu tegevus on rohkem olemas vastasest kui pealetungil. Erilise tähtsuse omab suurtükiväe ešeloneerimise õigeaegne ja kiire läbiviimine. Sellega tagatakse jalaväele pidev tuletoetus. Normaalseks suurtükiväe taandumise allüüriks on samam, sest kihutamine tagalasse võib põhjustada segadust. Väikesearvulise suurtükiväe juures sünnib ešeloneerimine harilikult normaalsest kiiremas allüüris.

Tulepositsioonid tagalas peavad olema varakult luuratud, samuti ka taandumisteed. Tulepositsioonidele asumise hõlbustamiseks valitakse viimaste teede lähedusse. Tulepositsioonide valikul tuleb silmas pidada lähedamaa kaitse ja varjatud positsioonilt lahikumise võimalusi. Kui võimalik, siis uutelt positsioonidel valitakse ka V. P. ja korraldatakse sidevõrk. See kiirendab tuleavamist uutelt positsioonidelt. Tulepositsioonide valikul tuleb silmas pidada ka julgestuse küsimust. Kui maastiku tingimused ei anna julgestust, siis määratakse julgestuseks jalaväe osi või valitakse tulepositsioonid järelväe peajõudude lähedusse.

Suurtükiväe järkjärgulisel taandumisel on kasulik kaugelaskke kahuripatareid ešeloneerida esimeses järjekorras, kuna nende laskekaugus võimaldab neid uutelt positsioonilt varem teistest tegevusse rakendada. Peale selle on kaugelaskke patareide ešeloneerimine seotud suurema ajakuluga.

Sidevõrk järelväe suurtükiväes korraldatakse võimalikult vähemalavjõu ja abinõude tegevusse panekuga. Luuakse ainult kõige hädavajalikumad ühendused. Kuna välikaabel võib hõlpsasti jääda maha, siis on otstarbekohasem kasutada helklampe ja lipusignaale. Telefoniliinid veetakse normaalselt ühejuhtmelised. Patareis keskjaama harilikult ei kasutata. Niipea kui patareid on asunud uuele tulepositsioonile, pikendatakse telefoniliin tagalasse järgmise tulepositsioonini. Sellega tagatakse alaline pidev side V. P. ja tulepositsiooni vahel.

Vaatlus organiseeritakse ainult tähtsamal suunas. Iga järelväe suurtükiväe üksuse tulepositsiooni läheduses korraldatakse lähedamaa vaatlusepunkt.

Laskemoonaga varustamine järelväe patareis sünnib peamiselt kastide abil, sest laskemoona juurdetoomine vankritega on aeglane ja seotud teedega. Patareide laskemoona voorid, jättes osa laskemoona maha tulepositsioonile, saadetakse juba aegsalt tagalasse uude tulepositsiooni raiooni. Nad täiendavad end laskemoonagrupi L. P. esimesel võimalusel.

II. Olukorra selgituseks.

Käesoleva ülesande lahendamisel on oletatud, et 1/VII patareid asub tulepositsioonil Vanakubjas 500 m põhjapool asuva metsa lõuna serval. Samuti on oletatud, et grupül VII andis 06.10. lõunapaiku patarül 1/VII eelkäsu, kus oli tähendatud, et 6. rüg. alustab 06.10. õhtul taandumist III/6. pataljoni kattel ja et 1/VII patareid on määratud III/6 pataljoni käsutusse.

Saadud eelkäsu põhjal 1/VII patareid ülem astus ühendusse III/6 pataljoni ülemaga ja andis vastavad korraldused vaatluse, side ja tagala korraldamiseks. Patareidülem, teades, et temal tuleb teotseda uues olukorras ja läbi viia taandumismanööver, lihtsustas vaatluse ja sidevõrgu, koondades peale 2. kõik sidetöökonnad tulepositsioonile. Laskemoona ja majanduse voorid saatis ta sügavamasse tagalasse. 06.10. kell 1500, mil patarül sai patüülit käsu oli patareid asetuse järgmine:

- tulepositsioon Vanakubjas 500 m põhjapool asuva metsa lõuna serval; tulepositsioonil patareidohvitser ja üks rühmaülemaatest;
- eelikuud tulepositsioonist 200 m loodepool metsas;
- keskjaama ühes 4. ja 5. sidetöökonnaga tulepositsioonist 200 m läänepool maantee ääres; 3. sidetöökonna osad jõudmas keskjaama juurde;
- V. P. tee ääres 1200 m põhjapool Sultsi; V. P. asuvad luureohvitser, 2 telefonisti 2. töökonnast, laskeallohvitser ja 2 luurajat, V. P. — keskjaama vahel on kahejuhtmeline ühendus;
- laskemoona voor teel Lüütrel;
- majanduse voor teel Ramsi;
- grupül VII juures üks luuraja;
- patarüliga Vanakubjas kaasas kaks luurajat, nendest üks allohvitser sideks jalaväega.

Patareis on kastid ja eelikud täis laskemoona. Peale selle on iga suurtüki juurde maha pandud $\frac{1}{10}$ tuleüksust.

Laskemoona voor oli suunatud L ü ü t r e raiooni, kuid tühjad vankrid pidid minema täiendama grupi L. P. H e i m t a l i m s.

III. Patarül 1/VII käsk ja korraldused III/6 pataljoni toetamiseks ja tegevuseks 07.10.

III/6 pataljoni ülem ärakuulates 1/VII patarei ülema arvamist, andis 16.10. kell 1500 patareile ülesande. Patareiülem, jättes V a n a k u b j a sideks patüliga side-allohviteri, sõitis pärast ülesande saamist patarei tulepositsioonile, kuhu jõudis kell 1508. Pärast ülesandega tutvumist andis patarül patareiohviteri, rühmaülema, sidevanema, vanem-luuraja, mõõdu-allohviteri, suurtükiülemate ja 2. ning 4. sidetöökondade vanemate juuresolekul järgmise suusõnalise käsu *):

16.10. kell 1530.
Tulepositsioonil V a n a k u b j a raionis.

Käsk nr. 10.
(Suusõnaline.)

1. III/6 järelväena julgestab rügemendi osi, mis taanduvad Loodi as. — Heimtali ms. ja Päidre—Heimtali ms. suundades. Selleks III/6 moodustab 06.10. õhtul kattepositsiooni Loodi as. — Päidre üldjoonel ja organiseerib visa vastupanu Laatre—Sinialliku j. joonel.

1/III külgsalgana asub kattepositsioonile Liiva—Rimmu üldjoonele, organiseerides visa vastupanu ka tankidele Laatre—Tõlba joonel.

2/III järelsalgana asub kattepositsioonile Loodi as. — Loodi ja am üldjoonele.

Järel- ja külgsalk taanduvad iseseisvalt kuni Männiku — Maiste — Leevi — Vanakubja jooneni. Edaspidine taandumine patüli käsul.

3/III peajõuna asub Lüütre—Kõõkmäe raiooni.

III/6 KP. alates 06.10. kella 1700 Kõõkmäe. 1/III KP. — Maiste, 2/III — Vanakubja. KP. vahel telefoniühendus.

2. Patareil on ülesandeks:

- ühe suurtükiga toetada külgsalka,
- ülejäänud kolme suurtükiga toetada järelsalka, võttes tule alla peamiselt Sultsi—Aidu raiooni ja orud, mis neist põhjas ja
- olla valmis patüli käsul toetama peajõude Sinialliku j. joonel.

3. Otsustasin:

- külgsalga käsutusse määrata saatesuurtükina 3. suurtüki;

*) Tähtsamad tulepositsioonil antavad korraldused on ruumi kokkukohju saavutamiseks redigeeritud üldkäsuana. N. Rg.

— järelsalka toetada seniselt tulepositsioonilt, korraldades vaatluse Loodi as. raionis;

— peajõude toetamiseks Sinialliku j. joonel ettevalmistada uus positsioon tagalas.

4. 3. suurtükil ühes kastiga, 4. sidetöökonnaga (3 telefonistiga), 3 luurajaga (nendest üks vanem-luuraja), 2 tagavara hobusega (veoriistades) 2. rühma ülema juhatusel välja astuda ja liikudes läbi Loodi as. ilmuda 1/III käsutusse Kusta silla juures kell 1600.

5. Patareiohviteril ühes mõõdu-allohviteri, sidevanema, 2 luuraja ja 1. 3. (ilma ihe induktorilise telefoniaparaadita) ja 5. sidetöökonnaga:

— valida vahepealne tulepositsioon Sepa—Lüütre raionis;

— ettevalmistada tulepositsioon 4 suurtükile Sabaku raionis ja VP. Lüütre ja Kõõkmäe raionis, vaatlusväljaga Sinialliku j. suunas;

— luua 1. ja 5. sidetöökonnaga 3. sidetöökonna kaasabil ühejuhtmeline telefoniühendus tulepositsiooni ja VP. vahel ning patüli KP.;

— vedada ühejuhtmeline telefoniliin patarei tulepositsioonilt kaudu Loodi as. — Heimtali ms. maanteed läbi vahepealse tulepositsiooni ja Lüütre raionis valitud VP. uuele tulepositsioonile;

— ettevalmistada laskeandmed Laatre, Tõlba, Vanakubja, Sepa ja Lüütre ülekäigu tulistamiseks; patarei orientiir Vanakubja;

— valida laskemoona voori asukoht Vardi as. — Heimtali ms. teel metsas, mis 1 km põhjapool Vardi as.; jätta 4 vankrit laskemoonaga Sabaku tulepositsioonile; 2 vankrit laskemoonaga saata Autsi juurde 07.10. kella 0500; täiendada laskemoona voor laskemoonaga;

— suunata majanduse voor laskemoona voori juurde;

Ettevalmistuse tööd uuel tulepositsioonil lõpetada ja sideühendused VP. ja patüli KP. luua 06.10. kella 1800.

6. Minu KP. tulepositsioonil, kust 2. sidetöökonnal + 1 telefonist 4. sidetöök. + 1 ind telefoniap. 3. sidetöök. luua ühejuhtmeline telefoniühendus 2/III KP. Vanakubja. Kahejuhtmeline telefoniliin VP. — tulepositsioon teha ühejuhtmeliseks.

Signaalid jalaväes: salkade taandumisel — rohelised, vastase pealung — punased raketid.

7. SP. eelikute asukoha juures.

Sooja sööki antakse: tulepositsioonil kell 1800, Maiste juures kell 2030, Sabaku juures kell 2200.

Korraldused:

Luureohviterile, telefoniteel kell 1535.

1. Tõmmata tagasi VP. ja asuda kella 1700 Loodi as., kus ühendusse astuda 2/III osadega, mis moodustavad järelväe järelsalga. Kuni lahkumiseni senisest VP. toetada jalaväge, võttes tule alla Sultsi raionis asuvad märgid. Laskemoona selle ülesande täitmiseks kuni $\frac{1}{10}$ tuleüksust.

2. Valida uus VP. nii, et oleks tagatud vaatlus lõunasse Sultsi—Loodi as. tee raiooni ja kaugusse ning idasse orgude raiooni.

3. Kell 1710 toimetada eellaskmine Muri talu pihta. Ettevalmistada laskeandmed kella 1730 järgmistele punktidele:

- kõrg. 40,4 500 m lõunapool asuva metsa põhja serv;
- Sultsist 1200 m põhjapool asuv maantee kitsandik;
- Versekist lõunapool asuva metsa sihtide põhjapoolsed suudmed;
- Linsi metsa lääne serv, mis vastu Loodi as.;
- ülekaik, mis Loodi as. 500 m kirdes.

4. Jätta maha kaks luurajat Sultsi raiooni jalaväe osade juurde, ülesandega lahkuda sealt koos jalaväega ja teatada VP. vastase pealetungist ja vastase jõudmisest kitsandiku raiooni, mis 1200 m põhjapool Sultsi.

5. Järeisalga taandumise korral VP. taandu-
da Vanakubja—Sepa suunas.

6. Minu KP. tulepositsioonil.

2. suurtüki ülemale, suusõnal kell 1540.

Valida ja ettevalmistada kella 1640 suurtükile varjatud juurdepääsuteega tulepositsioon Vanakubja raioonis, kust oleks võimalik otse sihtimisega tulistada märke Loodi as. suunas.

Patareiülema tegevuse selgitamiseks.

1. Patarül tehes patülile ettepaneku saatesuurtüki määramiseks külgsalga käsutusse, arvestas peamiselt kaht asjaolu:

- külgsalga kaugust ja tegevust erisuunas ja
- tankide olemasolu vastase juures.

Patarei tuletoetus külgsalgale oleks jäänud küsitavaks, kuna maastiku iseäralduste tõttu patarei võimalikud tulepositsioonid on Loodi as. — Heimtali m s. tee raioonis. Seega, et toetada külgsalka, oleks patarei sunnitud looma üle 5 km pikkuse sideühenduse, mille lakkamatu töötamine, eriti taandumisel, rohkem kui küsitav. Peale selle külgsalga toetamine Maiste—Laatre raioonis, on raskendatud puht tehniliselt — patarei ülemäära suure laskesektori tõttu. Patarei olles sunnitud tulistama Sultsi, Muri suundades, peab Maiste—Laatre raiooni tulistamiseks muutma tulepositsiooni rinnet, mis raske ja aegaviitev toiming.

See kõik on küllalt kaaluvaks põhjuseks, miks patarül loobub külgsalga toetamisest patareiga. Kuid ta astub samme, et külgsalka teotaksid alates Laatre—Maiste raioonist VII grupi patareid.

2. Saatesuurtükid täidavad oma ülesandeid harilikult kinnistelt tulepositsioonidelt, kusjuures vaatlus võib olla organiseeritud kas tulepositsiooni läheduses või eemal sellest. Seepärast ka saatesuurtükil on omad sidevajadused. Patarül rahuldab saatesuurtüki sidevajadused terve 4. sidetöökonna juurdeandmisega, mis käesolevas

olukorras osutub patareis täiesti ülearu-sena. Saatesuurtüki vabastamiseks jalameestest patarül vähendab sidetöökonna koosseisu ühe mehe võrra. Teine jalameestest leiab koha kasti eelikul.

Silmas pidades, et saatesuurtüki juhil (ohvitseril) on täita palju luureülesandeid, peamiselt tulepositsioonide leidmiseks, ja et pimedada tulekuni jääb vähe aega, määrab patarül saatesuurtüki käsutusse vanem-luuraja, kes suudab teatud luureülesandeid täita iseseisvalt.

3. Patüli käsus pole määratud patareile tulepositsioon, vaid kindlad tuleülesanded. Õieti tuleülesanded määravadki tulepositsiooni raiooni, eriti sel juhul, kui taandumine võib sündida ainult ühes suunas.

Patarül otsustas jääda senisele tulepositsioonile peamiselt järgmistel põhjustel:

- tulepositsioonilt on toimetatud eellaskmine mitmetele märkidele, seega oletatavasti on patareil andmed märkidele Sultsi raioonis;
- patareile antud tuleülesanne — tulistada Sultsi ja Aidu raioone, ei luba tulepositsiooni viia põhjapoolle, kuna juba seniselt tulepositsioonilt on laskekaugus üle 5 km;
- patarei julgeolek on tagatud varjatud ärasõidu võimalusega, jalaväe osade lähedusega (Vanakubja) ja maastiku iseäraldustega — vasak tiib läbipääsmatu ja kinnine;
- patareil on soodsad tingimused, tarbekorral üksiku suurtüki ettenihutamiseks Vanakubja raiooni nii tanki vastu võitlemiseks kui elavate märkide tulistamiseks.

4. Kuna patareile antud ülesanne seob teda esimeses järjekorras III/6 osadega, siis patarül tõmbab oma V. P. tagasi Loodi as. raiooni. Kuid ta ei tee seda mitte kohe, vaid kasutab aega kuni jalaväe osad asuvad kattepositsioonile, teatud tuleülesannete läbiviimiseks Sultsi raioonis. Pärast V. P. taandumist Loodi as. raiooni, toimetab Sultsi ja Aidu raioonide tulistamist öhtu ja öö kestel patarül tulepositsioonilt, määrates selle ülesande täitmiseks maksimum $\frac{1}{8}$ tuleüksust.

Harilikult kunagi pole võimalik organiseerida vaatlust igas suunas ja anda tuletoetust igale üksusele. On küllalt, kui mõjuv tuletoetus on tagatud tähtsamas suunas. Kui tuletoetuse andmine patareilt kaitsele ja isegi pealetungil on veel teostatav laiemal rindel, siis taandumisei, sideühenduste loomise raskuse tõttu, on ta väga

piiratud. Seepärast patarül rahuldub Loodi a.s. raiooni, kui järelsalga tähtsama suuna vaatlusega ja ei püüa organiseerida vaatlust järelsalga paremal tiival raudtee raionis.

IV. Saatesuurtüki juhi tegevus 06.10.

Saatesuurtüki juht saades patarülilt käsu väljasta tumiseks andis korraldused:

- 3. suurtüki ülemale eelikute väljakutsumiseks ja suurtüki rännakukorda seadmiseks ja
- 4. sidetöökonna vanemale sidetöökonna rännakukorda seadmiseks.

06.10. kell 1535 lahkus saatesuurtükk tulepositsioonilt ja liikus vahelduva allüüriaga, jõudis kella 1610 Kusta silla juurde. Saatesuurtüki juht jõudes Loodi a.s., sõitis kiirendatud allüüris ette ühes kahe luurajaga ja jõudis Kusta silla juurde kell 1600, kus sai kokku I/III kompüliga. Kompülilt antud lühida olukorra selgituse järgi saatesuurtüki juht esitas saatesuurtüki kasutamise kava:

- saatesuurtükk asub tulepositsioonile Maiste raiooni niisuguse arvestusega, et oleks võimalik tulistada otsese sihtimisega kõrg. 38,2 — Männiku suunas ilmuvaid märke;
- vaatlus organiseerida kõrg. 38,2 raionis;
- ettevalmistada tulepositsioon Laatre raionis, kust oleks võimalik tulistada ka tanke Laatre—Männiku suunas.

Kompül kinnitades kell 1610 saatesuurtüki juhi ettepaneku, käsib temal olla kõrg. 38,2 kell 1720. Seega saatesuurtüki juhil on aega 1 tund 10 min. Selle aja kestel saatesuurtüki juhil on täita järgmised ülesanded:

- valida ja ettevalmistada tulepositsioon;
- valida taandumise tee;
- valida ja ettevalmistada V. P.;
- organiseerida side V. P. ja tulepositsiooni vahel;
- valida uus tulepositsioon tagalas.

Kell 1615 annab saatesuurtüki juht Kusta silla juures järgmised korraldused:

1. Vanem-luurajal ühes ühe luurajaga valida kõrg. 38,2 raionis V. P., kust oleksid

vaadeldavad Käkiküla ja Kibe raioonid. Astuda ühendusse kõrg. 38,2 raiooni jõudvate jalaväe osadega ja selgitada nende paigutus. Toimetada maastiku vaatlust ja valmistada prespektiivvisand. Suurtüki orientiir Maiste (lõunapoolne). Tulepositsioon Maiste (põhjapoolne). V. P. taandumise tee kõrg. 38,2 — Rimmu—Maiste. V. P. valik ja ettevalmistused lõpetada kella 1700.

2. Sidetöökonna vanemal luua ühejuhtmeline telefoniühendus Maistest — kõrg. 38,2 raionis asuva V. P. V. P. jätta üks telefonist. Sideühendus peab olema loodud kella 1700.

3. Suurtükiülemal ühes suurtüki ja kastiga liikuda Maistesse (põhjapoolsesse).

Saatesuurtüki juht sõites kiirendatud allüüris ette, jõuab Maistesse kell 1620. Ta valib tulepositsiooni, silmaspidades ülesande täitmise, varjuuse ja ärasõidu võimalusi. Suurtükk jõuab Maiste juurde kell 1630. Saatesuurtüki juht lastes kohale asetada suurtüki, suunab selle Maiste (lõunapoolse) peale, kasutades kaarti ja tselluloidmalli. Ta valib lähedamaa orientiiriks Asu talu ja laseb suurtükil mõõta nurgad järgmistele punktidele maastikul: Lõlli, Liiva, kõrg. 38,2 ja Rimmu. Ühtlasi annab ta suurtükiülemale kaugused nende punktideni. Lõpetades ettevalmistused tulepositsioonil kell 1545, sõidab ta ühes luuraja ja kastiülemaga taandumise tee ja uue tulepositsiooni luurele. Ta valib taandumise teeks võsa, mis Maistest põhjapool ja Leemendi—Laatri tee ning annab korraldused kastiülemale taandumise tee ettevalmistamiseks. Tõlba raiesmaal valib saatesuurtüki juht kinnise tulepositsiooni ja Laatre juures uue tulepositsiooni metsa serval, mis Laatrest 300 m kirdepool. Ta luurab ärasõidu võimalusi tulepositsioonilt Tõlba raiesmaale ja ettesõidu võimalusi metsa serva, mis Laatrest 200 m idapool. Lõpetades luure kell 1705, saadab ta kastiülemale tulepositsioonile ja sõidab ise kiirendatud allüüris kõrg. 38,2, kuhu jõuab kell 1720. Oma asukohaks valib saatesuurtüki juht tulepositsiooni Maistes.

Järgmises „Söduri“ numbris lahendatakse side organiseerimise küsimus järelväs. N. Rg.

Pildid taktikalise ülesande juurde.

Pilt nr. 1.
Kerge kahur liikumisel. Suurtükilem liigub seal kus temal on parem valvata meeskonna, eriti sõitjate tegevuse järgi.

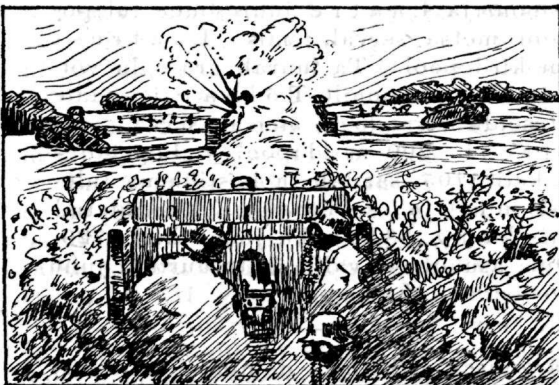
Pilt nr. 2.
Saatesuurtükk varjatult tulepositsioonil valmis tuleavamiseks lähenevale tankile.

Pilt nr. 3. Saatesuurtükk tulepositsioonil metsa serval. Vaatlusepunkt on korraldatud tulepositsiooni läheduses.

Pilt nr. 5. Taandumisel on harva võimalik organiseerida püsivama V. P. Seepärast valitakse V. P. nii, et vaatajad oleksid varjatud maastikul leiduvate esemetega nagu võsaga, ehitistega j.n.e.

Pilt nr. 4. Tarbekorral peab suurtükk võitlema vastasega viimase võimaluseni. Ka kõige raskemas seisukorras numbrite osav ja rahulik tegevus ning külm veri võivad päästa olukorra.

Pilt nr. 6. Kerge kahur väljasõitmas lahtisele positsioonile. Väljasõit lahtisele positsioonile peab sündima suurima allüüriaga. Väljasõidu tee peab olema täpsalt luuratud ja sõitjatele teada.

Sõjamäng.*)

J. Madisson.

II käik.

Luurosade kontakti loomine ja rügemendiülemate otsused kohtamislahinguks.

Juhataja ühes oma kaastöölistega seab üles järgmise käigu kohta põhimõtted:

- luurosade mäng algab kontakti saavutamise,ga,
- luuretegevust mängida mõlemi poole luurorganite kinnijooksmiseni,
- rügemendiülemad esitavad otsused oma osade suunamiseks lahingusse.

Mängu teine käik algab sinise poole suusk-ratturi kompülile täiendavate teadete andmisega.

Juhataja annab operatiivaja kell 0645 ja palub suusk-ratturi kompüli näidata tema asukohta. Viimane teeb ajaarvestuse ja määrab oma asukoha kõrg. 69,2 (200 m Panikovitšist loodes). Juhataja teatab, et Penjeva suunas on kuulda püssilaskmist ja praegu algas tulistamist mingi automaatrelvi, mille laskekiirus 6—7 lasku sekundis.

Suusk-ratturi kompül arvab olevat punastega kokkupuutes patrulli Nr. 2. Palub teateid, kas 3 minuti jooksul teisi automaatrelvi tegevusse on astunud. Juhataja vastab eitavalt. Siis otsustab kompül, et vaenlane on nõrgem, sest tule järgi otsustades töötab k. k. „Madsen“, millega oli varustatud patrull nr. 2. Otsustab oodata teatist.

Kell 0705 teatab juhataja, et kõrg. 73,8 raioonis, kus asuvad patrull nr. 1 osad, kostab mitmete kuid erisuguse laskekiirusega automaatrelvide tulistamine. Kompül otsustab sõita oma käsutuses oleva rühmaga Veesküva kõrgendikule, et isiklikult tutvuda olukorraga ja vajadusel, kaasoleva rühmaga, toetada patrulli nr. 1.

Juhataja teatab, et kompül ühes rühmaga, väljudes Panikovitši surnuaiast, satub Veesküva kõrgendikult avatava kuulipilduja tule alla. Samal ajal, s. o. kell 0715 saabub rattur patrullist nr. 1 teatisega, et punased, umbes kompani suuruse osaga, toetatud raskekuulipilduja tulega, tungivad Prudištše metsa lõunaservast kõrg. 73,8. Kõrgendikul 70,4 asub mingi ratsaosa, milline võttis tule alla patrullist nr. 1 väljasaadetud laskurijao.

*) Vt. „Sõdur“ nr. 1/2 1932.

Patrulliülem koondab oma rühma kõrg. 73,8 kaitseks. Palub kõrg. 70,4 vallutamist ja tuletoetust pealetungiva vaenlase tagasilöömiseks.

Kompül otsustab saata oma käsutuses oleva rühma ilma ühe laskurijaota kõrg. 70,4 vallutamiseks. Teatega tulnud ratturi saadab tagasi patrull nr. 1 juurde käsuga — kinni pidada vaenlase pealetung, sest Veesküva kõrgendiku vallutamisele asus 3. rühm. Kompül otsustab ühe jaoga jääda Panikovitši ja oodata edaspidist luurosade lahingu hargnemist.

Kell 0720 saabub rattur patrullist nr. 2 ja toob järgmise teatise:

Panikovitši saeveski,
30. augustil kell 0705.

Kompaniülemale.

Kell 0650 sattus eelpiilkond (k. kuulipilduja jagu) punaste püssitule alla Panikovitši—Laura ja Riia—Pihkva kivitee ristil. Vaenlane, tule järgi otsustades 5—6 meest, taandus pärast kuulipilduja tegevusse rakendamist, maha jättes ühe haavatu. Haavatu kandis punast värvi lõkmeid, millel oli lisasolev eraldusmärk. Ühtlasi saadan Teie korraldusse haavatu taskuraamat.

Tulevahetusel sai r/m. R. kergesti haavata, kuid jääb rivisse ja r/m. L. ratas vigastada.

Lisa: Punane eraldusmärk ja taskuraamat.

NN

Patrull nr. 2 ülem.

Kompül saadab patrull nr. 2 teatise, et Ogarevo suunas teotsevad nõrgad luurosad, milliseid tuleb tagasi tõrjuda ja Ogarevo metsatükk vallutada. Vaenlase jõudude suurust otsustab kompül saadetud eraldusmärgi järgi, milline kuulub ratsak-dole. Et ratsaosad olid ka kõrg. 70,4 — siis järelikult mingi punase rügemendi ratsak-do on end hajutanud laiale rindele.

Kell 0730 kompül saadab teatise rügemendiülemale. Juhataja vabastab suusk-ratturikompani ülema ja kutsub oma juurde ratsakomando ülema.

Juhataja teatab, et komando jõudis kell 0705 Roosimäe platoole. Vaen-

last ei leidnud. Kuulda on laskmist Prudištše metsa suunas ja Umkovitši raioonis, kus näha suurtükimürskude lange-mist ja tulekahjusid.

Komandoülem otsustab saata ühe k. k. jao Raatševo suunda side otsimiseks V brigaadi parema tiiva osadega ning ühe jao Prudištše suunda. Ühtlasi otsustab komandoülem saata teatise patül II üles-seatud eesmärgile jõudmisest ja edaspidi-seks tehtud korraldustest.

Juhataja annab täiendavaid teateid: piilkond, mis oli saadetud Prudištše suunda, jõudis k õ r g. 66,2 (kagus olevasse metsatukka, nägi Prudištše metsast kolme raskekuulipildujat tulistamas k õ r g. 73,8 ja jalaväge umbes ühe rühma (võib olla ka suurem osa) suuruses kallaletungil. Suusk-ratturi kompani osad, kes asusid k õ r g. 73,8 tulistasid 2 kuulipildujast ja püssidest.

Komandoülem, saades sellekohase tea-tise kell 0730, otsustas toetada suusk-rattu-ri kompanid, võttes punaseid põiktule alla k õ r g. 66,2 kagus olevast metsatukast.

Kell 0800 saab komandoülem teatise Raatševas olevalt patrullilt, et Kutšino juures on lahingus 7. jal. rügemendi osad. Jugo suunas ilmusid metsast nähtavale punased ratsanikud, kuid meilt avatud tule tõttu tõmbusid tagasi.

Komandoülem otsustab kõik teated saa-ta suusk-ratturi kompani ülemale ja patül II.

Juhataja vabastab ratsakomando ülema redaktsiooniliste tööde täitmiseks, kuna järgmiseks algab mängu rügemendiülemaga.

Juhataja määrab operatiivaja kell 0805. Rügemendiülemal näidata rügemendi osade asetus, võtta vastu ettekanne olukorrast suusk-ratturi kompülilt ja hinnata olukord.

Rügemendiülem ajaarvestuse ja suusk-ratturi kompülilt saadud teatise põhjal mär-gib oma osade asetuse järgmiselt:

Suusk-ratturi kompani kontaktis vasta-sega joonel Ogarevo, Veeskuvä, k õ r g. 73,8. Ratsak-dost puuduvad seni teated.

Eelkaitsekompani I pataljonist läbista-mas Šumilova küla, II pataljoni eelkaitse kompani — Tiklase metsa kirdenur-gas. I pataljoni pea jõudis idapoolle Krantseva küla, II pataljoni pea jõudis Marinova, Tiklase joonele. III pa-taljon ja ülejäänud osad Voronkina küla kõrgusel.

Vangilt saadud taskuraamatust selgub, et vastas on 166. laskurirügement, milline

astus välja Pihkvast täies koosseisus 29. VIII hommikul. Et vangilangenud pu-nane kuulus oma eristusmärkide põhjal rat-sakomandosse, siis otsustas rügül, et tege-mist on 146. rügemendi luurosadega ja eel-osade kokkupõrge võib aset leida umbes 1—1,5 tunni pärast praegusel luure kon-takti joonel.

Arvestades punaste jõudude jaotuse ja teotsemise põhimõtteid kohtamislahinguks — on tõenäoline, et punaste eelkaitsesade järgi jõudes luurele, astuvad lahingusse tu-gevad tuleüksused, nagu patareid, raskekuulipilduri-kompanid ja miinipildujad. Selle tagajärjel ei suuda siniste luure vastu panna praegustel positsioonidel.

Et kohtamislahingus omavad suure täht-suse markantsed punktid maastikul, millel on võimalik organiseerida tulebaasi edaspi-disteks tegevusteks, siis otsustab rügemen-diülem suurendada eelkaitse üksuste tule-jõudu ja pataljonid suunata Veeskuvä ja Roosimäe kõrgendikkudele.

Rügemendiülem määrab:

— luurosadel (ratturi komp. ja ratsa k-dol) püsida oma praegustel seisukohtadel.

— I pataljonil kiirustada liikumist ja oma alla võtta Veeskuvä ja k õ r g. 73,8.

— II pataljonil jätkata liikumist ja olla valmis Roosimäe platoo vallutamiseks ja I pataljoni toetamiseks k õ r g. 73,8 vallutamisel. Pataljo-nil luua lahinguside 7. jalaväe rüge-mendiga.

— III pataljonil liikuda Šumilova küla raiooni.

Rügemendiülem teeb kõik oma korraldused alluvate juuresolekul ja käsu vormis. Selle järgi vabastab mängu juhataja rüge-mendiülema ja kontrollib pataljoniülemate korraldusi rügülilt määratud otsuste täitmi-seks. Selleks määrab mõlemile pataljoni-ülemale operatiivaja kell 0830.

Pataljoniülemad otsustavad:

— raskekuulipilduja kompanid saata eelkaitse kompanide juure,

— patareid asetada positsioonile; pata-rei nr. 1 — Zatulje ja pat. nr. 2 Rõzikova raiooni ja välja saata patarei eelvaatleja eelkaitse kompa-nide juure,

— ühes kompülidega sõita ette maasti-ku luurele.

Sellega võib II käigu sinisel poolel luge-da läbimängituks. Kõik osavõtjad asuvad seniste suuliselt antud korralduste fikseeri-misele.

Juhataja algab mängu punase poole luurega. Esimeseks kutsub juhataja ratsakomando ülema, kellel laseb hinnata olukorda ja esitada oma asetuse kella 0700. Selle järgi juhataja annab täiendavaid andmeid niisugusel kujul, et punaste ratsakomando osutub kinnijooksnuks kella 0800 **Bebeškinos** ja **Ogarevo** metsatukas. Kogu mäng on täiesti analoogiline sinisele poolele. Teated, mis komandoülem saadab kella 0740 rügemendiülemale, sisaldavad järgmist:

Kell 0650 jõudis k-do **Veeskuvä** külla ja **Ogarevo** joonele. **Penjeva** suunas k-dost väljasaadetud patrull sattus siniste ratturiosale, kes kuulipilduja tulega patrulli sundis taanduma. Seejuures langen vangi ratsanik **L. Veeskuväs** olevatele osadele algas siniste pealetung kell 0715 umbes ühe jalaväe rühma suuruse osaga, kes saavutas edu ja vallutas **Veeskuvä**. K-do on kinnijooksnud **Bebeškinos** ja **Ogarevo** metsatukas. Luursalk nr. 2 jätkab luuret vaenlase jõudude suuruse ja nende kavatsuste avastamise eesmärgil.

Luursalk nr. 1 ei näi edasi jõudvat, sest sinised on vallutanud **kõrg. 73,8** ja hoiavad punaste luure kohapeal kuulipildujate tulega.

Järgmiseks mängib juhataja luurrühma ülemaga analoogiliselt sinisele poolele. Lõplikud teated kella 0800 luurrühma ülemalt on järgmised:

Veeskuvä ja **kõrg. 73,8** asuvad siniste osad umbes kahe rühma suuruses. **Roosimäe** kõrgendikul asuvad siniste ratsanikud. Luursalga katsed vallutada **kõrg. 73,8** nurjusid põiktule tõttu **Roosimäelt**. Luursalk hoiab alal tulekontakti sinistega ja püüab vallutada **Roosimäe** platood.

Juhataja kutsub kõik punase poole osavõtjad oma tuppa (võib ka ümberpöörduvalt, s. o. juhataja läheb punase poole juure) ja palub rügemendiülemat luurteadete põhjal hinnata olukorda ning näidata oma osade asetust kella 0815.

166. rügemendi ülem saadud andmete põhjal loob endale järgmise pildi siniste tegevusest:

Sinistel teotseb **Riia—Pihkva** kivitee suunas umbes rühma suurune ratturiosa. **Veeskuvä** ja **kõrg. 73,8** on vallutatud jalameestega. **Roosimäel** ratsanikud. 29. VIII õhtul olid siniste osad **Vastseliinas**. Järelikult — sinised on lähemas **Vastseliina** suunast. Praegu kontaktis olevad osad, ratturid ja ratsanikud tii-

badel kuna jalamehed keskel — lubab eeldada, et on tegemist siniste kergete osadega, kellele järgi jõudnud eelkaitse osad või jalaväe rühmad kujutavad endast veovahenditele asetatud osi. Rügül eeldab veel võimalust, et jalaväe rühmad on ratturiosad, kes jalastunud. Rügüli lõpuliik veene on, et tegemist luurosadega umbes kahe kompani suuruses (eeldades, et ratsanikud võrduvad eskadronile).

Siniste üldise tegevusekava suhtes arvab rügül, et luure visast tegevusest **Roosimäe, kõrg. 73,8, Veeskuvä, Ogarevo** vallutamisel võib järeldada siniste kavatsust kaitsele asuda sellele joonele **Vastseliina** suunast lähenevate osadega.

Arvestades kaugusi võib oodata siniste osade lahingusse astumist kella 0930—1000.

166. rügemendi osad asuvad kell 0815 järgmiselt:

Luure — kinni jooksnud joonel **Prudištše, Põlatovo** ja **Ogarevo**.

Eelkaitsepataljoni eelkaitsekompani asub oma peaga **Oluhovo Pestsist** idas oleva metsatuka joonel. I suurtüükiväe divisjon positsioonile asumas samas raioonis.

Peajõud oma peaga läbistasid **Durovka** joone.

Rügemendiülem otsustab: pataljonid suunata tegevusse, määrates neile kindlad punktid vallutamiseks; suurtüükivägi juhtimise mõttes tsentraliseerida ja asetada positsioonile.

Oma otsuse realiseerimiseks käseb rügemendiülem:

I pataljonil vallutada **kõrg. 73,8** ja **Veeskuvä**, et selgusele jõuda siniste luurloori taga asuvate jõudude grupeerumise ja tegevuse kohta. Pataljoni liikumise telg **Oluhovo Pests., Borovenki, Potalovo, Panikovitši**.

II pataljonil liikuda esimese pataljoni järel ja luurata lähiseid **Roosimäe** suunas, et vajadusel sinna jõudnud siniste osi lahinguga tagasitõmbumisele sundida.

III pataljonil jätkata liikumist mööda **Riia—Pihkva** kiviteed, tõrjuda tagasi siniste luure ja jõuda rügemendi lõppeesmärgile **Gorontšarovo** kõrgendikule.

Suurtüükiväel liikuda eseloneeritult, kuid nii, et ühe divisjoni tuli oleks alati pataljonide käsutuses. Tuletoetust saavad pataljonid järgmiselt:

I patalj. — suurtüükiv. rüg. patareilt nr. 1
 II „ — „ „ „ „ „ nr. 2
 III „ — „ „ „ „ „ nr. 3

Kõik korraldused, mis on ühenduses ma-
nöövriide teostamisega, teeb rügemendi-
ülem alluvate juuresolekul andes igale edasi
tema ülesanded käsu vormis.

Seega on punase poole tegevuseidee sel-
ge ja juhatajal jääb vaid läbi rääkida üksus-
te ülematega. Läbirääkimised üksuste üle-
matega teostatakse sarnaselt eeltooduile ja
neist selgub järgmist:

I pat. — saadab k õ r g. 73,8 vallutamiseks 2. kompani terves koosseisus ühes rühma raskekuulipildujatega (luures olevale kahele rühmale läheb lisaks 3. rühm); 1. kompani ühes kahe rühma raskekuulipildujatega liigub V e e s k u v ä suunas; 3. kompani liigub 2. kompani järel, et vajadusel katta pataljoni paremat tiiba. Patül palub patarei nr. 1 ülemat valmis olla tuletoetuseks.

II pat. — liigub I pat. järel, juhid teostavad isiklikku luuret T r o i t s k i, P r u d i š t š e suunas.

III pat. — saadab ette ühe kompani (7. komp.) ühes kahe raskekuulipilduri rühmaga; 2 kompanit liiguvad mõlemil poolel R i i a—P i h k v a kiviteed, hajunenud rivikorras 1000 m kaugusel 7. kompanist.

I divisjoni ülem otsustab divisjoni asetada positsioonile O l u h o v o P e t s. J u n t s o v o raiooni, kuni järel jõuab rügemendi suurtükiväe divisjon.

III käik.

Poolte jõudude lahingusse astumine ja koh- tamislahingu arenemine.

Juhataja ühes kaastöölistega kontrollib poolte paiknemist II käigu lõpuks ja seab kokku III käigu kava. Seejuures mängu kava kohaselt kuuluksid läbimängimisele:

- üksuste järk-järguline lahingusse val-
gumine ja
- rüülide otsused kujuneva lahingu-
käigu kohaselt.

Juhataja algab kolmandat käiku sinise poole I pataljoni ülemaga, andes viimasele operatiivaja kell 0930 ja järgmised andmed:

Pataljoniülem on jõudnud ühes kompüli-
dega K u d r o v a s s e; pataljoni osad asu-
vad: 1. kompani ühes r.-klp. kompaniga
K u d r o v a s, 2. ja 3. kompani 1 km kau-
gusel, s. o. Z a t u l j e raioonis; patarei nr. 1
positsioonil P o d d u b j e raioonis valmis
tulistamiseks. Sidevaatlejad patareist
1. kompani juures. Patül otsustab:

- 1. komp. ja 2. rühma r.-klp. saata
k õ r g. 73,8,

— ühes saaterühma, kompaniülemate,
patareiülema ja srtväe sidetoimkonna
nr. sõita k õ r g. 70,4 isikliku luure
teostamiseks,

- 2. kompani suunata k õ r g. 70,4,
- 3. kompani jääb K u d r o v a raiooni.

Mängujuhataja teatab operatiivaja
kell 0945, mil patül ühes oma saatjatega
on jõudnud k õ r g. 70,4 ning annab järg-
mised andmed:

K õ r g. 70,4 näete O g a r e v o metsa-
tukast idas, ahelikus osi lähenevat metsa-
tukale; K a t š e v o juures liiguvad mõle-
mil pool maanteed umbes kompani suuru-
sed üksused hajutatud rivikorras; P o t a l o v o
suunast on koondatud tugev auto-
maatrelvade tuli k õ r g. 70,4, siia lange-
vad ka üksikud kahurimürsud; P o t a l o v o
suunast liiguvad hüpetena punaste paari
rühma suurused osad; k õ r g. 73,8 on tuge-
va automaatrelvade ja suurtükiväe tule all;
P r u d i š t š e metsatukast liiguvad tuge-
vad punaste osad, kogu väli on täis hüp-
peid tegevaid mehi.

Patül I otsustab:

- nõuda patarei nr. 1 tuletoetust
k õ r g. 73,8 ette,

- kaasasoleva saaterühma asetada po-
sitsioonile ja tulega seisma panna
P o t a l o v o suunast lähenevad
vaenlase osad,

- kiirendada kompanite liikumist nei-
le määratud punktidesse,

- 3. kompani suunata k õ r g. 73,8
raiooni ülesandega — valmis olla
vastulöögiks, kui vaenlasel õnnestub
pääseda k õ r g. 73,8,

- rüülidele saata teade olukorrast ja
paluda korraldust P a n i k o v i t š i
suunast vastulöögi andmiseks R i i a
—P i h k v a kivitee suunas lähene-
vale vaenlasele. Ühtlasi paluda
rüüli korraldust pat. nr. 2 tuletoe-
tuseks P r u d i š t š e metsa serva ja
II pataljoni flankeerivat tuletoetust
k õ r g. 73,8 ette pealetungivate osa-
de tagasilöömiseks.

Juhataja kutsub oma juure patül II ja
annab viimasele operatiivaja kell 0930
ning järgmised teated:

Patül II ühes kompülide ja suurtükiväe
sidevaatlejatega on jõudnud k õ r g. 66,2,
kust selgub järgmine pilt: ratsa k-do pat-
rull P r u d i š t š e suunast on tagasi löö-
dud, patrulli teatel liigub umbes pataljoni
suurune osa lääne pool J u n t s o v o t
P r u d i š t š e peale.

Kõrg. 73,8 on koondatud tugev suur-
tüki ja automaatrelvade tuli ja kõrg.
73,8 suunas liiguvad ründavad punaste
osad.

II pataljoni osad asuvad:

Eelkaitsekompani ühes r.-klp. kompa-
niga Roosimäe metsatuka juures,
2 kompanit Sõromäätinäs, patarei
positsioonil Rõžikovo raioonis, valmis
tulistamiseks.

Patül otsustab:

- eelkaitsekompani ühes r.-klp. kom-
paniga tõmmata kiiresti kõrg.
66,2 ja võtta kõrg. 73,8 ründavad
osad tiibtule alla;
- suurtükiväel avada tuli Juntso-
vo suunast lähenevale vaenlase kol-
lonnile;
- 5. kompani asetada positsioonile va-
sakule eelkaitsekompanist (4. k.)
Troitski, Prudištše suuna
katteks;
- 6. kompani jääb varru Roosi-
mäe metsatuka jonele. Lahing-
sideks V brigaadiga saata üks rühm;
- patül II otsustab viibimata infor-
meerida rüüli tekkinud olukorrast.

Juhataja, kuulates ära patülide tege-
vusekavad, kutsub rügemendiülema ja mää-
rab operatiivaja kell 1000. Patül I ja II
kannavad ette rüülile kell 0945 saadetud
teatiste sisu. Samal ajal jõuab suusk-
ratturikompani patrullist nr. 2 teade, et
vaenlane umbes ühe pataljoni suuruses on
pealetungil Riia—Pihkva kivitee su-
nas. Kell 0945, mil patrulliülem saatis
teatise, olid pealetungiva pataljoni osad
jõudnud Ogarevo külla. Patrull nr. 2
kavatseb vastu panna Oluhovo-Nevsk,
Panikovitši ms. tee joonel.

Rügemendiülem hindab olukorda ja
teeb järgmise otsuse:

- pataljonidel käes hoida praegused
seisukohad;
- II pataljonil tulega ja vastulööki-
ga tiivalt toetada I pataljoni kõrg.
73,8 kaitsmisel;
- grüpiülema kokkukõlastada pata-
reide tööd; esimeseks ülesandeks
on vastulöögi tulega seisma panna
punaste kallaletung kõrg. 73,8 ja
70,4;
- III pataljonil teostada vastulöök
kahe laskuri- + raskekuulipilduri-
kompaniga Panikovitši ms.,
Ogarevo ja Paltsevo suunas.
Vastulöögi õnnestumisel jääda kait-
sele Dubovo ja Ogarevo met-
satukkade jonele;

— rügemendi varu moodustavad III
pat. 3 komp. + suusk-ratturikompani
+ ratsakomando, kellel koonduda
Panikovitši ms., Podsoenje
raiooni.

Toodud läbirääkimiste põhjal on selgu-
nud siniste tegevuse põhiidee — kaitsta
Ogarevo, Veeskuvä, Roosimäe
joont. Seejuures, tingitult mängust osavõt-
vate ohvitseride arvust, võib läbi mängida
üksikute kompanide tegevust, suusk-ratturi-
komp. ja ratsak-do lahingust väljatõmba-
mist rüüli varru j.n.e. Kõigi nende küsi-
muste läbimängimine teostub analoogiliselt
eeltoodud harutlusile.

Et lõpetada kohtamislahingut, jääb jär-
gi veel läbi mängida punaste tegevus oma
eesmärgi — Roosimäe, Veeskuvä
kõrgendikkude vallutamise seisukohast.
Punaste üksikasjalik jõudude lahingusse
suunamine ja tuleülesanded selgunud — ku-
juneb paratamatult poolte juhtide otsuste
tegemine hoopis uueks lahingutegevuseks.

Punastega algab mäng siniste juures-
olekul, et sellega võimaldada mõlemil poo-
lel läbirääkimiste lõpuks veenduda oma te-
gevuste edust või ebaedust.

Laskumata punase poole tegevuse üksik-
asjalisele harutlusele, märgime siin vaid
üldise tegevuseidee. Punaste rügemendi-
ülem suunab oma pataljonid lahingusse
järgmiselt: I pataljon ühes teda saatvate
relvadega kõrg. 73,8 ja kõrg. 70,4;
II pataljon liigub I pataljoni järgi ja III pa-
taljoni osadel rünnata Bebeškino ja
Veeskuvä kõrgendikke.

Kella 1100 kujuneb olukord järgmiseks:

Kõrg. 73,8 vallutatakse punaste poolt;
teised siniste poolt sissevõetud punktid on
kindlasti siniste käes; punaste III pataljon
satub siniste tiivalöögi alla ja sunnitakse
suurte kaotustega taanduma.

Tekkinud olukorra põhjal võib kohta-
mislahing lugeda lõppenuks, sest järgmised
rügemendiülemate otsused asetavad pooled
juba mõnesse teise lahinguliiki.

Toodud näitlik lahendus mängitakse
läbi tegelikus ajas 4—4,5 tunni kestel. Sel-
lele järgneb juhataja lühikene kokkuvõte
mängu kestel ilmnenud puuduste ja hüvede
kohta umbes poole tunni kestel. Seega
kokku mäng ühel päeval kestab kuni viis
tundi, millise aja kestel jätkub kõigile
juhtidele küllaldaselt intensiivset tööd.

Järgmisel päeval võib mäng alata sama
ülesande jätkamisega, et jõuda mõlemil
poolele tekkinud raske olukorra lahendu-
seni.

Kokkuvõte.

Toodud näitlikust lahendusest kokkuvõtet tehes tahame juhtida tähelepanu üksikutele elementidele, milliseid tuleb silmas pidada sõjamängudel. Eeskätt vajab selgitamist mänguraiooni ja tegevusekava valik. Mänguraioonis põhimõtteliselt peab asuma maastik, milline võimaldab läbimängimisele valitud aine küllalt piltlikku käsitlust. Kus on põhimõtteliselt parem mängida, kas sisemaal või piiriäärseis raioones? — See on küsimus, millest võib sageli kuulda. Muidugi on piiriäärne maastik kasulikum mängimiseks, sest sel viisil avaneb võimalus talveperioodil põhjalikuks tutvumiseks piiriäärsete raioonide kaartidega. Põhialuseks mänguraiooni valikul tuleb võtta ikkagi maastiku sobivust valitud mängu ainele.

Teine küsimus on mänguaine, s. o. sõjaline tagapõhi, millest hargnevad mängimisele kuuluvad sündmused. Sel alal on igal ülesande koostajal täielikult vabad käed. Ühele asjaolule võiks vahest tähelepanu pöörata ja nimelt, et eriti piiriäärseis raioones mängitavate ülesannete olukordades puuduksid tegelikud kavatsused.

Kolmas element, mida tuleb arvestada

juba olukordade loomisel, on ilmastik. Näiteks käesolevas kirjutises oli lennuväe tegevusele piir pandud madalrõhu levitamisega Kirde-Euroopas, millega tavaliselt kaasas käivad pilves ilmad. Teisalt neljapalliline WWS tuul puhus punastele peaaegu vastu, raskendades seega nende liiklemist kui ka suitsu ja gaasi kasutamist. Siit järeldus, et meteoroloogilised andmed sõjamängus omavad suure tähtsuse, miks neid igal mängijal märkida enne oma otsuse võtmist.

Lõppeks vajab veel käsitlust inimese kui elava olevuse küsimus. Tuleb meeles tada, et inimene võib teotseda edukalt vaid siis, kui temale võimaldatakse toitu ja puhkust hädavajalikkuse piires. Sellepärast tuleb otsuse tegijal peale meteoroloogiliste andmete mainida ka meeskonna füüsiline (kunas viimati toideti ja kunas puhkas) seisukord.

Käesolev kirjutis sõjamängu läbiviimisest on autori subjektiivne arusaamine asjast, ega pretenteeru mingile eeskujule. Küll aga on kirjutis oma ülesande täitnud juhul, kui sõjamängud juhtkonna ettevalmistamisel leiavad tõsisemat tähelepanu.

Vaatluseteenistusest jalaväes.

J. Tomson.

Vaatluseteenistus on jalaväes alles söödis ala, mille paljud küsimused ootavad veel teoreetilist ja praktilist lahendust. Ametlikud eeskirjad püstitavad vaatluse toimetamise suhtes küll üldised põhimõtted, aga kuidas neid ellu viia ühes või teises lahingus olukorras, selle kohta puudub meil igasugune „rakendusekirjandus“, mõnel juhust astmel ka vastavalt ettevalmistatud spetsialistide kaader, vajalikud abinõud j.n.e. Pole siis midagi imestada, kui taktikalistel õppustel, nagu seda kõik oleme võinud tähele panna, vaatluseteenistus jääb sageli vaid paberile V. P. näol. Asja tegeliku seisukorra iseloomustamiseks väeosades toon paar osundit ühe vana ohvitseri kirjast, kes on teeninud mitmesugustes riviosades vahetpidamata kümme aastat: „Minu tähelepanekute järgi ei ole patülid tihti õppustel üldse pikemaajaliselt oma V. P. organiseerinud ja kui seda vahel siiski on tehtud, siis ka juhuslikest inimestest, kes temal seekord käepärast... Küsimus on, nagu ütlesin, lahendamata ja patüli V. P. täiesti alles lapse-

as“. Sama „hääli rivist“ jätkab, et õppuste puhuks määratud rüügid „organiseerivad“ staape, kirjutavad käske j.n.e., aga vaatlusepunkt huvitab neid vähe; see on tihti vaid käsus — paberil. Ja ei ole rüügil ka selleks võtta kustki meeskonda — tuleb määrata täiesti ettevalmistamata inimesi.“

Seda konstateeritagu ilma vähemagi tahtmiseta kellelegi midagi ette heita ja lisatagu trööstiks juurde, et palju parem pole seisukord vaatluseteenistuse alal ka teistes sõjavägedes. Isegi prantslased, kes sammuvad siingi esirinnas, kaebavad, et „rahual ei armastata tegeleda vaatlusega, sest selle järgi ei tundu vajadust“.

Alljärgnevad read ei pretendeeri tühiku täitmisele „rakendusekirjanduses“ vaatluseteenistuse alal, vaid tahavad võtta kokku meie äsjailmunud L. E. (1932) ja J. E. II osa vaated selles küsimuses, arendada neid edasi peamiselt teiste sõjavägede kogemuste ja napi võõrkeelse erikirjanduse põhjal ning anda materjali küsimuste kaalumiseks ja

sõelumiseks avalikult J. E. II ümbertöötamise puhul. Täiesti puudutamata olen jätnud õhu- ja gaasivaatluse, sest neid alasid on „Sõduris“ pikemalt käsitletud, samuti ka vaatlejate väljaõppe küsimuse.

I.

1. Vaatluse tähtsus, ülesanded ja printsiibid.

Vaatlus on luureteenistuse tähtsaim element. Hoolimata mitmesugustest moodsatest luurevahenditest on maapealne vaatlus jäänud jalaväele, eriti tema väiksematele üksustele, endiselt peamiseks teadetesaaamise allikaks lahinguväljal. „See, kes näeb — valitseb lahinguväljal,“ rõhutab prantsuse kapten Laffargue täie õigusega, sest tulirelvade duelli eel käib „lahing silmadega“ ja „ülekaalu saavutamine vaatluses“ on tuleülekaalu saavutamise eeltingimuseks. Sellepärast „vaatlus väärib samasugust tähelepanu kui tuli ja side — enamasti temast oleneb tule mõju ja teadete väärtus“ (kpt. Brigane). Teispoolt vaatlus esineb tähtsa tegurina ka julgestusteenistuse süsteemis.

Siit selgub, miks kõik lahingueeskirjad on sunnitud pühendama vaatlusele küll omaette lehekülgi (meie J. E. II lhk. 23—29 „Vaatlus“), küll teda nii või teisiti meelde tuletama mitmesuguste lahingupidamise viiside ja olukordade käsitlemisel (näit. „Lahingueeskiri“ 1932 §§ 51, 58, 114, 130, 134, 135, 143, 149, 160, 163, 173, 183, 192, 225, 229, 255, 260, 274, 275, 281, 282, 301, 303, 306, 307, 310, 313, 314, 315, 318, 324, 328, 333, 334, 343, 356, 359, 385, 386 ja 447).

Vaatluse tähtsust kriipsutab alla seegi asjaolu, et mõnes riigis ta on saanud isegi kõrgemate õppeasutiste eriuurimuste objektiks. Näiteks vene „Kommunistliku Akadeemia“ sõjaline sektsioon tegeleb juba paar aastat „vaatluse psühholoogiliste aluste“ uurimisega ja punased psühholoogid on viimasel ajal korraldanud garnisonides rohkesti kõnekoosolekuid jala- ja suurtükiväe vaatlejate ettevalmistamisprobleemi j.n.e. üle.

Jalaväe maapealse vaatluse ülesanded, nagu nad on fikseeritud J. E. II osas (§§ 60 ja 62), võib jagada kahte põhigruppi:

— vaatlus lahinguvälja järele ja

— märkide otsimise tulistamiseks,

kusjuures „lahinguvälja vaatlemise“ alla mahub nii maastiku, vastase asetuse ja tegevuse, naabrite tegevuse, ülemate, alluvate, naabrite ja lennuväe signaalide silmaspidamine, kui ka oma vägede hoiatamine õhu- või gaasiohu puhul.

Esimesse gruppi kuuluvate vaatlusüles-

annete täitmine toimub peamiselt lahingujuhtimise huvides (näiteks pataljonis, rügemendis ja väekoondistes), kuna märkide otsimine — nii maastikul kui õhust — on tuleülesannete täitmise teenistuses (kuulipildujate üksustes, saaterelvade juures j.n.e.). Mõningates üksustes, näit. laskurikompanis ja rühmas, võib vaatlus teenida ühtaegu nii tuld kui ka juhtimist.

Vaatluse printsiibid on muutumatud, varieeruvad vaid nende (printsiipide) rakenduseviisid vastavalt väeosa (üksuse) lahingutegevuse vormidele (rännak, kaitse, pealetung j.n.e.). Vaatluse põhiprintsiibid võib sõnastada järgmiselt:

a) Näe kõik, ent jää ise nägematuks (J. E. II §§ 63 ja 66). See põhilause haarab endasse moondamisoskuse, otstarbekohase kohanemise maastikule, vaatleja osavuse võtetes, võime kiiresti orienteeruda olukorras j.n.e. Ainult vastavate omaduste ja ettevalmistusega vaatlejalt spetsialistilt võib oodata teotsemist selle printsiibi kohaselt.

b) Vaatlus olgu pidev ja täpne (J. E. II § 63), sest ainult nende tingimuste juures võib kindlaks teha vastase liikumised, kavatsused j.n.e. ning aegsasti võtta tarvitusele vastuabinõud tema ürituste pareerimiseks. Selle põhilause silmaspidamisest olenevad ka mitme taktikalise printsiibi, näit. ootamatuse kasutamise võimalused. Katkendiline ja ebatäpne vaatlus võib pakkuda vaid puudulikke andmeid; selline vaatlus kaotab oma mõtte, sest „tühikud“ sündmuste ahelikus ei lase meid jõuda selgusele teatud nähtuste põhjuste üle.

d) Saadud andmetest, ka näiliselt kõige tühisematest, tuleb õigeaegselt informeerida juhti ja asjaosalisi. See printsiip ei vaja kommenteerimist, sest iga teade, mis on hilinev, kaotab oma väärtuse.

e) Vaatluse saaved fikseerida täpsalt. Mitte alati pole vaatlejal võimalust ega tarvidust kasutada vaatluse tulemusi silmapilkselt; vahel tuleb neid hoida mälus pikemat aega. Mälu võib aga lahinguolukorras veel kergemini üles öelda kui igapäevases elus, seepärast on soovitatav tähelepanekuid üles märkida vaatluse kaustikusse (J. E. II § 66). See dokument kergendab orienteerumist kiiresti vahelduvate sündmuste rägastikus, võimaldab analüüsida sündmuste põhjusi ja leida võrdluse teel nende vastastikust sõltuvust.

g) Vaatlusega kogutud andmete süstematiseerimine, analüüsimine, kontrollimine ja läbitöötamine on luureteenistuse

organite funktsioone; vaatlejal puudub selleks nii aeg kui ka pädevus, sellep. nad informeerivad juhte „toore materjali“ saatmise teel (väljarebitud leht vaatluskaustikust, teate edasiandmine telefoniga, signaalide abil j.n.e.).

h) Edukas vaatlus lahinguväljal nõuab spetsialistevaatlusjaid. Üldiselt võetuna on jalaväes iga võitleja teatud määral ka vaatleja; seesugune funktsioonide terav eraldamine nagu suurtükiväes, kus vaatlus on vaid spetsialistide monopoliks, kuna ülejäänud isikuline koosseis teotseb kuski varje taga, pole jalaväes mõeldav. Ent sõdurid ja juhid ei suuda toimetada pidevat vaatlust igal lahingumomendil, sest neil tuleb täita muid, sageli palju tähtsamaid ülesandeid kui vaatlus. Samuti pole teated, mis saabuvad harilikelt võitlejalt, juhi seisukohalt küllaldased. Siit vajadus spetsialistidevaatlejate järgi kõigil juhatusel.

2. Vaatlusetingimused praeguseaja lahinguväljal.

Vastase avastamine ja jälgimine endiste aegade lahinguväljadel, kus pooled rivistusid lühikestel distantsidel (200—300 m) silmsilma vastu kas kolonnides (faalanks) või pikkade pidevate joontena, ei tekitanud pea mingisuguseid raskusi. Kuid juba mõõdunud sajandi keskpaigast algab võitlusväljade välise kuju muutumine ja praegu oleme jõudnud „tühjade lahinguväljadeni“.

Mis põhjustas sellise evolutsiooni? Sellele võib vastata, — täielikumad võitlusevahendid. Juba tagantlaetava vintpüsti tarvitusele võtmine lubas vastaspooltel alustada lahingut suurematelt kaugustelt (500—1000 m) kui seni (200—300 m) ja sundis ühtlasi rohkem hajutama lahingukordasid, et vältida liigseid kaotusi; ka võimaldas see relv tulistamist lamades asendist, nii siis paremat kohanemist maastikule. Ent „lahinguvälja tühjuse“ üle praeguseaja mõttes ei võidud siiski veel kaevata: juba esimese lasu juures paljastati laskur suitsupilvekese läbi. Suit-

suta püssirohu tarvitusele võtmisega tehti uus samm „tühjade lahinguväljade“ poole. Järgnevatest etappidest sel alal märgitagu sõjavägede varustamist kaitsevärvi riietega, kantavate kaevuritööriistadega ja automaatsrelvade tarvitusele võtmist.

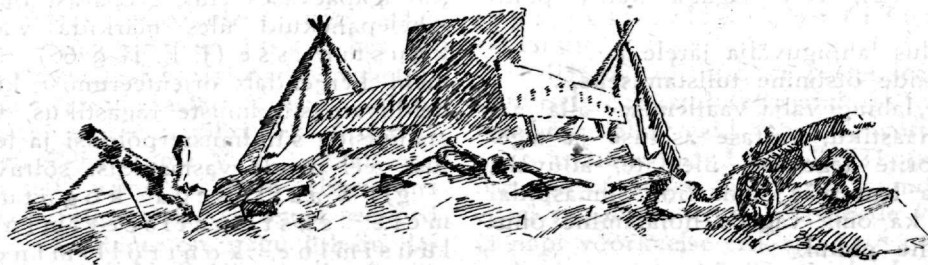
Ülalkirjedatud asjaolude tõttu on võimatu näha vastast kujunemas omamoodi „haruldaseks sündmuseks“. Nii näiteks kohtamislahingus võime märgata vastase üksikute osade liikumist vaid tegevuse alul, aga needki osad kaovad nagu nõiaväl juba kuulipildujate esimeste valanguite ajal; edasi võime tähele panna üksikuid järkjookse teostavaid mehi või grupikesi teatud vaheaegade järele. Ka rünnakule läinud väed oma jooksu alul ei näe samahästi kui midagi: siinseal vaid kerkib kaevikust vastase laskuri pea. On vaja saada vastase kaevikuni, et avastada seal valitsevat elu. Mis puutub kaitsjasse, siis temagi poeb vastase tule eest sageli maa alla ja ei märka vahel ründavaid osi enne, kui viimased on juba tormamas kaevikusse.*)

Kui vaatlusetingimused praeguseaja lahinguväljal on rasked, siis veel raskemaks ähvardavad nad kujuneda tulevikus. Praegu paljastab end sõdur vähemalt kahe tunnusega — pea või pea osa tõstmisega varje tagant ja paugukõlaga. Tulevikusõjas võivad kaduda ka need tunnused, kui jalavägi varustatakse abinõudega, millised võimaldavad vaatlemist ja lameda lendjoonega relvade sihtipanekut varjete tagant, samuti järsu lendjoonega relvadega (senisest suuremal määral) ja lõppeks tulirelva paugukõla sumbutajaga. Siis pole lahinguväljad mitte ainult tühjad, vaid ka hääletud, kus kostavad vaid mürskude lõhkemised.

Sellisenä ei kujutata lahinguvälja pilti tulevikus mitte ainult Läänes, vaid ka Idas (v. N. Sapožnikov — „V. Vestn.“ 1927. Nr. 44).

(Järgneb.)

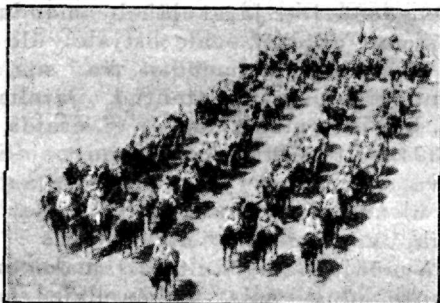
*) Laffargue: „Podgotovka nabljudatelja pehotõ.“ Tõlge prantsuse keelest. (Gos. izd. 1928).

Prantsuse sõjaliste õppefilmide demonstreerimise puhul kaitseväes.

Prantsuse sõjaväe esindja kolonel Archen ja „Allience Francaise“ lahkel kaasabil oli Kaitsevägede staabi VI osakonnal võimalus möödunud kuu keskel demonstreerida kaitseväe osadele Tallinnas, Tartus ja Narvas kahte prantsuse sõjalist õppefilmi „75 mm kahur“ ja „Hochkiskuu lipilduja“.

Eriti hästi oli korraldatud 75 mm kahurit, õigemini prantsuse kerge-suurtükiväe gruppi kirjeldav film. Film koosnes neljast osast. Esimeses osas anti ülevaade 75 mm prantsuse kahuri materjalosast ja laske moonast. Teine osa oli pühendatud peami-

selt grupi ja patarei organisatsiooni selgitamisele. Kolmas ja neljas osa sisaldasid näiteid suurtükiväe liikumisest mitmesugusel maastikul ja üle mitmesuguste takistuste ja suurtükiväe (grupi ja patarei) asumist positsioonile, luure, vaatluse ja side korraldamist j.n.e. Filmis paistis silma meeskonna hea ettevalmistus, eriti aga hobusejuhtimise oskus. Hobused olid hästi sissetöötatud ja ületasid kerge vaevaga muldeid ja koolmeid.

Rk „Hochkiskit“ kirjeldav film koosnes kahest osast ja selles näidati peamiselt rk kasutamist lahingus. Teise osa lõppus oli toodud piltlik näide flankeeriva tule suuremast tõhukusest võrreldes frontaaltulega.

Mõlemad filmid pakkusid palju õpetlikku vaatamata sellele, et sündmustik arenes teistes oludes, mis nii majanduslikult kui kliimaatilisel meist tunduvalt erinev.

Üheaegselt prantsuse õppefilmidega demonstreeriti veel „Vickersi“ vabriku filmi, mis sisaldas „Garden Loyd“ tüübilise tanketi omaduste ja võimete iseloomustuse.

Filmi vaatajaile jäi mulje, et tanketil on tulevikusõjas öelda kaaluv sõna. Tema väike kogu, liikumiskiirus, teraskaitse tugevus olid filmis esile toodud osavasti ja piltlikult.

Prantsuse sõjalisi õppefilme on meil juba varemgi demonstreeritud. Nii varem kui ka möödunud kuu keskel demonstreeritud filmidest nähtub, et prantsuse sõjaliste õppefilmide sisustik on põhjalikult läbi mõeldud ja nii korraldatud, et ta annab vaatajale tervikulise pildi kogu küsimusest. Selleks on ära kasutatud mitmesugused abinõud, nagu lisapealkirjad pildis, näitlikud skeemaatilised joonised, peamiselt aga üksteisele järgnevate piltide süstemaatiline järjekindlus.

Näib, et prantsuse õppefilmid ei taotle puht õpetamise ülesannet, vaid et nad on koostatud peamiselt selleks, et tutvustada vaatajat selle või teise väeliigi, relva või küsimusega. See seisukoht mõjutab tunduvalt filmi sisu, mis üksteisele järgnevate lühikeste piltide ja pealkirjade varal püüab anda vaatajale ainult kõige olulisema osa küsimusest. See vaatekoht tundub kõigiti õigustatuna, kuna vaevalt on usutatav, et filmiga suudetakse inimesele midagi kätte õpetada. Film võib olla ainult kõrvalabinõuks selle või teise küsimuse käsitlemisel. Nii näiteks üksikmehe lahingulisel ettevalmistusel oleks olulisem abinõuks film, mis näitaks jao lahingutegevust j.n.e. Sel teel oleks võimalik õpilasile anda ette-

kujutus tegevusest suuremates raamides kui selles millises ta teotseb. Kui toodud juht on lahendatav veel näitliku õppuse korral-

damisega maastikul, siis mitmel teisel juhul osutub film otse asendamatuks kõrvalabinõuks.
N. Rg.

Juriidilised küsimused.

1. Küsimus. Kas loetakse kaitsevälane, kellel on kaks Vabaduseristi, vanemaks temaga võrdses auastmes ja võrdsel ametikohal olevatest kaitsevälalastest, kes omavad ühe Vabaduseristi, ja kas auastme vanuse vahekorra määramisel on mõõduandvad Vabaduseristide liigid ja järgud?

Vastus. Sisemäärustiku § 73 kohaselt loetakse kaitsevälane, kellel on Vabaduserist, vanemaks võrdses auastmes ja ametikohal olevast kaitsevälalastest, kellel Vabaduseristi ei ole. Kuid § 73 ei näe ette, et vanuse vahekorra kindlaksmääramisel kaitsevälalaste vahel, kes on võrdses auastmes ja võrdsetel ametikohtadel ning mõlemad on Vabaduseristi kavalerid, tuleb eesõigus anda kahe Vabaduseristi omanikule. Sellepärast tuleb sarnasel juhul vanuse vahekorra määramisel kohaldada § 73 eelviimase lõike määrusi, s. o. vanemaks lugeda seda, kellel on suurem auastme vanus. Samuti ei maini Sisemäärustik vanuse kindlakstegemisel midagi Vabaduseristi liikidest ja järkudest, millepärast neid ei saa arvestada.

2. Küsimus. a) Missugustel alustel ja normide järgi sünnib kaitseväe töökodades töötavate tükitöölise töötasust rahasummade kinnipidamine — kohtuotsuste täitmiseks?

b) Kas töölisele haiguse puhul maksetavatest toetustest võib kinnipidamisi toimetada?

Vastus. a) Kaitseväe töökodade tööliste töötasust võlgade kinnipidamisel tuleb kohaldada reegleid, mis on ettenähtud Tööstusliku töö seaduses § 57. Selle § järgi võib tööliste töötasust kinnipidamisi teha riigimaksude ja eravõlgade kattteks juhul, kui viimaste kohta on esitatud kohtu täiteleht. Kinnipidada tuleb töötasu igakordse väljamaksmise juures vallalisel töölisel $\frac{1}{3}$, abielusoleval või lastega desel $\frac{1}{4}$ — väljamaksmisele kuuluvast tasusummast.

b) Töölise või tema perekonna liikme haiguse, perekonna liikmete matmise ja sünnitamise puhul maksetavatest abirahadest ei või töölise võlgade kattteks kinnipidamisi teha (Tšiv. Kohtupid. sead. § 1087).

3. Küsimus. Kas võib järelemaksu tingimustel ostjat, kes ostetud asja enne selle väärtuse lõpuliikku tasumist müüjale kolmandale isikule edasi müüs, vastutusele võtta R.N.S. § 177 järgi, kui tema hoole alla usaldatud võõra vara kõrvaldajast?

Vastus eitav. Nagu juba vene Senati üldkogu on seletanud (1909. a. nr. 10), maksid ostu-müügi lepingu reeglid järelemaksu peale ainult X kõite suhtes. B.E.S. §§ 799, 3883 j. t. järgi läheb omanduseõigus ostetud objekti peale ostjale üle objekti üleandmise momendist ka siis, kui ostu-müügi leping oli tehtud järelemaksu peale, kui ostu-müügi leping ei sisalda B.E.S. § 3942 ettenähtud critingimust. Seega maksva tsiviilõiguse järgi on ostja asja temale üleandmise momendist peale selle omanik, vaatamata sellele, kas ostusumma müüjale täielikult väljamaksetud on või mitte, ning asja kolmandale isikule edasimüümine ei sisalda R.N.S. § 177 ettenähtud süüteo tunnuseid. (Vt. Riigikohtu kr. os. toim. nr. 50 — 1931. a.)

4. Küsimus. Missuguse ohvitseride kogu heaks tuleb võtta liikmemaksu teise väeosa juurde läkitatud ohvitserilt?

Vastus. V.O.K. põhik. (R.T. 112 — 1927) § 17 p. 2 järgi loetakse väeosa juurde läkitatud ohvitser selle väeosa toetajaks liikmeks. Põhik. § 50 (R.T. 80 — 1929. a.) 2. lõike järgi võetakse 1% suurus liikmemaksu neilt toetajailt liikmetelt, kes väeosas teenivad. Sama § 5. lõike järgi ei kuulu maksustamisele oma väeosa kogu kasuks teise väeosa juurde läkitatud ohv. kogu tegevliige juhul, kui ta on maksumatustatud läkitamise asukohas toetaja liikmena.

Ohv. teenistuskäigu seadluse (R.T. 85 — 1931) § 152 järgi läkitamisi võib ette võtta kas teenistusosaliste ülesannete täitmiseks (p. 1), hariduse täiendamiseks (p. 2), teenistusosaliste kogemuste omandamiseks (p. 3), või ajutiseks teenimiseks mujal (p. 4).

Neid määrusi silmas pidades, tuleb järeledada, et teise väeosa juurde läkitatud ohvitseri tuleb maksustada liikmemaksuga:

1) selle väeosa ohv. kogu kasuks, kuhu ta on läkitatud juhul, kui läkitamine on ette võetud ohv. teen. seadl. § 152 p. 4 alusel, või 2) oma alalise väeosa ohv. kogu kasuks, kui ohvitser on läkitatud muuks otstarbeks.

5. K ü s i m u s. Kelle otsusel asub väeosa majanduse jaoskond väeosas teeniva kaitsevälase palgast kinnipidamisi teostama riigi vastuvaidlemata nõudmiste rahuldamiseks, samuti tsiviilnõudmiste rahuldamiseks kohtu täitelehe järgi?

V a s t u s. Administratiiv (vastuvaidlemata) nõudmiste rahuldamiseks R.T. 2 — 1932. a. art. 15 § 34 mõtte järgi on riigiasutus, kust võlgnik palga saab, käesoleval juhul väeosa majanduse jaoskond, kohustatud võlgniku palgast kinnipidamisele asuma otsekohe peale sellekohase nõudmise (§ 9) saamist politseilt. Vastuvaidlemata sissenõute seaduse (V.S.K. XVI k. II j.) §§ 341—343 ettenähtud kord, mille järgi võlgniku ülemus otsustas palga kinnipidamise, on äramuudetud selle seaduse tühistamise läbi R.T. 2 — 1932 art. 15 § 71-ga. Tsiviilnõudmiste (kohtu täitelehtede) järgi riigiteenistuses olevate isikute palgast kinnipidamise kohta tsiviil kohtupidamise seaduse § 1085 ettenähtud kord, mille järgi võlgniku palgast kinnipidamise otsustab võlgniku ülemus, on endiselt maksev.

6. K ü s i m u s. Kas üleajateenija võib olla eraühingu, näit. haridusseltsi, liikmeks?

V a s t u s jaatav. Kaitseväeteenistuse seaduse (R.T. 43 — 1926) § 31 keelab kõi-

gile alalises kaitseväes teenivatele kaitsevälastele, nende seas ka üleajateenijatele, olla igasuguste politiliste erakondade, ühingute ja rühmituste juhtivate ja kontroleerivate organite liige ning aktiivselt osa võtta politilistest miitingutest, koosolekustest ja kihutustööst. See on kõik, mida seadus keelab ühingute elust osavõtmise alal kaitsevälastele kategooriliselt. Ka kaitseväe seadlustes ega määrustikkudes ei leidu kaitsevälastele ega eriti üleajateenijatele keeldu olla politilisi sihte mittetaotleva ühingu liikmeks ja selles aktiivselt tegutseda. Küll võib aga ülemus kv. teen. sead. § 31 p. 1 ja sisemäärustiku § 47 põhjal üleajateenijal teatud juhtudel keelata ühingu liikme ülesandeid täitmast, nagu igasugust muud kõrvalist tegevust, kui see takistab teenistuse kohuste korralikku täitmist.

7. K ü s i m u s. Missugune eesõigus on maasaamiseks Vabadusesõjas lahingutest osavõtnud vabatahtlikul?

V a s t u s. Eesõigustatud maasaajate seas on Maaseaduse (RT. 79/80 — 1919) § 21 Vabadusesõjas tegevusest vaenlase vastu osa võtnud sõdurid asetatud neljandasse järjekorda. Kuid sama seaduse § 20 märkus 1 (RT. 1 — 1927) annab Põllutöömistrile õiguse väljaspool § 21 ettenähtud järjekorda maad määrata esimeses järjekorras peale isikute, kes Vabadusesõjas väerinnal iseäralikku vahvust on üles näidanud ja nende, kes Vabadusesõja võitlustes vigastada on saanud, ka lahingutest osavõtnud vabatahtlikukudele. — el.

Kaitseväe elu.

Vabariigi aastapäeva pühitsemine Pärnus.

Vabariigi 14. aastapäeva pühitsemine Pärnu linnas ja maakonnas toimus ettenähtud kava kohaselt. Linnas jäi külma ilma tõttu ainult paraad Vabaduseväljal ära, kuid seda suuremaks ja meeleolukamaks kujunes aktus Endlas.

Aktuse avas linnapea O. K a s k. Järgnesid laule meeskoorilt härra S o o d l a juhatusel, Riigikoguliikme H. K u k k e kõne, milline lõppes ühise riigihümniga orkestri saatel, deklamatsioonid härra V. Laasson'ilt, segakoori ettelkanded, kaunid ja ilusad palad Pärnu maleva orkestrilt. Aktus lõppes ühise lauluga „Eestimaa, mu isamaa“ orkestri saatel.

Meeleolukat aktust ei jälginud mitte

ainult saalitäis rahvast, vaid ka jalutuseruum oli publikut täis, niisama ka lavatagune.

Vabariigi aastapäeva pühitsemine Narvas.

Vabariigi neljateistkümnenda aastapäeva pühitsemine Narvas möödus elavalt ja meeleolurikkalt. Linn lipuehtes, kaitseväe asutised ja seltskondlikud hooned kaunistatud rohelisega ja ilutulestikuga. Äride vaateaknad päevakohaselt dekoreeritud. Pidulik tunne kõikjal.

Hommikul olid kirikutes jumalateenistused, millest osavõtt rohke. Keskpäeval peeti Peetri platsil kaitseväe paraadi. Peale kohaliku garnisoni väeosade olid paraadi plat-

Tervitus 1. jal. rügemendi lipule Vabariigi aastapäeval Narvas.

Vasakult paremale: Abilinnapea A. Bachmann, diviisiülem kindralmajor A. Tõnisson, diviisi staabiülem kolonel P. Triik ja garnisoniülem kolonel A. Pulk.

sile üles rivistatud kaitseliidu ja piirivalve osad ja tuletõrje organisatsioonid. Paraadi võttis vastu 1. diviisi ülem kindralmajor A. Tõnisson, staabiülem kolonel P. Triigi ja abilinnapea A. Bachmann'i saatel. Paraadikõne ütles diviisiülem, märkides ära päeva tähtsust ja tuletades meele Vabadusesõjas langenud kangelasi. Vaatamata kaunis külmale ilmale oli paraadi tulnud pealtvaatama mitmetuhande pealine hulk rahvast.

Teiseks väga pidulikuks sündmuseks iseisesevusepäeva pühitsemisel Narvas kujunes rahvaaktus Aleksandri kirikus. Viietuhande inimese mahutusega kirik oli rahvast puupüsti täis. Aktusekõne pidas Riigikogu liige Jaan Lattik, rajades oma kõne sisu armastusele riigi ja rahva vastu. Kõnele järgnesid ettekanded kohalikult Meestelauluseltsi koorilt ja solistidelt.

Iseseisvusepäeva õhtul oli garnisoni ohvitseride kasiinos Vab. Vend. Üh. Narva osakonna traditsiooniline aastapidu, millest sissetulek määratud Narva Vabadusetamiku ehitamisega seotud kulude katteks. Vab. Vendade pidu on olnud alati Narvas oodatud peoks ja ka käesoleval aastal oli temast osavõtt elav.

r.n.

Tallinna Maleva Põhja Malevkonna aastapäeva pühitsemine.

27. veebruaril s. a. pühitses Tallinna Maleva Põhja Malevkond oma aastapäeva. Külalisi oli rohkesti. Ka kaitseväge ohvitseride pere oli esindatud eesotsas lugupeetud garnisoniülem kindral G. Johnsoniga.

Põhja malevkond on suurepereine. Tema energilise juhi hra Fr. Uibopuu õhutusel on malevkond hästi liitunud, temas valitseb kindel mehemeel ja tüse eestivaim.

Ka tervitusekõnedes kriipsutati seda korduvalt alla. *Soovime Põhja malevkonnale edu ja õnne.* A. La.

Valimiste tulemusi ohvitseridekogudes.

1) Kaitseväge staabi ohvitseridekogu:

Juhatuse esimees — kolonelleitnant M. Tuisk, abiesimees major T. Lango.

Juhatuse liikmed — kolonelleitnant R. Maasing ja major E. Morladt.

Juhatuse liikmete kandidaadid — kolonell H. Freiberg ja major R. Taalder.

Revisjoni komisjoni liikmed — kolonelleitnant V. Külaots, major J. Kasak ja major J. Uuste. Revisjoni komisjoni tagavara liikmed — kolonelleitnant J. Kajak ja kv. ametnik A. Kallmann.

2) Kv. Ühendatud Õppeasutiste ohvitseridekogu:

Juhatuse esimees — kolonelleitnant F. Oja, abiesimees kapten J. Värnik.

Juhatuse liikmed — kapten P. Hansson ja kapten A. Luts. Juhatuse liikmete kandidaadid — major E. Margusson ja major E. Metstak.

Revisjoni komisjoni liikmed — major H. Grabby, leitnant M. Stern ja kolonelleitnant J. Normann. Revisjoni ko-

misjoni tagavara liikmed — major A. Viru ja leitnant V. Treuhoff.

3) Kv. st. topo-hüdrograafia osakonna ohvitseridekogu:

Juhatuses esimees — kolonelleitnant V. Muraschov-Petrov, abiesimees major O. Douglas. Juhatuses liikmed — kapten A. Evert ja kapten J. Verhousinski. Juhatuses liikmete kandidaadid — kapten-major B. Štšepotjev ja leitnant K. Zoobel.

Revisjoni komisjoni liikmed — kapten J. Arro, kapten P. Sergejev, kv. ametn. aset. A. Tibar. Revisjoni komisjoni liikmete kandidaadid — leitnant V. UMBERG ja kv. ametnik P. Oengo.

4) Sakala üks. jal. pataljoni ohvitseridekogu:

Juhatuses esimees — major A. Espenberg, abiesimees sanit.-kapt. Reimann.

Juhatuses liikmed — kapten Kald ja kapten Pärtel. Juhatuses liikmete kandidaadid — leitnant Lõhmussaar ja leitnant Animagi.

Revisjoni komisjoni liikmed — leitnant Saar, n.-leitnant Salm ja n.-ltn. Evert. Revisjoni komisjoni tagavara liikmeteks — n.-leitnant Mikk ja n.-leitnant Kõlu.

5) 1-se soomusrongide rügemendi ohvitseridekogu:

Juhatuses esimees — major Bartelt, abiesimees kapten Vaga.

Juhatuses liikmed — leitnant Üts ja kapten Berg. Juhatuses liikmete kandidaadid — leitnant Treeter ja leitnant Perlits.

Revisjoni komisjoni liikmed — leitnant Krüger, leitnant Valk ja san.-major Karo. Revisjoni komisjoni tagavara liikmeteks — leitnant Peiker ja leitnant Jalak.

6) 10. üksiku jal. pataljoni ohvitseridekogu:

Juhatuses esimees — major Ant, abiesimees — kapten Kuris.

Juhatuses liikmed — kapten Kontse ja kapten Ilves. Juhatuses liikmete kandidaadid — kapten Pärn ja kapten Tisch.

Revisjoni komisjoni liikmed — kv. ametnik Villemson, n.-ltn. Liidja ja n.-leitnant Russmann. Revisjoni komisjoni tagavara liikmed — n.-ltn. Vainlo ja n.-ltn. Lagle.

7) III diviisi staabi ohvitseridekogu:

Juhatuses esimees — major A. Rattas, abiesimees — kapten H. Eilandt.

Juhatuses liikmed — kapten B. Haltrik ja kapten R. Marnot. Juhatuses liikmete kandidaadid — major J. Martinson ja kapten A. Udikas.

Revisjoni komisjoni liikmed — kv. ametnik J. Evert, kapten H. Iingermann ja leitnant Rogoskin. Revisjoni komisjoni tagavara liikmed — kapten E. Ellen ja kapten T. Raudsepp.

8) Tallinna lennuväe ohvitseridekogu:

Juhatuses esimees — major Janson, abiesimees kapten Stunde.

Juhatuses liikmed — kapten Döring ja kapten Mihkelson. Juhatuses liikmete kandidaadid — kapten Braun ja leitnant Rokk.

Revisjoni komisjoni liikmed — kol.-ltn. Abel, kapten Rass ja major Matvei. Tagavara liikmeteks — major Kalberg ja kapten Steinberg.

9) 5-da suurtükiväe grupi ohvitseridekogu:

Juhatuses esimees — kapten E. Greeving, abiesimees leitnant H. Kõrvne, juhatuses liikmed — kapten H. Veske ja leitnant E. Liiv. Juhatuses liikmete kandidaadid — leitnant A. Kalt ja leitnant O. Limberg.

Revisjoni komisjoni liikmed — leitnant B. Pitsenkoff, leitnant A. Mikker ja leitnant E. Mürk. Revisjoni komisjoni liikmete kandidaadid — leitnant A. Renno ja kv. ametnik Kittask.

V. O. K. tegevusest.

Teatri selts „Estonia“ juhatuses saavutatud ajutise kokkuleppe põhjal võimaldatakse Ohvitseride Keskkogu tegevliikmetele ja nende abikaasadele alates 20. veebruarist s. a. 25% hinnaalandust kõigil harilikuhinnalistel etendustel kõigil kohtadel. Hinnaalandust ei anta muusikalistel esietendustel, võõrusetendustel ja alandatud hinnaga etendustel.

Hinnaalandusega pääsmeks tuleb teatrikassasse ära anda vastav kontramark ning ühtlasi esitada kaitsevälase hinnaalandusega sõidu tunnistus ja abikaasa alalise külalise kaart. Pileti kontrollijatele tuleks ühes pääsmega samuti esitada tunnistus või kaart.

Kontramargid on saadaval Keskkogu majavanema juures.

Sarnane kord pannakse katseks maksma üheks kuuks. Kui selle aja jooksul peaks selguma, et soodustuse kasutajaid on olnud alla 200, jääb lõpulik kokkulepe sõlmimata.

7. jalaväe rügemendi ohvitseride täiendusõppustest taktika alal käesoleval talveperioodil.

Nagu igalpool nii ka 7. jalarügemendis on juhtkond võrdlemisi hästi valmistatud ette tegevuseks kaitsel ja pealetungil, kuna need pealahingutüübid leiavad käsitlemist meie lahingueeskirjades. Sellevastu on kobamisi teiste lahingutüüpide juhtimises, eriti neis, mis leiavad käsitlemist meie maksvais eeskirjades vaid osaliselt või puuduvad üldse. Need oleksid: kohtamislahing, taandumine ja tankivastane tegevus niihästi kaitsel kui ka pealetungil. Nendes lahingutegevustes tuli ette nii mõningaidki põhimõttelikke ja eriti tehnilisi vigu ja puudusi möödunud aasta sügisel 2. diviisi juhatusel korraldatud taktikalistel õppustel. Arutustel kriipsutati divülilt kindral Reegilt eriti alla taandumise tegevuse kätteõpetamise vajadust eelseisvail talvistel ohvitseride õppustel. Nii siis võetigi põhjalikule arutusele käesoleval talvel taandumise tegevus pataljoni, kompani, rühma, jao ja üksikmehe järgule.

Õppused sündisid Võru ja Petseri garnisoni ohvitseridele, millest võtsid osa Petseris piirivalve ja kaitseliidu ohvitserid eesotsas Petseri maleva pealiku major Ploomipuuga.

Igakülgsele välja töötatud ja huvikõitav sissejuhatav loeng kanti ette kol.-ltn. Remmelilt, millele järgnesid kol. Kruusi üldjuhatusel taandumistegevuse lahendused kaardil (pat., komp. ja patar.) ja liivakastil (komp., rühma, jao ja üksikvõitl.). Nii läbisõelatud taandumistegevuse viisid, võtted ja põhimõtted ning kodutööna kirjallikult töötatud välja kõik vastava juhi korraldused, jätkati sama õppust liivakastil rühma, jao ja üksikvõitleja järgule allohvitseridega.

Ohvitseride grupe juhtisid Kõrgema Sõjakooli lõpetanud ohvitserid, kuna allohvitseride õppused teostati juba patülide korraldusel.

Nii et käesoleva talve õppeperioodiks oli võetud taktika alal põhjalikule läbitöötamisele ainult taandumise tegevus ja vaid teoreetiliselt (inform. loengud ja iseseisvate töödena) ka tankivastane tegevus, kuna kavatsetakse seda võtta põhjalikule läbitöötamisele järgmise aasta õppekavva. Möödunud aastal võeti läbi kohtamislahingu tegevus.

Siinkohal peab heal meelel kriipsutama alla „Sõduri“ suurt abi taandumise tegevuse igakülgsele sõelumisele, kus sama küsimus on võetud põhjalikule läbitöötamisele.

Rügemendi ülem kasutab ära „Sõduris“ lahendatavaid taandumise ülesandeid täiesti otstarbekohaselt, kohustades ohvitseri lahendama neid enne „Sõduri“ lahendust. Lahendused esitatakse määratud ajaks (enne uue „Sõduri“ ilmumist) rügulile, kes need vastava komisjoni kaudu vaatab läbi ning hindab, kusjuures kolmele esimesele paremale lahendajale määratakse teatud honorar huvi tõstmiseks.

Peab tähendama, et see moodus annab väga häid tagajärgi. Kõik on huviga seotud „Sõduri“ lahendusega ning oodetakse igatsusega viimase ilmumist, millele tavaliselt järgnevad omavahelised arutused ja vaidlused. See loob tugeva kontakti „Sõduris“ lahendatava taktikalise ülesandega ning annab kaadri väljaõppe alal viljakaid tagajärgi võrdlemisi kerge vaevaga väeosale enesele.

— a —

Valimisi Pärnu garnisoni üleaja-teenijatekogus.

Juhatuse esimees — ohv. aset. A. Lõokene (6. üks. jalaväep.), liikmed — veltv. J. Tõnisson (9. üks. jalaväep.), v.a.o. M. Nõmm (9. üks. jalaväepat.) ja veltv. K. Frosch (9. üks. jalaväep.). Kandidaadid — kapral N. Viik (6. üks. jalaväep.) ja veltv. G. Laur (9. üks. jalaväep.).

Revisjonikomisjoni esimees — v.a.o. V. Tomberg (6. üks. jalaväep.), liikmed — kapral R. Hendrikson (9. üks. jalaväep.), v.a.o. P. Erm (9. üks. jalaväep.), v.a.o. O. Kevardt (9. üks. jalaväep.) ja veltv. O. Sulp (6. üks. jalaväep.). Kandidaadid — kapral J. Särg (9. üks. jalaväep.) ja n. a. o. A. Villem (9. üks. jalaväep.).

Majavanemaks — v.a.o. J. Pillmann.

E-dt.

Üleajateenija-allohvitseri nimetusest.

„Sõduri“ käesoleva aasta 3/4 numbris on lugupeetud autori „P. B.“ poolt puudutatud ning avaldatud mõtteid üleajateenijaskonna elu-olu kohta, mis tõesti tervitatav samm.

Käesolevaga ei soovi üleajateenijaskonna majanduse ega teenistuslisi küsimusi puudutada, sellest ehk teine kord, vaid eeskätt oleks soov esile kutsuda mõtte avaldusi nimetuse „üleajateenija“ kohta, sest see küsimus, kui üleajateenijaskonda teravalt puudutav, ei ole viimaste aastate jooksul kuskilt poolt kõnealla võetud; see tuleks esmajoones ja kiiresti lahendada.

Praegune üleajateenija-allohv. kui noorem juht ja ohvitseri lähem abiline, vajaks tõesti sobivamat ja elukutsega lähemalt seotud üldnimetust (kui seda on praegune. Ühtlasi oleks paras aeg „üleajateenija“ nimetusest loobumiseks, sest nagu kuulda, on praegu kavatsusel ja teoksil üleajateenijate keskkogu organiseerimine, ja seal ei peaks nimetus „üleajateenija“ enam aset leidma.

Minu seisukohast vaadates, et kõik praegused üleajateenijad-allohvitserid alalise kaadri hulka kuuluvad, siis ehk oleks soovitatav „üleajateenija-allohv.“ nimetus asendada nimetusega „kaadri-allohvitser“, mis

igatahes sobivam ja elukutsega rohkem kokkukõlas kui praegune „üleajateenija“ nimetus. Et käesolev küsimus tõesti kiire, lõpliku ja üldsusele vastuvõetava lahenduse leiaks, oleks soovitatav, et meie allohvitserkond rohkem sõna võtaks ja selleks kaasa aitaks. Ühtlasi peaks siin kõik üleajateenijate kogude juhatusele kaasa aitama, sest nendel oleks võimalus terve väeosa allohvitserkonna soovisid arvesse võttes, kindlama ja üldsusele rohkem vastuvõetavama ettepanekuga esineda, mis võiks kaasa aidata käesoleva küsimuse lahendamisele.

K. Sander, weltveebel.

Sõjaväelisi teateid välisriigest.

Noorsoo sõjalisest ettevalmistusest Euroopas.

Itaalia ajakirjas „Corriere della Sera“ tuuakse huvitavaid andmeid noorsoo sõjalise ettevalmistuse alalt Prantsusmaal, Cehhoslovakkias, Rumeenias, Poolas ja Jugoslaavias.

Prantsusmaal noorsoo sõjaline ettevalmistus jaguneb kaheks osaks: elementaarseks ja kõrgemaks. Nendest esimese ülesandeks on noormeeste ettevalmistamine allohvitseri ja teise — reservohvitseri kutsele. Ettevalmistamist teostavad üksiteisttuhat ühingut, keda valitsus varustab instruktoriga alalisest sõjaväest, relvadega, laskemoonaga, rahaga j.n.e. 1928./29. a. statistilistel andmetel 54.000 noormeest said tunnistused kursuste lõpetamise kohta, mis andis neile õiguse tegevteenistusse astumisel valida omale väeosa või eriala ja astuda allohvitserikooli. Kõrgema astme sõjaline ettevalmistus teostatakse kõigis kõrgemates õppeasutistes Prantsusmaal, Algeris ja Tunis. Peale selle on 300 mitmesugust kooli, milledest 21 koolis sõjaline ettevalmistus on sunduslik ja ülejäänutes vabatahtlik. Ettevalmistus teostatakse instruktoritelt-ohvitseridelt ja allohvitseridelt, sõjaministrilt kinnitatud kavade järgi ja vältab üldsummas vähemalt 240 töötundi; peale selle 12 poolt tööpäeva suvisid õppusi. Iga sõjaväeringkonna ülema juures on ametis üks vanem ohvitser, kelle ülesandeks on juhatada noormeeste sõjalist ettevalmistust; parlamendi komisjonilt hiljuti vastuvõetud seaduse eelnõu korraldab instruktoriga paremat valikut.

Cehhoslovakkias noormeeste kehaline kasvatus teostatakse suurearvuliste spordiühingute kaudu; praegu on koostamisel üksikasjalik kava, mille alusel tahetakse läbiviia noormeeste põhjalik sõjaline ettevalmistus enne tegevteenistusse astumist sõjaväkke.

Rumeenias noorsoo sõjaline ettevalmistus sünnib peamiselt linnades; küldes on selle suureks takistuseks vastavate õppeabinõude puudus.

Poolamaal on 10 noorsoo ettevalmistam

mise ringkonda, mis vastavad väekorpuse ringkondadele. Iga väekorpuse juhatuse juures ja kaitseväge ringkonnas on ametis ohvitserid ülesandega, juhatada noorsoo sõjalist ettevalmistust. See teostatakse 3 aasta vältusel à 150 töötundi sõjalise ettevalmistuse ja kehalise kasvatuses keskvalitsuselt kinnitatud kavade järgi; õpetus algab 16 eluaastast ja on sunduslik kõigile keskkooli õpilastele. Kooli lõpetamisel korraldatakse diviisi ringkonnades katsed komisjonilt, kelle esimeheks on kindral või mõni teine vanem sõjaväelane; katsed edukalt sooritanuile antakse 3-kuune soodustus. On koolid, mis annavad sõjalist ettevalmistust naistele, eriti side-, tervishoiu- ja administratiivteenistuse ja propaganda alal. Varssavis on asutamisel sõjalise ettevalmistuse keskkool, mille ehitised võtavad oma alla umbes 60 ha ja kus leidub ruumikaid võimlemisvälju, ujumise basseine, mänguplatse j.n.e. Samasugune asutus on ette nähtud Gdynias.

Jugoslaavia noorsoo sõjaline ettevalmistus on reguleeritud 1930. a. 14. veebr. antud seadusega, millega kõik sokolite organisatsioonid allutati sõja, mere ja haridusministritele; sokolite organisatsiooni keskjuhatuse presidendiks on troonipärija. Sokolite organisatsiooni võib astuda iga kodanik, kes on vana 18 aast. ja rohkem. Organisatsioon jaguneb allüksusteks, kellele eesotsas seisavad tegev- või tagavaraväe ohvitserid; sokolid kannavad vormiriideid ja mobilisatsiooni korral nad astuvad sõtta oma sokolite üksuste koosseisus. Riik annab sokolitele mitmesuguseid soodustusi; samuti toetavad organisatsiooni eraisikud; noormeestele, kes seisavad sokolite organisatsioonis, lühendatakse tunduvalt tegevteenistuse aega. Peale selle on veel 6—12 aast. laste ja 13—18 aast. noormeeste ühinguid, millede eesmärgiks on ettevalmistada oma liikmed astumiseks sokolite organisatsiooni. Noorsoo sõjalise ettevalmistuse kohta Euroopas on võrdlemisi vähe andmeid — ütleb autor; kuid nende üksikute teadete järgi, mida võib leida ajakirjandusest on näha, et seda tehakse väga intensiivselt kiuste kõigile desarmeerimise kavadele ja igavese rahu juttudele. V. Kts.

Sõjakirjandust.

POOLA.

„Polska Zbrojna“ nr. 61. — 1. märts. 1932 on pühendatud Poola-Eesti Sõprusühingule. On toodud Ühingu juhtivate jõudude pilte ja päevakohaseid kirjutisi. K.

ŠVEITS.

REVUE MILITAIRE SUISSE. Detsember 1931.

Endine prantsuse kindralstaabi ülem kindral Debeney „Modern sõjavägede iseloomustus“. Artikkel on koostatud loengute alusel, mis kindral Debeney möödunud sügisel pidas Šveitsis ohvitseride kogudes. Ta on väga huvitav ja väljendab prantsuse vaateid modern sõjavägedele, vaated, mis mõneski suhtes erinevad näiteks, sakslaste omast. Artiklist ilmub „Sõduris“ täielikum kokkuvõte teisel.

Colonel Labhart „Suurtükiväe reorganiseerimine“. See küsimus on praegu elavalt päevakorral Šveitsis. Olemasolev materjalosa suurtükiväes on loetud vananenuks. Colonel Labhart teeb ettepaneku diviisi suurtükiväge varustada materjaliga, mis võiks teotseda edukalt nii maapealsete märkide kui lennuväe vastu, olles ühtlasi ka tankivastasteks relvadeks. Diviisi suurtükiväe laskekaugus peaks olema 13—14 km. Eriülesannete täitmiseks diviis peaks omama veel 15 cm haubits. Diviisi suurtükiväest üks grupp peaks kuuluma iga jalaväe rügemendi koosseisu. Sel viisil kõvendatud jalaväe rügementi vaadeldakse kui lahinguühikut.

On selge, et Colonel Labharti nõuded universaalsuurtüki loomiseks on raskesti täidetavad tehniliselt, kuigi kõigiti õigustatud taktikaliselt.

Ins. Stackelberg oma artikli „Motorite sõda“ lõpuosas (järg novembri numbrile) teeb huvitavaid võrdlusi ja kokkuvõtteid motoriseeritud ja soomustatud jõudude tähtsuse ja mõju kohta tuleviku sõjas. Võrreldes praegusaja soomusjõude keskaja raudrüütlitega, ta jõuab otsusele, et soomusjõudude üldine tarvitusele võtmine sõjavägedes viib paratamatult sõjavägede vähendamisele. Selle põhjuseks loetakse nende jõudude kallistust. Sealjuures ins. Stackelberg väidab, et tankikompani tulevimsus võrdub vähemalt kahele jalaväe pataljonile, mis pärast elav jõudude ekonomia kompensatsiooniks täiel määral tehnikaga. Modern soomusjõudude suur kiirus muudab tuleviku sõjaväed liikuvaks, luues seega juhi geeniuusele kõik võimalused otustavaks tegevuseks. Kuid autor lisab ühtlasi juure, et praegusel hetkel motoriseeritud osad ja soomusosad ei suuda veel täiel määral asendada ei jalavägede ega ratsaväge. Ins. Stackelbergi uurimus on kõigiti kaine ülevaade sellest suurest küsimusest, millena esinevad praegu soomusjõud ja soomusosad kogu maailma sõjavägedes. Kahjuks meie kaitseväge juhtkond saab seda elulise tähtsusega küsimust jälgida vaid teoreetiliselt, sest et meie enda majanduslikud ressursid ei

võimalda teda ära kasutada praktiliselt oma riigikaitse huvides.

Šveitsi kroonikas ajakirja toimetaja major Masson hurjutab tuntud india rahvuslast Gandhit, kes, peatudes Šveitsis, olevat väljendanud arvamist, et „Šveitsi armee peaks likvideeritama, sest et ta ei suutvat iialgi tõsiselt kaitsta kodumaad võõra vägivald vastu.“ „Kui võõras armee peaks kord tahtma kallale tungida Šveitsile, siis selle riigi mehed, naised ja lapsed peavad sellele müdugi vastu panema, kuid ilma relvasid kasutamata.“ Eeldades, et ülaltoodu vastab tõele, iseloomustab see vaid üldist põhimõtet, nimelt seda, et ka „kuulsused sageli suudavad hinnata elu nähteid ainult oma isiklikust vaatevinklist, olles võimetud neile võõrast olukorda haarama küllalt objektiivselt.

Prantsuse kroonikas antakse lühike iseloomustus prantsuse uuest ratsadiviisist, mille koosseis ja tegevusviisid on määratud uues ratsaväe eeskirjas. Selle diviisi kohta „Sõduris“ on juba varem ilmunud põhjalikumaid uurimusi.

REVUE MILITAIRE SUISSE. Jaanuar 1932.

Algab toimetuse poolt kirjutatud artikliga „Desarmeerimise konverentsi eel“, kus vaadeldakse lühidalt desarmeerimise küsimuse arengut kuni seniajani ja „desarmeerimise ettevalmistava komisjoni“ poolt väljatöötatud desarmeerimise kava, mille alusel alustab oma tööd käesolev konverents. See kava jagunevat kuute ossa, milledest esimene käsitleb elavjõude ja sõjaväeteenistuse vältust, teine — sõjamaterjale, kolmas — sõjaeelarvet, neljas — teadete kogumist, viies — sõjagaaside kasutamist ja kuues — üldkorraldusi. Puudutades Šveitsi relvastatud jõudude piiramise ja vähendamise küsimust, ajakirja toimetus jõuab otsusele, et Šveits oma miilitsa sõjaväega ei või olla ohtlik ühelegi ta naabritest, mis pärast ei võiks olla juttugi Šveitsi „desarmeerimisest“. Ümberpööratud, Šveitsi riigikaitse vajab kõvendamist, eriti lennuväe näol, mille soetamisele olevat asunud ka möödunud aastal. Paralleelselt desarmeerimise küsimusega üldse toimetus polemiseerib oma koduste patsifistlike vooludega ja „idealistidega“, kes niisugust tõsist küsimust, nagu seda on riigikaitse, püüavad lahendada oma isiklike tunnete ja soovide alusel, kuna siin peaks valitsema ainult külm mõistus ja rahvuslike huvide objektiivne hindamine. Ka Šveitsis korjatakse alkirju „rahu eest igal tingimusel“. Olevat esinemas koguni ettepanekutega valitsuse ees „suurepärase žestiga saata laiaili šveitsi sõjavägi“, mis kahtlemata avaldaks suurt mõju kogu maailmas. Toimetus nimetab selliseid ettepanekuid naeruväärseks ja nende tegijaid — alatuiks. Desarmeerimise konverentsi töö tulemustele artiklis suhtutakse üldiselt suure skepsisega ning loetakse koguni „normaalseks“ kui see konverents nurjub täielikult. Artikkel on huvitav meie lugejatele nii võõra, kui ta valgustab Šveitsi kui väikeriigi suhtumist riigikaitse küsimustesse ning seda meeeldu, mis seal on valitsemas poliitilistes ja sõja-

välistes ringkondades ühenduses desarmeerimise probleemidega.

Kindral Debeney. „Modern sõjavägede iseloomustus“ — järg detsembri kuus ilmunud artiklile.

Major Friedländer. „Laskeõppus — kas ta meie nekrutite koolis on veel ratsionaalne.“ Toimetuse eessõna sellele artiklile näitab, et laskeõppuse küsimus Šveitsi sõjaväes on tõusnud elavalt päevakorradele ning temale tahetakse tulevikus ajakirja veergudel pühendada rohkemgi kirjutisi. Konstateeritakse, et Šveitsis, vaatamata sellele maa suurtele traditsioonidele laskeasjanduse alal, huvilaskesporti vastu on minemas tagasi. Selle nähte põhjusi otsitakse peamiselt teiste spordialade arengus, mis võistlejaile tunduvat „populaarsemainsa“. Artikli autor konstateerib, et ka paremad laske-tagajärjed üksuste täpsuslaskmises nekrutite koolides kipuvad jääma üldiselt „väga keskpärasteks“, kõigile püüetele vaatamata neid parandada. Autor teeb ettepaneku, paremate tagajärgede saavutamiseks kompanides, spetsialiseerida laskureid ning pöörata rohkem tähelepanu just paremate laskurite arendamisele laskmises lahingumärkide pihta, selle asemel, et viita asjatult aega nõrkade järelaitamisega. Artikkel üldiselt tõstab ainult üles laskeõppuse küsimuse ning on loota, et sellele järgneb šveitslastele omase elavusega rohke sõnavahetus.

Suurtükiväe kroonika on uus osa ajakirjas, mis toimetusel avatud selleks, et võimaldada omi mõtteid lühidalt avaldada ka neile lugejatele, „kes ei soovi oma kirjutistele anda põhjapanevate artiklite ulatust ja sisu.“ Huvitav mõte igatahes selleks, et ajakirja lähendada lugejatele.

Šveitsi kroonikas ajakirja toimetaja major Masson väga jõu- ja tunneteküllaselt püüab lühidalt kokku võtta temalt toimetatava ajakirja 77. aastakäigu ülesanded, nad väljendades järgmistes teesides: teenida armeed ja teda kaitsta, seistes ühtlasi šveitsi ohvitserkonna teenistuses. Tuletades meele oma lugupeetud eelkäija, kolonel Feyler'i teeneid, uus toimetaja tahab töötada samas vaimus, mainides, et „kuigi kaovad inimesed... jäävad püsima kohustused...“

ITAALIA.

RIVISTA MILITARE ITALIANA.

Jaauuar 1932. a.

1. Brig. kindr. P. Maravigna: *Metauro* manööver (207. a. e. Kr.s). *Metauro* operatsiooni kirjeldus. Autor nimetab seda rooma sõjakunsti meisterteoseks, milles selgesti väljendub roomlaste sõjanduslik üleolek teistest toleaja rahvastest. *Metauro* lahing — sarnaselt teistele antiikaja lahingutele kujunes kokkupõrkeks kahe faalanksi vahel, kus hariilikult jäi võitjaks mass. Kuid siin juba esineb uue, otsustava elemendina manööver, mis otsustas lahingu käigu. Selles lahingus manööver ei esine veel küll rindelt ja tiivalte teotsevate jõudude ettekavatsetud kombinatsioonina ja ka mitte kokkukõlastatud loogina, mida teostatakse paralleelse pealesurumise rindelt ja ratsaväe tegevusega tiivadelt ning seljatagant; ta viidi läbi võrdlemisi väikese varuosaga selle juhi algatusel

vastandina toleaja traditsioonidele ja lahingupidamise viisidele ning seega oli teatavaks üllatuseks vanemale juhile, kelle kavatsustes see manööver polnud ette nähtud. Autor leiab, et *Metauro* lahing ei ole paralleelne ega tiivalahing; ta olevat puhtal kujul läbimurde lahing ning olevat analoogiline *Austerlitz*'ile.

2. Kol. A. Chiappi. Rk tulistamine üle oma vägede peade. Küsimust käsitletakse Itaalia võimalikkude sõjateaatrite maastiku tingimuste ja varustamisel olvate rk süsteemide kohaselt. Autor leiab, et teatavates soodsates maastiku tingimustes rk tulistamine üle oma vägede, peade on võimalik ja võib anda häid tagajärgi.

3. Kol.-lt. G. G. Castagna. Koalitsioonid ja ühise ülemjuhatus küsimus. Küsimust selgitatakse Maailmasõja kogemuste valgusel. Artikkel järgneb.

4. Kol.-lt. G. Reisoli. Itaalia sõjaväe viimane võit. Pärast vaheerahu esimestel kuudel sõjaväelt (Itaalia) täidetud rekonstruktsioonitööde vaatlusi.

5. Retsensioonid: instruksioonid, seadused ja määrustikud; raamatud; ajakirjad. V. Kts.

RIVISTA MILITARE ITALIANA.

Veebruar 1932. a.

1. Brig. kindr. E. Monti. Õhu- või maapealne sõda? Autori arvamuse järgi „oleks hullumeelsus eitada lennuväe tähtsust kallalrõngi operatsioonide teostamisel; kuid teistest küljest olevat ka hädakohtlik selle uue võitlusvahendi lahinguvõime ülehindamine. Ajalugu on näidanud, et uuesti leitud võitlusvahendid ei ole vähendanud endiste tähtsust; nad on vaid suurendanud nende tegevuse mõju. Nii, näiteks, suurtükid ja automaatreivad, tankid ja jalavägi, veepälsed ja veelused laevad ei asenda vaid täiendavad üksteist. Peab mõistma etteaimata relvade evolutsioneerumist tulevikus ja vastavalt sellele korraldama sõjaväe varustamist võitlusvahenditega, meelepidades, et tuleviku sõtta ei või astuda nende relvadega, mida kasutati möödunud sõjas; see võiks lõppeda meile (itaallastele) kurvalt. Autor tuleb otsusele, et lennuväge peab arendama, kuid see peab sündima kooskõlas rahaliste võimaluste, geopolitilise olukorra ja sõjaliste tarvete kohaselt; sealjuures tuleb arvesse võtta, et kuigi lennuvägi on väga võimas võitlusvahend, ei suuda ta ometi üksi ilma teiste relvliikide abita lahingut või sõda otsustada; maapealseid võitlusvahendeid peab seepärast arendama endiselt. Ka kõige tugevamad õhujõud ei suuda midagi suureulatuslikumat korda saata, kui puudub maavägi, kes takistaks vastasele meie territooriumile sissetungimast, või kes vastase maa-alale tungides kindlustaks õhujõududele saavutatud edu.

2. Kol.-lt. R. Matioli. Üldine desarmeerimise konverents ja selle ettevalmistamine. Autor loeb konverentsi tähtsaimaks sündmuseks maailmas („importantissimo avvenimento mondiale“); ta ei hellita ennast lootusega, et siin saavutatakse väga suuri tagajärgi, kuid et konverents loob kindla aluse edaspidiseks tööks desarmeerimise alal, selles autor ei kahtle.

3. Kol.-lt. G. G. Castagna. Koalitsioonid ja ühise ülemjuhatus küsimused. Käsitletakse küsimusi: tingimused, mis

soodustavad koalitsiooni üldise ülemjuhatusrealseerimist; strateegia elementide tähtsus koalitsiooni üldise ülemjuhatusrealseerimisel; koalitsiooniosõja juhtimise doktriini aluseid; selle doktriini kasutamise põhihooni; kasutamise põhikriteeriumide arendamine. Autori arvamuse järgi koalitsiooni sõjas üldise ülemjuhataja tavaliselt annab see riik, kellel on kõige rohkem prestiiži ja autoriteeti teiste lepinglaste hulgas, kel on sõjanduslik, poliitiline ja majanduslik hegemoonia; ülemjuhataja harva määratakse sõja algades; see sünnib harilikult olude sunnil, sündmuste arenedes.

4. Kapt. G. Manisco. Teadetekogumise teenistus sõjas raadio teel. Küsimust selgitatakse Maailmasõja kogemuste abil; autor esineb mõningate ettepanekutega raadiotelegraafi ja raadiotelefoni kasutamise alal praegusa sõjas.

5. Retsensioonid: instruksioonid, seadused ja määrused; raamatud; ajakirjad. V. Kts.

BELGIA.

BULLETIN BELGE DES SCIENCES MILITAIRES.

Veebruar 1932. a.

1. Belgia sõjaväe operatsioonid 1914.—1918. a. sõjas. Tegevuse kirjeldus rindel Põhjameri — Saint-Julien, 16. apr. — 6. juun. 1918. a.

2. Kapt. Deruer ja ltn. Scius. Kemeli lahing apr. 1918. a. Tegevuse kirjeldus 25. ja 26. apr.

3. Kol.-ltn. van Overstraeten. Saatusest märgitud inimene. Kapt. B. H. Liddel Hart'i raamat: „Foch, the Man of Orléans“ (Eyre and Spottiswoode'i kirjast. London) kriitika. Foch oli sügavalt usklik; ta ei püüdnudki varjata, et ta palus taevalt inspiratsiooni oma otsusteks. „Räägitakse geeniusel — olevat ta kord lausunud pärast Maailmasõda — kuid sellel on väga vähe tähtsust sel tunnil kui on vaja otsustada. Kui oli vaja öelda „jah“, millest ripus tuhandete elu, siis ma olin, nagu ma seda selgesti tundsin, Jumala tööriistaks.“ Konstantin võitis in hoc signo. Napoleon uskus oma tähe sisse. Foch oli kirglikuks Jeanne d'Arc'i austajaks. Nagu see vana ja jumalakartlik herooin, oli ka Foch arvamusel, et tema läbi avaldub Jumala tahtmine kui vaenlased tõrjutakse välja prantsusmaalt. Sellest siis nimi, mis autor annab Foch'ile „Orleani mees“ (the Man of Orléans).

4. Relvastuse piiramise ning vähendamise konverents. Üldiseid andmeid konverentsi töö kohta. Prantsuse ja briti memorandum. Mitmesuguste riikide sõjavägede võrdlev tabel.

5. Bibliograafiline ülevaade. V. K—ts.

ROOTSI.

NY MILITAR TIDSKRIFT.

Nr. 3 — 1932.

Käesolevas numbris on — peale arvustulise märkuse ühe ametliku seletuse kohta — ainult kaks artiklit.

Esimene neist käsitleb allohvitseride ja kapralite õpetamist lahingu harju-

tusis. Kuna alljuhtkonnal suur tähendus mitte üksi sõjas, vaid ka sõdurite õpetamisel, siis vaadeldakse kirjutises mitmesuguseid teid, mis võiksid kõige kergemini ja otstarbekohasemalt viia sihile — luua hästi asjatundlik ja teovimeline allohvitser- ja kapralkond.

Teine artikkel jätkab jalaväe väljavaru- tuse käsitlemist ja kõneleb kõige pealt vööst, seljakotist ja toiduranitsast. Vöö juure arvatakse ka padrunitaskud ja tööriistade ning tikku tupid.

Vöö külge on kinnitatud seljakoti kanderihmad, nagu ka gaasimaski kott ja toiduranits. Kogu rihmastik on valmistatud samast riidemat- terjalist, mida tarvatakse inglise rihmastikus, kus juures selgus, et vöö ise on oma kergus ja pehmuse tõttu otstarbekohasem kui nahkvöö.

Kuna gaasimaski kott on hästi suurem ple- kist maskikastist, siis paigutatakse sellele koha muretsemiseks kõik padrunitaskud paremale poole. Nad ei ole vööga kindlasti ühendatud, vaid kinnitatakse selle külge tarviduse järgi, ühes või kahes reas üksteise alla.

Riidest seljakoti paremal pool on konks püssi kandmiseks, mis suurendab käte liikumise vaba- dust. Uue viisi järele kinnitatakse seljakott vöö külge sellekohaste konksudega, et ta kiirema lii- kumise juures liiga palju ei peksaks. Talve har- jutusel püütakse saada selgusele, missugusel määral seljakott on kohane suuskade tarvitami- sel ja kas on ühtlasi võimalik kanda püssi konksu otsas, ilma võitlus-valmisolekut vähendamata.

Toiduranits on valmistatud puuvillariidest. Ta on laiem endisest ja suurema avausega, mis võimaldab rohkem toidu-aineid kaasas kanda ja hõlpsamini kätte saada.

Joogipudelit kantakse nüüd toiduranitsaga koos, lihtsa rihma abil selle küljes. See viis osu- tus otstarbekohaseks.

Tehnilisist abinõudest väärrib kõige pealt lä- helepanu labidas. Ta on valmistatud kerge- metallist ja kokkupandav ja tema külge võidakse kinnitada traadikäärid. Labidas kantakse hõlp- sal viisil tikuga koos. Ta kaalub endisest 200 grammi vähem ja ta on hästi sobiv lamades kaevamisel. Ka käärid osutusid praktiliseks. Edasi katsetati mitmeid kirve laade, millest huvitavam kirve ja kongu ühendis. Kirve pea külge on kinnitatud alla käiv konk, mis lihtsa vedru varal püsti seisab. Säärane kirves kaal- ub ainult 750 gr, või umbes 300 gr vähem en- disest. Seni oli kirvekanja enda maasse kaev- amisel sunnitud tarvitama tikku või ootama ja naabrit labida paluma. Psühholoogiliselt ei ol- nud see hea. Kirve ja kongu ühendis annab kirvekanjale suurema võimaluse kaitse leidmi- seks.

Telkidest väärrib tähelepanu kolonel- leitnant Samuelsoni konstrueeritud 40 mehe telk, varustatud leega, mille korsten telgi katuse ülal- hoiab. Telk kaalub oma suuruse kohta võrdle- misi vähe; puuduseks on aga, et ta õhust enam silma paistab kui senine 20-mehe telk. Katseid jätkatakse, samuti ka kergemate telgileedega, mis telki paremini valgustaksid.

Vankrid katsetati kõige enam nende ker- gemaks tegemise sihiga. Huvitavamaid on kol- lnt. Samuelsoni kuulilaagri-vanker ja üks teine lihtne vanker. Esimene kaalub 200 kg teine 170 kg, kuna senise ammunitsiooni vankri ras- kus on 278 kg. Samuelsoni vanker võtab koor- mat peale 600 kg ja sellega liigub hobune kerge-

ma vaevaga teel kui ka väljal edasi kui ammu-nitsiooni vankriga, kugi viimase koorem 50 kg kergem. Kuulilaagritega tahetakse katset jat-kata, samuti lahtiste jalaste tarvitamisega vankri all talvel. R.

SAKSAMAA.

MILITÄR-WOCHENBLATT.
Nr. 30 — 11. veebr. 1932.

Prantsusmaa julgeolek „hädahohus“. Sõnaliselt ja graafikas näidatakse kui-võrt Prantsusmaa on väljaspool igasugust ohtu. Ta omavat rahuajal: 612.000 sõdurit (4½ milj. sõja puhul) 6300 suurtükitoru, 3500 tanki, 2800 lennukit ja lisaks sellele piirikindlustused. Sak-samaal on ainult 100.000 meest ja 288 kahuritoru. Ametlikult puuduvad tankid, lennuvägi j. n. e. Prantsusmaal tulevat relvad maha panna, sest Saksamaa ei suutvat kellelegi kallale tungida. Ometi on Maailmale selge, et sõja õhutajaks Euroopas on revanshihaigeid Saksamaa kodanikke ja et Saksamaal leidub kõiksugusi relvi ja küllaldaselt mehi, et alustada verevalamist, nagu ta seda tegi 1914. a.

Kindralmajor von Amann: Distipliini püsimisest sõjas. Üks tingimustest olevat mitte langetada ohvitseri auastmete tähtsust. Igasugused kiired tõusud auastmetes ja kiire ohvitseride ettevalmistus ahvateleb alluvaid üleolevalt suhtuma auastmesse ja seega isikutesse, kes neid kannab. Kriminaalsete kuritegude eest karistatud sõdureid, eriti neid, keda karistus ei ole parandanud, olevat kahjulik pidada lahinguüksustes. Sellised sõdurid kiskuvat alla meeste distipliinitunde.

Irakist ja tema riigikaitses. Rikkad õliväljad Mossuli, Kerkuki, Chanekin'i (põhjapoolne osa Irakist) piirkonnas annavad sellele riigile ülemaailmse tähtsuse. Irak on võetud Inglise eestkostmisele. Iraki praegusele rahvusarmeele panid aluse inglased. Bagdadis viibib veel praegu eriline briti sõjaväe missioon 26 ohvitseriga (1929. a. oli 46 ohv.). Irakil on väike, kuid hästi ettevalmistatud armee, mis omab tanke ja lennukeid. Iraki sõjaväel on võimalus juba „rahuajal“ saada head sõjaväelist kooli, nimelt alalistes võitlustes sõjakate kurdi-dega, kes elavad naabruses.

Sõjaväelisi teateid. Prantsuse kindralstaabi ülem kindral Veygand on omal kohal jõudnud vanaduse ülemmäärani (65 a.) ja seega peaks alalisväest lahkuma. Kuid tema väljapaistvaid juhi omadusi arvestades on ta kutsutud jätkama teenistust kuni 1. jaanuarini 1935, s. o. kuni 68 eluaastani.

DER KRAFTZUG IN WIRTSCHAFT UND HEER.

1932. 2. Heft.

I. Artikleid autoasjandusest ja autode kasutamist sõjaväes.

II. Soomusväeosade koostöö teiste väeliikidega (Zusammenwirken von Panzerverbänden mit anderen Waffen).

Artikkel käsitab lahinguvankrite koostööd suurtükiväega ja jaguneb sisult järgmiselt:

1. Lahinguvankrite ja suurtükiväe koostöö tähtsus.
2. Põhialused lahinguvankrite ja suurtüki koostöök.

3. Lahinguvankrite ülesanded koostöös suurtükiväega.
4. Side lahinguvankrite ja suurtükiväe vahel.
5. Kokkuvõte.
6. Bibliograafia.

N.-VENE.

MEHHAZATSIIJA I MOTORIZATSIIJA RKKA
Nr. 1. 1932.

I. Tankide tegevus talvel. Artiklis on võetud vaatlusele tankide kasutamine talvesõja olukorras. Ta jaguneb järgmiselt:

1. Talviste tingimuste mõju tankide taktikale.
2. Tankide asetuse puhkusel.
3. Rännak.
4. Pealetung paigalolevale vastasele.
5. Kohtamislahing.
6. Moondamine.
7. Järeldused.

II. Motoriseeritud jalaväe kohtamislahing mehhaniseeritud üksusega.

III. Automasinatate ratsionaalne kasutamine.

IV. Küsimusi mehhaniseeritud suurtükiväe varustamiseks laskemoonaga autotranspordi abil.

V. Ameerika motoriseeritud õppeüksused.

VI. Pühhoofüsioloogia RKKA motomehhaniseeritud üksuste lahinguväljaõppe teenistuses.

VII. Artikleid mootori-, autoasjandusest ja teedekorrashoiust. Bibliograafia.

MEHHAZATSIIJA I MOTORIZATSIIJA RKKA
Nr. 2. 1932.

I. Lahinguettevalmistus talvisel õppeperioodil.

II. Motomehhaniseeritud üksuste kohtamislahing.

III. Jalaväe motoriseerimine. Artikkel valgustab jalaväe motoriseerimist Maailmasõja ajal ja tänapäev Prantsus-Inglis-Saksamaal ja Ameerika ühendriiges.

IV. Autobiil motomehhaniseeritud osades.

V. Motoluure korraldamisest ja tegevusest.

VI. Üksikute masinate ja motomehhaniseeritud üksuste moondamisest.

VII. Suurtükiväe korraldamisest suures motomehhaniseeritud väekoondises.

VIII. Motomehhaniseeritud üksuste tagala.

IX. Artikleid tanki — ja autoasjandusest. Bibliograafia.

K. Kr.

„VOENNŌI VESTNIK“.

Nr. 3 — 1932.

Sõjapolitiline ajakiri „Vojennõi Vestnik“, olles määratud keskmisele ja vanemale juhtkonnale, viimastel aastatel näitab tõusu. Tundub, et on tõusmas noor sõjaväeline intelligents uue mõtlemislaadiga. Vana põlv armas

Lodix parim
kinga kreem

Valmistaja: A-S Sidol-Company, Tallinn.

tas teoretiseerida, laskuda analüüsi nimel iluja „tühikõnnesse“. See kajastus muidugi sõjaväe ajakirjades. Viimased teemad on praktilist laadi, nad on lähedased tegelikule õppe- ja juhtimisalale. Teine meile laialt tuntud punaväe ajakiri, nimelt „Voina i Revoluutsia“, näitab viimase ajal meie arusaamise järgi tagasiminekut ja seda just seepärast, et ei leidu nähtavasti sõjanduse „kõrge teooria“ harrastajaid.

„Vojennõi Vestniku“ nr. 3. esiartikliks on „Enamlased valitsegu tehnikat“. Kapitalistlik ühiskond olevat tehnika arengu pidurdaja. Enamlastel ei olevat põhjusi, mis tohiks takistada kogu tehnikat saavutisi kiires korras rakendada inimkonna teenistusse. Kui kapitalistlik ühiskond ei olevat seda seni teinud, siis üksikute kihtide huvides, kes kadedusest pidurdavat tehnikat pakutavate hüvede levimist inimkonna kõigi liikmete huvides. Edasi „selgitatakse“ kriisi põhjusi Maailmas, näidates ühtlasi kuis enamline Venemaa vallutab tehnikat selleks, et teha õnnelikku kaudu tehnikat inimkonda. Eriline tähelepanu tulevat pöörduda punaväele, temale tulevat anda maksimum tehnikat saavutisi.

„Armee partei-konverentside tulemusi.“ Resolutsioonides on rõhutatud poliitilise selgitustöö tähtsust punaväes; on nõutud noorema juhtkonna (allohvitserkond) vastutuse tõstmist.

A. Trifonov: Kütipataljoni staabi funktsioonidest. Pataljoni staap on alles uudsus. Selle uue institutsiooni nägu ja ülesandeid selgitatakse reas artiklites.

„Kindlustagem side talve oludes.“ Traatside korraldamine suusa-säädistel. Selgitatakse küsimust sõnas ja joonistega. Artiklid „Küsimusi sõjalisest ettevalmistusest kodanlikes VUZ'ides“ ja „Tõstkem poliitilise ettevalmistuse väärtust sõjakoolides“ (V. U. Z.) peatuvad juba kauemat aega päevakorral oleva küsimuse juures: kuis parandada sõjakoolide vaimu. Nähtavasti ka noor punane komandör, kes saanud parema ettevalmistuse sõjakoolis, kaldub arenema ohvitseriks, mitte aga punaar mee „tegelaseks“ selles suunas kui seda näeks seni võimul olevad vanad enamlased („enamluse kaardivägi“). Selle pahe (punase ohvitseri tekkimise) vastu on võideldud juba aastaid, kuid nähtavasti ebaedukalt. Muidu ei loodaks hädakella sõjakoolides valitseva meelse suhte.

Iv. Sotnikov: Punaväe rekonstruktsioonist tehnika alal ja sõjatehnika propaganda ülesandeid. Esi korras tulevat õppida kasutama seda tehnikat, mis punaväel juba olemas; tulevat tõsta sõdur massis armastust ja lugupidamist tehnika vastu. Kasulik olevat tulevikus organiseerida väeosade „sõjatehnika kabinetid“, mis oleks propaganda keskusteks.

Staabi mõiste saksa armees. Autor informeerib, näidates, et staap Saksa armees aitab kaasa juhile otsuse võtmisel ja selle

teostamisel; seega juhi ainuõigus otsuse võtmisel on jagatav staabiga.

Sõjakirjandusest. Kaks tõlget: 1) Saksa keelest Bojevoje priminenie avtotransporta ja 2) prantsuse keelest „Tehnika võpolnenia voinskih avtomobilnõh perevozok vo frantsuskoï armijj, pamätka dlä ohvitserov regulirujustshih dorožnõh komissijj i tshastei avtomobiljnovo transporta“. Mõlemad tõlked on saanud hea vastutõtu osaliseks. K.

Bibliograafia.

M. N. Pokrovski — Otto Hoetzsch. — Rahvusvahelised suhted imperialismi ajastul. Dokumendid tsaari- ja ajutise valitsuse arhiividest (Die internationalen Beziehungen im Zeitalter des Imperialismus. Dokumente aus den Archiven der Zarischen und der Provisorischen Regierung). 4. köide. Verlag Reimar Hobbing, Berlin 1932. 355 lhk. Hind 35.10 kr. (Kv. st. raamatukogu nr. 20.325.)

Ülaloodud teose 4. köide sisaldab kokku 340 dokumenti 28. juunist kuni 24. juulini 1914. a. s. o. ajajärgust just enne Maailmasõja algust. Teoses avaldatud diplomaatilised dokumendid valgustavad tolle aja rahvusvahelisi suhteid ja poliitilist seisukorda suurriikide vahel.

Carl Henke ja Gerhard Liesner. Soomemaa vabaduse eest (Um Finnlands Freiheit). Verlag Tradition Wilhelm Kolk, Berlin 1932. 189 lhk., 19 skeemi ja 29 pildiga. Hind 4.75 kr. (Kv. st. raamatukogu nr. 20.331.)

Teos on koostatud Saksa riigi arhiivis leiduvate sõjapäevaraamatute põhjal ja on suureks täienduseks Von der Goltz'i teosele — „Meine Sendung in Finland und Baltikum“.

Vicomte Charles Terlinden, prof. — Belgia sõjaväe ajalugu (Histoire Militaire des Belges). Bruxelles 1932. 395 lhk. Hind 53.85 kr. (Kv. st. raamatukogu nr. 20.330.)

Major Barthe. — Kuidas vaadelda ja kuulata lahingus (Kak nado smotret i slušat v boju). Prantsuskeelest venekeelde tõlkinud A. Boretzky. Moskva, 1931. a. 60 lhk. Hind 1.20 kr. (Kv. st. raamatukogu nr. 20.374.)

Teos tahab anda põhjaliku ja süstemaatilise kava vaatlejate tehniliseks ja taktikaliseks väljõppeks, andes konkreetseid ja meetoodilisi juhatusi, millises järjekorras ja milliste võtetega seda kava teostada. K. Kr.

Sidol parim
puhastusaine
metallile ja klaasile

Valmistaja: A.-S. Sidol-Company, Tallinn.

SISUSTIK: Kindral Laidoner'i kõne Desarmeerimise konverentsil Genfis, 17. veebr. 1932. — Vaatleja. Ohvitseride määramisest ametikohtadele. — Ed. Laaman. Rahusõpruse tagamõtteid. — A. T. Modern sõjavägede iseloomustus. — R. M. Sündmuste areng Kauges-Idas. — Taktika alalt. — J. Madisson. Sõjamäng. — J. Tomson. Vaatluseteenistusest jalaväes. — N. Rg. Prantsuse sõjaliste õppefilmide demonstreerimise puhul kaitsevääs. — Juriidilised küsimused j. m.

Vastutav toimetaja kolonel A. TRAKSMANN. Väljaandja „Sõdur“, Tallinn, Toompeal, Toomkooli tän. 7.

Toimetus ja talitus Toompeal, Toomkooli tän. 7. Kõnetr.: Sõjaväe 163.

A.-S. „ÜHISELU“ trükk, Tallinn, Pikk tän. nr. 42.

Soovitan kodumajapidamises tarvitada

Piimapulbrit,

sest nagu kodumaal teostatud teaduslikud katsed tõendavad, mõjub nisujahu segamine piimapulbriga saia omadustele hästi.

KAS TEIE TEATE, ET

Piimapulber annab 25% rohkem kaloreid kui nisujahu.

Piimapulber sisaldab kõiki toiduaineid, mida vajab meie organism.

Piimapulber on odavaim toiduaine, mille kilo hind on sama suur kui nisujahul.

Piimapulbriga valmistatud sai on pehmem ja seisab kauem värske.

Piimapulber sisaldab 50% piimasuhkrut, mis pärast eriti kasulik lastele.

Piimapulbrit tarvitatakse rohkesti haiglais ja sõjaväes.

Piimapulber seedib kergesti, kergemalt kui toores piim.

Piimapulbrit võib kõikide toitude valmistamiseks tarvitada, nagu soustid, pudrud, piimasupid jne.

Piimapulber on kasulik toit munejatele kanadele ja kanapoegadele.

Piimapulber on täiesti puhas piim, millest ainult vesi väljaaurutatud.

Piimapulbris on hävitatud kõik kahjulikud bakterid

Piimapulbrit soovitab **L. TÕNISSON'i**

Paide, Vee 10.

Telefon 1-11.

Piimapulbritööstus.

Ainuesindajad:

OÜ Eugen Bewer ja Ko. Tallinn, Lai 20.

Esimene Eesti paberossikestade ja papitööstuse vabrik

„GEORGI“

Tallinnas, Vaksali pst. 3
Kõnetraat 434-27

Valmistab

Paberossikesti nr. nr. 7, 8, 10, 11, 12, 13, **papptaldrikuid** maiustuste jaoks, kokkupandavaid **koogikarpe, tordikarpe, puudrikarpe, kleidikartonge** j.n.e j.n.e.

Peale selle võtab vastu tellimisi igasuguste **papptööde** peale. Tööd korralikud ja heast materjalist ja hinnad mõõdukad.

Ilmus trükist

Teedeministeeriumi maanteede- ja ehituseosakonna kirjastusel

Eesti teede kaart

viiel lehel.

Lehe hind á 1.20

Komplekt Kr. 5.—

Komplekt kokkukleepimiseks Kr. 4.50.

Saadaval suuremates raamatukauplustes ja Riigi trükikojas.

Eesti Kummitööstuse o/ü

„Põhjala“

valmistab:

kõiksugu kummitarbeid ja kummi-
jalanõusid

**kalosse, botikuid,
suvi- ja spordikingi**

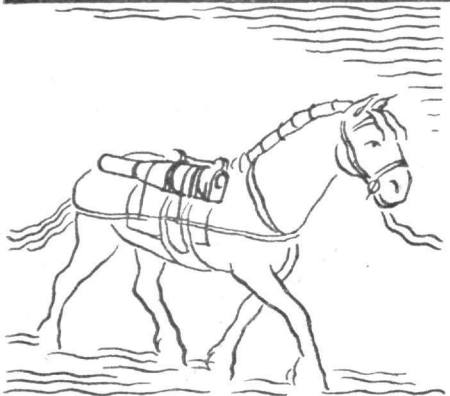
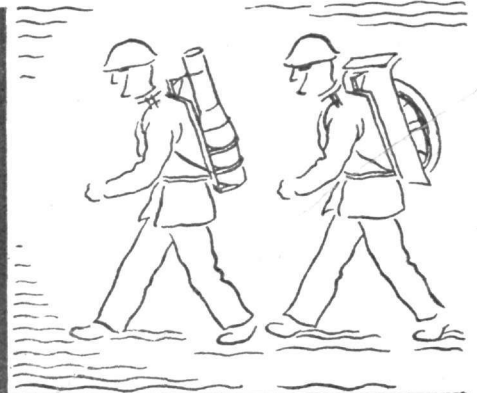
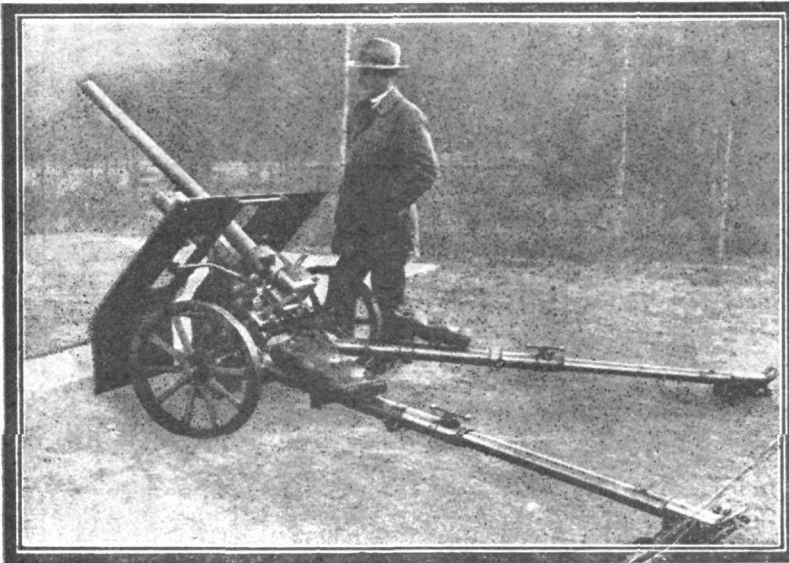
Juhatus ja ladu:

TALLINN, V. Karja 1, tel. 443-12.

Hind 40 senti

BOFORS

KAITSE VARUSTUS

JALAVÄE SAATE-SUURTÜKID

Valmistatakse 37 m/m kuni 75 m/m kalibris. Kergesti jaotatavad üksikutesse osadesse meeskonna või hobustel kandmiseks.

AKTIEBOLAGET BOFORS
BOFORS, ROOTSI